

SUOMI TOISENA KIELENÄ -
OPPIJOIDEN
POSSESSIIVISUFFIKSIN
KÄYTTÖ

Pro gradu -työ
Ulla Turunen

Jyväskylän
yliopisto
Kielten laitos
Suomen kieli
Toukokuu 2012

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Suomen kielen laitos
Tekijä – Author Ulla Turunen	
Työn nimi – Title Suomi toisena kielenä –oppijoiden possessiivisuffiksin käyttö	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -työ
Aika – Month and year Toukokuu 2012	Sivumäärä – Number of pages 114 sivua
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tutkimuksessani tarkastelen suomi toisena kielenä –oppijoiden käyttämiä possessiivisuffiksi-ilmauksia. Tutkimukseni pohjautuu sekä aineistoltaan että menetelmiltään Suomen Akatemian ja Jyväskylän yliopiston vuosiksi 2007-2009 rahoittamaan Cefling-hankkeeseen (Yleiseurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen lingvistinen perusta), jossa tutkitaan miten kielitaito kehittyy taitotasolta toiselle edettäessä.</p> <p>Selvitän tutkimuksessani, kuinka paljon ja millaisia possessiivisuffikseja oppijoiden teksteissä esiintyy, miten possessiivisuffiksin käyttö kehittyy taitotasolta toiselle edetessä ja miten eri tekstilajeihin pohjautuvat tehtävänannot ovat vaikuttaneet possessiivisuffiksin käyttöön oppijoiden kirjoitelmissa.</p> <p>Aineisto koostuu Cefling-hanketta varten kerätystä yhteensä 669 Yleisten kielitutkintojen kirjallisesta suorituksesta. Tämä aikuisten aineisto sisältää kolme eri tehtävätyyppiä: epämuodollisen ja muodollisen viestin sekä mielipidekirjoituksen.</p> <p>Hyödynnän tutkimuksessani Cefling-hankkeessa kehitettyä DEMfad-mallia (Franceschina 2006). Taajuus (frequency) ilmaisee jonkin kielen piirteen esiintymistiheyden eli kuinka usein jokin tietty kielen piirre esiintyy oppijan tuotoksessa esimerkiksi tuhatta sanaa kohden. Tarkkuuden (accuracy) käsitteellä tarkoitetaan kielellisen piirteen tai ilmauksen kohdekielen mukaisuutta. Tarkkuus ilmaisee, kuinka monta prosenttia oppijan tuottamista ilmauksista on kohdekielen mukaisia. Jakauman eli distribuution tarkastelu on suurelta osin laadullista tutkimusta.</p> <p>Tutkimustulokset noudattavat pääosin Cefling-hankkeen aikaisempien tutkimusten tuloksia: aineistoanalyysi osoittaa, että possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus alkaa kasvaa tasojen A1 ja B1 välillä, mutta possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielinen tarkkuus alkaa merkittävästi parantua vasta tasojen B1 ja B2 välillä. Cefling-tutkimusten mukaan taajuus näyttäisi siis kehittyvän aikaisemmin kuin ilmauksen kohdekielinen tarkkuus. DEMfad-mallin mukainen kohdekielen hyvä hallinta saavutetaan tässä aineistossa tasolla B2, jolloin possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielinen tarkkuus on yli 80 prosenttia. Tuloksista on myös nähtävissä, että possessiivisuffiksin käyttö monipuolistuu ja possessiivisuffiksin sisältävien ilmausten abstraktisuus lisääntyy ylemmillä taitotasolla. Tulosten perusteella myös tehtävätyypin tekstilajilla näyttäisi olevan jonkin verran vaikutusta possessiivisuffiksin käyttöön oppijoiden teksteissä.</p>	
Asiasanat – Keywords suomi toisena kielenä, possessiivisuffiksi, Cefling-hanke, taitotasot	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	9
1.1 Tutkimuksen taustaa	9
1.2 Suomen kielen possessiivisuffiksi tutkimuskohteena	10
1.3 Tutkimuskysymykset	11
2 CEFLING-HANKE	12
2.1 Hankkeen taustaa	12
2.2 Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasot	13
2.3 Cefling-hankkeen tutkimustuloksia	14
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	18
3.1 Yleisten kielitutkintojen aineisto	18
3.2 Menetelmät	19
3.2.1 DEMfad- malli	19
3.2.2 Taajuus, tarkkuus ja jakauma possessiivisuffiksien tutkimuksessa	20
4 POSSESSIIVISUFFIKSI	25
4.1 Historiaa	25
4.2 Morfologiaa	26
4.3 Possessiivisuffiksi lauseessa	27
4.3.1 Käyttö nykykielessä	27
4.3.2 Possessiivisuffiksit infiniittisissä rakenteissa	28
5 AIKUISTEN AINEISTO	33
5.1 Aikuisten aineiston taajuus	33
5.1.1 Possessiivisuffiksiesiintymien taajuus taitotasoittain	33
5.1.2 Possessiivisuffiksiesiintymien taajuus tehtävittäin	34
5.2 Aikuisten aineisto: possessiivisuffiksiesiintymien taivutus eri persoonissa	39
5.2.1. Possessiivisuffiksiesiintymien persoonataivutus taitotasoittain	39
5.2.2 Possessiivisuffiksiesiintymien persoonataivutus tehtävittäin	45
5.3 Aikuisten aineisto: possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit	55
5.3.1 Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit taitotasoittain	55
5.3.2 Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin	57
5.4 Aikuisten aineiston tarkkuus	69
5.4.1. Possessiivisuffiksiesiintymien virhetyypit aikuisten aineistossa	69

5.4.2 Tarkkuus taitotasoin	71
5.4.3 Tarkkuus tehtävittin	73
5.5 Possessiivisuffiksiesiintymien syntaktiset ja semanttiset funktiot	74
5.5.1 Possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodot (YKI)	74
5.5.2 Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne (YKI)	83
5.5.2.1 Kaikki possessiivisuffiksikonstruktiot (YKI)	84
5.5.2.2 Possessiivisuffiksikonstruktiot taitotasoin (YKI)	86
5.5.2.3 Possessiivisuffiksikonstruktiot pääluokittain (YKI)	
5.5.3 Yhteenveto aikuisten aineiston tuloksista	106
6 PÄÄTÄNTÖ	111

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa

Tutkimukseni aiheena on possessiivisuffiksien käyttö suomi toisena kielenä –oppijoiden kirjoittamissa teksteissä. Tutkimukseni pohjautuu Suomen Akatemian ja Jyväskylän yliopiston vuosiksi 2007–2009 rahoittamaan Cefling-hankkeeseen (Yleiseurooppalaisen viitekehysten taitotasojen lingvistinen perusta), jonka tavoitteena on yhdistää toisen kielen oppimisen ja kielitaidon arvioinnin tutkimuksesta saatavaa tietoa. Hankkeen keskeisten tutkimuskysymysten perustana on oletamus, että toisen kielen oppiminen etenee vaiheittain ja että nämä vaiheet voidaan kuvata tasoina. Lähtökohtana on myös, että tietyltä kielitaidon tasolta eri oppijoiden teksteistä voidaan löytää yhteneviä kielellisiä ja kielitaidon kehitykseen liittyviä piirteitä. Cefling-hankkeen teoreettisena viitekehysnä on funktionaalinen oppimiskäsitys, jonka mukaan kielen oppiminen perustuu kielen käyttöön ja on luonteeltaan prosessinomaista. (Cefling-hankkeen verkkosivut.) Työni lähtökohta noudattaa Cefling-hankkeen päätavoitteita eli miten toisen tai vieraan kielen taito kehittyy ja miten kehitys voidaan kuvata saavutettuina taitotasoina.

Lähestyn tutkielmassani oppijoiden kirjoittamia tekstejä kognitiiviseen kielentutkimukseen pohjautuvan konstruktiokieliopin näkökulmasta. Konstruktiokieliopin näkemyksen mukaan kielioppi on jäsentyneiden yksiköiden varasto erilaisia kielen konstruktioita, joista puhuja ottaa tarvitsemansa ilmauksen suoraan sellaisenaan käyttöön. Kielen omaksuminen tapahtuu konkreettisten kielenkäyttötilanteiden kautta. Konstruktiokieliopin näkemyksen mukaan kielen omaksuminen on konstruktioiden muodon ja merkityksen oppimista: kielenkäyttäjät ilmaisee itseään erilaisilla kielen aineksista muodostuvilla jäsentyneillä konstruktioilla, joiden merkitys muodostuu kielen rakenteisiin sisältyvien semanttisten ainesten, kontekstin ja pragmaattisten funktioiden pohjalta. Työssäni konstruktioita ei kuvata konstruktiokieliopin notaatioiden kautta.

Aineistona käytän Cefling-hankkeeseen kuuluvia Yleisten kielitutkintojen kirjallisia suorituksia. Cefling-aineisto on arvioitu eurooppalaisen viitekehysten mukaan. Cefling-aineiston aikuisten tekstit jakautuvat A-, B- ja C-tasolle. Kirjallinen aineisto sisältää sekä muodollisen että epämuodollisen tekstilajin. Aikuisten aineisto koostuu yhteensä 670 oppijan kirjoittamasta tekstistä ja se sisältää kolme eri tehtävätyyppiä: epämuodollinen viesti, muodollinen viesti ja mielipide. (Cefling-hankkeen verkkosivut.)

Hyödynnän työssäni Cefling-hankkeessa kehitettyä DEMfad-mallia. DEMfad-malli on analyysiväline, jonka avulla voidaan tutkia oppijan kielitaidon sujuvuutta, kompleksisuutta

sekä kohdekielen mukaista tarkkuutta. Taajuus (frequence) ilmaisee jonkin kielen piirteen esiintymistiheyden eli kuinka usein jokin tietty kielen piirre esiintyy oppijan tuotoksessa tuhatta sanaa kohden. Tarkkuuden (accuracy) käsitteellä tarkoitetaan kielellisen piirteen tai ilmauksen kohdekielen mukaisuutta. Tarkkuus ilmaisee, kuinka monta prosenttia oppijan tuottamista ilmauksista on oikein eli kohdekielen mukaisia. (Cefling-hankkeen verkkosivut.)

1.2. Suomen kielen possessiivisuffiksi tutkimuskohteena

Tutkimuskohteeksi valitsin suomen kielen possessiivisuffiksin, koska possessiivisuffiksi on suomen kielessä morfologis-syntaktinen merkityseroa tuottava kielellinen yksikkö. Yksittäisen kielen piirteen kehittymisen tarkastelu toisen kielen –oppijoiden teksteissä voi antaa tietoa vieraan kielen oppimisprosessin vaiheista. Suomen kielen possessiivisuffiksi on monitahoinen kielen ilmiö, jota voidaan tarkastella sekä morfologisena että lauserakenteellisena kielen yksikkönä. Sidonnaisena morfeemina possessiivisuffiksi ei voi esiintyä yksin vaan se liittyy aina johonkin sanavartaloon mahdollisen johtimen, tunnuksen ja taivutuspäätteen jälkeen (Laaksonen, Lieko 1988: 25–26, 77–78). Iso suomen kielen kielioppi määrittelee possessiivisuffiksin persoonaa ilmaisevaksi tunnukseksi, joka voi liittyä nominiin tai verbin nominaalimuotoon. Possessiivisuffikseja on kuusi:

	YKSIKKÖ	MONIKKO
1. persoona	<i>autoni</i>	<i>automme</i>
2. persoona	<i>autosi</i>	<i>autonne</i>
3. persoona	<i>autoaan/autoansa</i>	<i>autoaan/autoansa</i>

Possessiivisuffiksi voidaan liittää substantiiveihin (*lapsesi*), postpositioon (*edessään*), paikallissijaisiin adverbeihin (*tahallanne*), nominaalisiin verbimuotoihin (*puhuessaan*, *tekemäsi*) sekä eräisiin adjektiiveihin (*kaltaiseni*). (Iso suomen kielioppi 2004: 122, 123.)

1.3 Tutkimuskysymykset

Työni tavoitteena on selvittää, miten ja millaisia possessiivisuffikseja suomi toisena kielenä – oppijat käyttävät kirjoitussuorituksissaan. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Kuinka paljon ja millaisia possessiivisuffikseja oppijoiden teksteissä esiintyy
2. Miten possessiivisuffiksin käyttö kehittyy taitotasolta toiselle edetessä
3. Miten tekstilaji vaikuttaa possessiivisuffiksien käyttöön

Näihin kysymyksiin pyrin työssäni vastaamaan selvittämällä aikuisten suomi toisena kielenä – oppijoiden possessiivisuffiksien käyttöä sekä tehtävätyypeittäin että taitotasoin. Tutkin työssäni myös sitä, miten tekstilaji vaikuttaa possessiivisuffiksien käyttöön. Tätä kysymystä selvitän muodollisen ja epämuodollisen tehtävätyyppien tekstejä vertaamalla: käyttävätkö oppijat possessiivisuffikseja eri tavoin muodollisessa tekstissä kuin epämuodollisessa.

2 CEFLING-HANKE

2.1 Hankkeen taustaa

Tutkimukseni pohjautuu Suomen Akatemian ja Jyväskylän yliopiston rahoittamaan Cefling-hankeeseen (Yleiseurooppalaisen viitekehyksen taitotasojen lingvistinen perusta), jonka tavoitteena on yhdistää toisen kielen oppimisen ja kielitaidon arvioinnin tutkimuksesta saatava tieto. Cefling-hankkeen rahoitus toteutettiin vuosina 2007–2009 ja se on osa alan merkittävää eurooppalaista tutkimusverkostoa *Second Language Acquisition and Testing in Europe* (SLATE). Cefling-hanke pyrkii selvittämään, miten toisen ja vieraan kielen oppijan kielitaito kehittyy taitotasolta toiselle siirryttäessä. Hankkeen keskeisten tutkimuskysymysten perustana on olettaus, että toisen kielen oppiminen etenee vaiheittain ja että nämä vaiheet voidaan kuvata taitotasoina sekä tietyltä kielitaidon tasolta on eri oppijoiden väliltä löydettävissä yhteneviä kielellisiä ja kielitaidon kehitykseen liittyviä piirteitä. Hankkeen keskeisenä tutkimusalueena on kirjoitettu kieli, mutta tutkimuksessa käytetyt menetelmät soveltuvat myös puhuttuun kieleen. Cefling-hankkeen teoreettisena viitekehyksenä on funktionaalinen oppimiskäsitys, jonka mukaan kielen oppiminen perustuu kielen käyttöön ja on luonteeltaan prosessinomaista. (Cefling-hankkeen verkkosivut.)

Cefling-tutkimuksessa pyritään selvittämään, miten toisen ja vieraan kielen oppiminen kehittyy. Hanketta varten kerätty toisen kielen oppijoiden kirjoitussuorituksista koostuva aineisto on arvioitu Eurooppalaisen viitekehyksen (CEFR – *Common European Framework of Reference for Languages*) pohjautuvan taitotasoasteikon mukaisesti. Aineiston analyysissä tutkitaan muun muassa sitä, mitkä kielen piirteet tai niiden yhdistelmät ovat tyypillisiä eri taitotasoille. (Cefling-hankkeen verkkosivut.) Työni lähtökohta noudattaa Cefling-hankkeen päätavoitteita eli miten toisen tai vieraan kielen taito kehittyy ja miten kehitys voidaan kuvata saavutettuina taitotasoina. Näitä kahta näkökulmaa lähestyn työssäni tarkastelemalla aikuisten suomi toisena kielenä –oppijoiden teksteissä esiintyvien possessiivisuffiksien määrää ja laatua. Tarkoitukseni on selvittää, kuinka paljon ja millaisia possessiivisuffikseja oppijoiden teksteissä esiintyy. Toinen keskeinen tutkimuskysymys, johon pyrin työssäni vastaamaan, on miten possessiivisuffiksin käyttö kehittyy taitotasolta toiselle edettäessä.

Sovellan tähän työhön konstruktiokieliopin näkemyksiä, jotka pohjautuvat kognitiivis-funktionaaliseen kielitaito- ja kielikäsitteeseen kuten Cefling-hankkeen teoreettinen viitekehys. Konstruktiokielioppi kiinnittää huomiota erityisesti kielen rakenteiden merkitykseen: konstruktion osien rakenne on keskeinen osa merkityksen muotoutumista. Konstruktiio on

kielellinen yksikkö, jonka kokoa ei ole tarkasti määritelty. Morfeemi, lekseemi, lauserakenne tai laajempi diskurssi voi muodostaa konstruktion. Koska konstruktion laajuus voi vaihdella yksittäisestä morfeemista laajempaan kielelliseen diskurssiin, se voi itsessään muodostaa monimutkaisia rakenteita ja abstrakteja ilmauksia. Lyhyesti määriteltynä konstruktio on jäsentynyt kielellisten rakenneyksiköiden muodostama kokonaisuus, jolla on merkitys. Muoto ja merkitys kuuluvat kiinteästi yhteen: merkitys on kokonaisuus, jota ei voi johtaa pienemmistä rakenneyksiköistä. (Leino 1999:21.) Esimerkiksi aikuisten aineistosta poimitussa virkkeessä (F601AT2) *Minä ajoi toihin, **minun autoni** oli rikki.* esiintyvä konstruktio *minun autoni* voi viitata joko yhteen tai useampaan konkreettiseen tarkoitteeseen, mutta edellä mainitussa kontekstissa konstruktio *minun autoni* viittaa kyseisen virkkeen subjektin omistamaan yhteen autoon.

Konstruktion käsitettä on hyödynnetty erityisesti kielen oppimisen tutkimuksessa. Konstruktioikieliopin mukaan kielellisen konstruktion muodostumisen taustalla on ilmaisutarve: oppija ilmaisee itseään kohdekielellä kielenkäyttöympäristöstään saadun kohdekielisen mallin mukaan. Työssäni lähestyn oppijoiden kirjoittamia tekstejä oppimisen näkökulmasta: Cefling-hankkeen mukaisesti tarkastelen oppijoiden possessiivisuffiksien käyttöä osana kehittyvää suomen kielen taitoa. Oppijan kielellä tarkoitan työssäni oppijoiden omaa kirjallista tuotosta, jossa kielen eri piirteiden kohdekielinen tarkkuus voi vaihdella suuresti.

2.2 Eurooppalaisen viitekehysten taitotasot

Cefling-hankkeen perustana on Yhteisen eurooppalaisen viitekehysten taitotasoasteikko. Yhteinen eurooppalainen viitekehys (EVK) on Euroopan neuvoston julkaisema järjestelmällinen kuvaus vieraiden kielten oppimisesta, opettamisesta ja arvioinnista. Viitekehys sijoittaa kieltenopetuksen ja oppimisen laajempaan yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen kontekstiin. (EVK 2003:9, 19.) Viitekehysten taustalla vaikuttava kielikäsitys on funktionaalinen: kieltä opitaan ja käytetään todellisissa kielenkäyttötilanteissa. Eurooppalainen viitekehys kuvaa kielen oppimista ja kielitaitoa kuusiportaisena taitotasoasteikkona. Tämän näkemyksen mukaan kielen oppiminen etenee vaiheittain ja että nämä vaiheet voidaan kuvata taitotasoina. Oletuksena on, että kultakin kielitaidon tasolta on löydettävissä kyseiselle tasolle ominaisia yhteneviä kielellisiä ja kielitaidon kehitykseen liittyviä piirteitä. Eurooppalaisen viitekehysten tarkoituksena on tarjota yhtenäinen perusta kieltenopetukselle, kielikoulutuksen suunnittelulle ja kielitaidon arvioinnille (EVK 2003: 19).

Esimerkiksi Suomessa Yhteistä eurooppalaista viitekehystä käytetään laajasti kieltenopetuksen ja arvioinnin perustana sekä perus- että aikuisopetuksessa. (Cefling-hankkeen verkkosivut.)

Cefling-hanke pyrkii selvittämään, miten toisen ja vieraan kielen oppijan kielitaito kehittyi taitotasolta toiselle siirryttäessä. Cefling-hankkeen aineisto on arvioitu eurooppalaisen viitekehukseen pohjautuvan asteikon mukaisesti ja se jakautuu yhteensä kuuteen tasoon, joista tässä työssäni käytän lyhenteitä A1, A2, B1, B2, C1 ja C2. Eurooppalainen viitekehys määrittelee kielenkäyttäjät kolmeen pääluokkaan: oppijat, joiden suoritukset on arvioitu A-tasolle, ovat perustason kielenkäyttäjiä, B-taso vastaa viitekehyksessä itsenäistä kielenkäyttäjää ja C-taso taitavaa kielenkäyttäjää. Nämä kolme pääluokkaa jakautuvat kukin kahteen alaluokkaan: A1 ja A2, B1 ja B2 sekä C1 ja C2. Eurooppalaisessa viitekehyksessä nämä tasot on nimetty seuraavasti: Breakthrough (alkeistaso A1), Waystage (selviytyjän taso, A2), Threshold (kynnystaso, B1), Vantage (osaajan taso, B2), Effective Operational Proficiency (taitajan taso, C1) ja Mastery (mestarin taso, C2) (EVK 2003: 46–47.)

2.3 Cefling-hankkeen tutkimustuloksia

Cefling-hankkeen tarkoituksena on yhdistää toisen kielen oppimisesta ja kielitaidon arvioinnista saatavaa tietoa. Hankkeessa keskitytään kirjoitetun kielen tutkimiseen, mutta analysointimenetelmät soveltuvat myös puhutun kielen tutkimiseen. Osana eurooppalaista toisen kielen tutkimuksen *Second Language Acquisition and Testing in Europe* (SLATE) –verkostoa hankkeen tavoitteena on selvittää, miten kielenoppiminen etenee ja mitkä tekijät vaikuttavat toisen tai vieraan kielen oppimiseen. Teoreettisena viitekehysenä on näkemys kielenkäyttäjistä toimijana, joka käyttää kieltä tarkoituksenmukaisesti erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa. Tämän käsityksen mukaan kielenoppiminen on osa kognitiivista toimintaa: kielenoppimista ei tarkastella pelkkien kieltä koskevien sääntöjen oppimisena vaan kielenoppiminen nähdään erilaisten kielellisten konstruktioiden oppimisena. (Martin, Mustonen, Reiman, Seilonen 2010: 58.)

Cefling-hankkeen tutkimuskohteina Suomessa ovat tällä hetkellä suomi ja englantia toisena kielenä. Kummassakin kielessä tutkimusaineisto muodostuu Yleisten kielitutkintojen kirjoitustehtävistä ja tätä hanketta varten kerätyistä yläkoululaisten (7.–9.-luokkalaisten) teksteistä. Hankkeessa on tarkoitus löytää sellaisia kielen ilmiöitä, jotka parhaiten kuvaavat kielenoppimisen eri vaiheita kuten muun muassa sitä, miten ja milloin jokin opittavan kielen

rakenne ilmaantuu oppijan tuotokseen ja miten kyseisen rakenteen käyttö kehittyy oppijan edessä taitotasolta toiselle. Suomen kielen tutkimuskohteiksi on pyritty valitsemaan sellaisia kielen ilmiöitä, jotka ovat yleisiä kirjoitetussa kielessä. Osa tutkimuskohteista on valittu opettajien ja kieliasiantuntijoiden omakohtaisen opetus- ja arviointikokemuksen perusteella. (Martin, Mustonen, Reiman, Seilonen 2010: 58.) Tarkoituksena on löytää sellaisia kielen piirteitä tai ominaisuuksia, jotka ovat tyypillisiä tietylle taitotasolle. Näiden kielen piirteiden avulla pyritään selvittämään toisen kielen oppimisen kehityskulkua ja sitä, miten yksittäisen oppijan kielitaito kehittyy taitotasolta toiselle siirryttäessä. (Hulstijn, Alderson, Schoonen 2010:17–18.)

Suomi toisena kielenä –alalla on tehty vähemmän tutkimusta siitä, kuinka kielelliset rakenteet kehittyvät oppijan kielessä. Aiheesta aikaisemmin tehdyt yksittäiset suomi toisena kielenä –tutkimukset eivät ole keskenään vertailukelpoisia, koska ne perustuvat hyvin erityyppisiin aineistoihin ja teoreettisiin lähestymistapoihin. Aikaisempien tutkimusten keskinäistä vertailtavuutta heikentää myös se, että oppijoiden kielitaidon arviointiperusteet eivät ole yhteneviä. Tämän vuoksi suomi toisena kielenä –tutkimuksen lähtökohdat eroavat esimerkiksi englannin kielen tutkimuksesta: tutkimusten lähtökohtana eivät voi olla ennalta määritellyt kielitaidon kehityksen tasot. (Martin, Mustonen, Reiman, Seilonen 2010: 62.)

Cefling-hankkeen rahoitus toteutettiin vuosina 2007–2009 ja tutkimustyö jatkuu edelleen. Koska tutkimustyö on yhä käynnissä, käsittelen tässä vain keskeisimpiä Cefling-hankkeen suomi toisena kielenä –tutkimusten tuloksia. Cefling-hankkeeseen liittyviä pro gradu –tutkimuksia on tehty muun muassa olla-verbin käytöstä (Kynsijärvi 2007), infinitiivirakenteista (Paavola 2008), substantiivilausekkeista (Ukkola 2009), sananmuodostuksesta (Penttinen 2010), mennä- ja tulla-verbien käytöstä (Puhakka 2010) ja ajanilmauksista (Varis 2010). (Cefling-hankkeen verkkosivut.)

Cefling-hankkeen keskeisimpiä tutkimuksia ovat muun muassa Sanna Mustosen, Nina Reimanin ja Marja Seilosen suomi toisena kielenä –alan tutkimukset. Sanna Mustonen tutkii sitä, miten paikallissijojen käyttö kehittyy oppijan edessä taitotasolta toiselle. Tutkimuksessaan Mustonen selvittää, miten paikallissijojen konkreettinen ja abstraktinen käyttö sekä niiden staattinen ja dynaaminen käyttö eroavat toisistaan oppijan kielessä. Koska paikallissijojen esiintymistiheys on suuri ja niiden käyttö- ja merkitysala ovat laajoja, oppijalla on tarve käyttää paikallissijailmauksia jo kielen oppimisen alkuvaiheessa. Yksi tutkimuksen hypoteeseista onkin, että staattiset ja spatiaaliset paikallissijailmaukset opitaan ennen kognitiiviselta ja kielelliseltä rakenteeltaan monimutkaisempia metaforisia ja dynaamisia ilmauksia. Alustavien tulosten mukaan spatiaaliset ilmaukset ovat kaikkein

yleisimpiä A1-tasolla ja niiden määrä kasvaa hieman aina C2-tasolle. Kielitaidon kehittyessä konkreettisten paikallissijailmausten käyttö vähenee oppijan kielessä ja samalla ilmausten kohdekielen mukainen tarkkuus kasvaa. Staattiset ja spatiaaliset paikallissijailmaukset, jossa paikallisuutta ilmaistaan joko inessiivillä, adessiivilla tai essiivillä, opitaan tämän tutkimuksen tulosten mukaan jo A1-tasolla ja niiden tarkkuus kasvaa tasolla B1. Merkitykseltään dynaamiset paikallissijakonstruktiot, joissa paikallisuuden osoittimena voi olla esimerkiksi illatiivi tai ablatiivi, ovat rakenteeltaan kompleksisempia, minkä vuoksi myös virheellisten muotojen määrä on suhteellisen suuri tasoilla A1 ja A2. Mustosen tutkimuksen tulokset osoittavat, että samojen morfosyntaktisten piirteiden metaforisen ja dynaamisen käytön omaksuminen vaatii enemmän aikaa ja on haasteellista oppijoille kaikilla tasoilla. (Martin, Mustonen, Reiman, Seilonen 2010: 64–67.)

Nina Reiman tutkii transiivikonstruktioiden käyttöä. Tarkoituksena on selvittää, millaisia transiivikonstruktioita oppijat käyttävät ja millaisten transiivikonstruktioiden käyttö on tyypillistä kullakin eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolla. Koska suomen kielen objektin sijanvalintaan liittyy useita semanttisia аспекteja, joiden erittelemine on vaativaa jopa edistyneille oppijoille, käytettiin tutkimuksessa ilmauksen syntaktisen korrektiuden mittarina objektin sijanvalintaa. Tähänastisten tutkimustulosten mukaan transiivikonstruktio ilmestyy varhaisessa vaiheessa oppijan kieleen ja se esiintyy kaikilla taitotasolla. Muihin tasoihin verrattuna transiivirakenteen käyttö on vähäisempää A-tasolla, jossa puolestaan transiivisten verbien intransitiivinen käyttö on yleisempää. Tutkimuksesta ilmenee, että transiivikonstruktion käyttö lisääntyy siirryttäessä tasolta A2 tasolle B1. Kun tarkastellaan tutkimustuloksia ilmausten tarkkuuden näkökulmasta, virheellisten objektimuotojen määrä vähenee selvästi vasta tasojen B1 ja B2 välillä. Tätä voidaan selittää objektin sijavalintaan liittyvällä semanttisella kompleksisuudella. (Martin, Mustonen, Reiman, Seilonen 2010: 68, 69.)

Cefling-hankkeessa käytetyn DEMfad-mallin mukaan oppijan voidaan katsoa osaavan kohdekieltä erittäin hyvin, kun hänen tuotoksestaan 80 % on kohdekielen mukaista. Näin määriteltynä objektin sijanvalinta hallitaan tasolla B2, jolloin 86 % oppijan tuotoksessa esiintyvistä objektin sijamuodoista on kohdekielen mukaisia. Huomattavaa on, että vielä B1 tasolla ilmausten tarkkuus on vain noin 70 %. Ilmausten tarkkuuden lisääntyminen ei kuitenkaan selitä kokonaan rakenteen käytön laadullista muutosta. Kvantitatiiviset menetelmät tuovat esiin vain yleisiä kielellisen kehityksen tendenssejä, ne eivät ilmaise koko oppimisprosessin laajuutta esimerkiksi syntaktisten konstruktioiden oppimisen osalta. Distribuution käsitteen avulla voidaan selvittää laadullisia muutoksia. Tässä tutkimuksessa

distribuutiolla viitataan konstruktiota ympäröiviin syntaktisiin elementteihin. Kvalitatiivisen analyysin mukaan prototyypinen konstruktiio on kaikkein tyypillisin variantti tasolla A ja sen käyttö on yleistä tasolle B1 asti. Rakenteellisesti monimutkaisemmat ja semanttisesti eriytyneet transitiivikonstruktiot ilmaantuvat tässä aineistossa oppijan kieleen vasta tasolla C. Tällaisia kompleksisempia transitiivirakenteita esiintyy B-tasolla vain satunnaisesti. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan näyttäisi siltä, että transitiivikonstruktioiden rakenne ja käyttö monipuolistuvat sitä mukaa kun kielitaito kehittyy. (Martin, Mustonen, Reiman, Seilonen 2010: 69, 71.)

Marja Seilonen tutkii, miten oppijoiden passiivirakenteiden käyttö kehittyy ja millaisissa yhteyksissä he käyttävät passiivirakenteita. Koska tutkimustyö on yhä käynnissä, voidaan alustavia tutkimustuloksia pitää suuntaa antavina. Tähänastisten tutkimustulosten perusteella voidaan sanoa, että passiivirakenne on yleinen kaikilla taitotasoilla ja sen käyttö kasvaa aina tasolle C1. Selvät passiivirakenteiden lukumäärän kasvukohtat näyttäisivät tässä aineistossa sijoittuvan sekä tasojen B1 ja B2 että B2- ja C1-tasojen välille. DEMfad-mallin mukaan passiivirakenteiden kohdekielen mukainen tarkkuus saavutetaan jo tasolla A2, jolloin jopa 90 % passiivikonstruktiosta on kohdekielen mukaisia. Virheellisiä muotoja tässä aineistossa esiintyy hieman enemmän tasoilla A1 ja B1, mutta C-tasolla tarkkuus on lähes 100 %. Passiivirakenteiden varhaista oppimista voitaneen selittää muun muassa erilaisten geneeristen passiivi-ilmausten yleisyydellä. Passiivikonstruktiota käytetään suomen kielessä geneerisissä ilmaisuissa, joissa toimijaa ei ilmaista täsmällisesti vaan aktiivinen toimija on usein pääteltävissä ilmauksen kontekstista. Tällaista geneeristä passiivirakennetta käytetään yleisesti sekä puhutussa että kirjoitetussa kielessä. Passiivirakenteiden yleisin aikamuoto, joka oppijoiden tuotoksissa esiintyy, on preesens. Muiden aikamuotojen ja eri tapaluokkien käyttö näyttäisi kasvaa tasolta toiselle edettäessä. Yhteenvetona voi Seilosen tutkimuksen tuloksista todeta, että kielitaidon kehittyessä myös passiivirakenteiden käyttö monipuolistuu ja virheellisten muotojen määrä vähenee. (Martin, Mustonen, Reiman, Seilonen 2010: 71–73.)

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Yleisten kielitutkintojen aineisto

Yleiset kielitutkinnot on aikuisille suunnattu kielitaidon testausjärjestelmä, jossa mitataan yksilön viestinnällistä kielitaitoa erilaisissa toiminnallisissa kielenkäyttötilanteissa. Tutkinnot perustuvat kielitaitokäsitykseen, joka korostaa ihmisten välistä kielellistä vuorovaikutusta. Tutkinnoissa kielitaito jaetaan eri osa-alueisiin: puhumiseen, kirjoittamiseen, kuuntelemiseen ja vieraskielisen tekstin lukemiseen. Kielitaito määritellään siis kyvyksi ymmärtää ja tuottaa kieltä. Yleiset kielitutkinnot on kehitetty Yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen pohjalta ja niiden tarkoituksena on edistää tutkintojen kansainvälistä vertailtavuutta. Testit arvioidaan eurooppalaisen viitekehyksen mukaisella kuusiportaisella kielitaidon tasoasteikolla. Viitekehyksen mukaan kielitaito jaetaan alkeistasosta aina lähes täydelliseen kohdekielen hallintaan (ks. luku 2.2.). (Opetushallituksen Yleisten kielitutkintojen verkkosivut.)

Cefling-hankkeessa suomea tai englantia toisena kielenä oppivien aikuisten aineisto muodostuu Yleisten kielitutkintojen kirjoitussuorituksista. Aineisto sisältää tehtävänannoltaan kolme eri tekstilajia: epämuodollisen ja muodollisen viestin lisäksi aikuisten tehtävänä oli kirjoittaa mielipideteksti annetusta aiheesta. Cefling-aineistot ovat keskenään vertailukelpoisia: sekä aikuisille että koululaisille suunnatut kirjoitustehtävät on pyritty laatimaan eurooppalaiseen viitekehykseen perustuvan taitotasosteikon mukaan samantasoisiksi ja niiden lähtökohtana ovat samankaltaiset viestinnälliset tavoitteet. Aikuisten aineisto on arvioitu eurooppalaisen viitekehykseen pohjautuvalla taitotasosteikolla. Tehtävien arvioinnin perustana ovat kommunikatiiviset funktiot: arvioinnissa otetaan huomioon tekstityypit ja rekisterit. Kommunikatiivisuuden lisäksi Cefling-aineiston arvioinnissa pyritään huomioimaan myös tehtävänantojen tyyllinen variaatio: sekä aikuisille että koululaisille suunnattuihin kirjoitustehtävääntoihin sisältyy sekä epämuodolliseen että muodolliseen tekstilajiin pohjautuva tehtävänanto. (Cefling-hankkeen verkkosivut.) Aikuisten aineiston teksti- ja sanamäärät näkyvät taulukoista 1 ja 2.

Taulukko1. Yleisten kielitutkintojen aineiston tekstimäärät.

Taso	Epämuodollinen	Mielipide	Muodollinen	Yhteensä
A1	40	50	23	113
A2	39	37	27	103
B1	41	43	42	126
B2	39	35	34	108
C1	26	46	45	117
C2	14	30	58	102
Yhteensä	199	241	229	669

Taulukko 2. Yleisten kielitutkintojen aineiston sanamäärä.

Taso	Epämuodollinen	Muodollinen	Mielipide	Yhteensä
A1	1 756	875	2 343	4 974
A2	1 710	1685	2 307	5 702
B1	2 652	2843	5 366	10 861
B2	2 388	2449	4 243	9 080
C1	1 680	3873	5 997	11 550
C2	1 072	5797	3 983	10 852
Yhteensä	11 258	17 522	24 239	53 019

3.2 Menetelmät

3.2.1 DEMfad- malli

Cefling-hankkeen yhtenä tavoitteena on selvittää, miten toisen ja vieraan kielen oppijan kielitaito kehittyy ja miten kielitaidon kehittymistä voidaan kuvata. Yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen pohjautuvan hankkeen lähtökohtana on olettaus, että toisen kielen oppiminen etenee vaiheittain ja että nämä vaiheet voidaan kuvata taitotasoina. Tätä varten hankkeessa on kehitelty kielitaidon kehittymistä kuvaava analyysiväline DEMfad-malli, jonka avulla pyritään saamaan aikaisempaa yksityiskohtaisempaa tietoa oppijan kielitaidon kehityksen eri vaiheista. DEMfad-malli pohjautuu sellaisiin perinteisiin kielitaitoa kuvaaviin käsitteisiin kuten kompleksisuus, tarkkuus ja sujuvuus. DEMfad-mallin avulla on tarkoitus kuvata toisen kielen oppimisen vaiheita kuten esimerkiksi sitä, miten jokin tietty kielen piirre ilmestyy oppijan kieleen ja miten sen käyttö kehittyy. (Cefling-hankkeen verkkosivut.)

Jonkin tietyn kielen piirteen ilmestymistä ja sen käytön kehittymistä oppijan kielessä tarkastellaan taajuuden, tarkkuuden ja jakauman käsitteiden avulla. Taajuus (frequency) ilmaisee jonkin tietyn kielen piirteen esiintymistiheyttä eli sitä, miten usein kyseinen kielen piirre esiintyy oppijan tuotoksessa. Taajuus voidaan laskea esimerkiksi tuhatta sanaa kohti. Taajuus on kvantitatiivinen suure, jonka muutokset antavat viitteitä tarkasteltavana olevan kielen piirteen kehitymisestä. Tarkkuudella (accuracy) tarkoitetaan tarkasteltavana olevan kielen piirteen tai kielellisen ilmauksen kohdekielen mukaisuutta. DEMfad-mallin mukaan oppijan katsotaan hallitsevan jonkin tietyn kielen piirteen käytön lähes ensikielenään kohdekieltä puhuvan tavoin, kun hänen tuotoksessaan esiintyvistä kyseisen kielen piirteen esiintymistä vähintään 80 % on kohdekielen mukaisia. Jakauma (distribution) on käsite, jonka avulla voidaan selvittää esimerkiksi jonkin tietyn kielellisen piirteen kompleksisuuden kehittymistä oppijan kielessä. Jakauman tarkastelussa voidaan hyödyntää sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Esimerkiksi jonkin kielellisen piirteen variaation kasvua oppijan kielessä voidaan tutkia sekä kvantitatiivisesta että kvalitatiivisesta näkökulmasta. Jonkin kielen piirteen variaatio voi kasvaa: oppija käyttää kyseistä kielen piirrettä yhä useammassa erilaisissa yhteyksissä entistä monipuolisemmin. Kvantitatiivisesti kyseisen kielen piirteen variaatiota voidaan tarkastella laskemalla eri varianttien esiintymien lukumäärä. Kyseisen kielen piirteen varianttien rakenteita ja niiden esiintymisympäristöjä voidaan puolestaan tutkia myös kvalitatiivisin menetelmin: kielellisten piirteiden ja niiden esiintymisympäristöjen rakenteellisten elementtien analysointi on laadullista tutkimusta. (Martin, Mustonen, Reiman; Seilonen 2010: 58–61.)

3.2.2 Taajuus, tarkkuus ja jakauma possessiivisuffiksien tutkimuksessa

Hyödynnän työssäni Cefling-hankkeessa kehitettyä DEMfad-mallia (ks. luku 3.4). Työssäni taajuus tarkoittaa possessiivisuffiksien esiintymien määrää tuhatta sanaa kohti. Taajuuden selvittämiseksi olen poiminut aineistostani kaikki sellaiset rakenteet, joissa possessiivisuffiksi on liittynyt nominiin, adverbiin tai verbin infinitiivimuotoon ja joita voi edeltää persoonapronominin genetiivimuoto. Aineiston possessiivisuffiksiesiintymien taajuuksien ja tarkkuuden laskemisessa olen hyödyntänyt Microsoft Excel – taulukkolaskentaohjelmaa. Possessiivisuffiksiesiintymiksi olen laskenut myös sellaiset ilmaukset, joista possessiivisuffiksi puuttuu, mutta joihin possessiivisuffiksin voidaan kontekstin perusteella katsoa kuuluvan. Näihin tapauksiin olen soveltanut Eeva Kangasmaa-Minnin määrittelemää possessiivisuffiksien käytöstä. Eeva Kangasmaa-Minn määrittelee possessiivisuffiksien

funktioksi kolme päätehtävää: nomineihin liittyneinä possessiivisuffiksit ilmaisevat kahden käsitteen yhteenkuuluvuutta, infinitiivirakenteissa ne toimivat persoonatunnuksena ja kolmanneksi possessiivisuffiksit toimivat määräisyyden, tuttuuden tai osallisuuden merkkinä. (Kangasmaa-Minn 1986: 14.) Kokonaismäärään olen laskenut myös virheelliset ilmaukset, joissa possessiivisuffiksia on taivutettu väärin tai joissa on muita taivutus- tai kirjoitusvirheitä. Kokonaismäärään en ole laskenut sellaisia possessiivisuffiksin sisältämiä ilmauksia, joihin possessiivisuffiksi ei kieliopillisesti kuulu.

Sovellan työssäni Heikki Paunosen tekemää luokittelua, jossa hän jakaa omistusliite-ilmaukset muototyypeittäin:

yksikön 1. persoona:

- A) minun kirjani
- B) kirjani
- C) minun kirja
- D) mun kirja
- E) mun kirjani

yksikön 2. persoona:

- A) sinun kirjasi
- B) kirjasi
- C) sinun kirja
- D) sun kirja
- E) sun kirjasi

yksikön 3. persoona:

- A) hänen kirjansa
- B) kirjansa
- C) hänen kirja

monikon 1. persoona:

- A) meidän kirjamme
- B) kirjamme
- C) meidän kirja

monikon 2. persoona:

- A) teidän kirjanne
- B) kirjanne
- C) teidän kirja

monikon 3. persoona:

- A) heidän kirjansa
- B) kirjansa
- C) heidän kirja

Tämän luokittelun pohjalta aineistosta voidaan erottaa kohdekielen mukaiset ja virheelliset possessiivisuffiksi-ilmaukset. Tämä luokittelu toimii myös osana aineiston laadullista analyysiä: luokittelun avulla voidaan selvittää myös oppijan kielen variaatiota. Muototyypeistä kaikkien persoonamuotojen A-tyyppi on kirjakielen normien mukainen. A- ja B-tyypit ovat peräisin sekä kirjakielestä että murteista, tyyppi D taas on pelkästään murteista lähtöisin. Paunosen mukaan tyyppien C ja E alkuperä ei ole yhtä selkeästi osoitettavissa. Ne ovatkin eräänlaisia sekamuotoja, joissa yhdistyvät kahden eri järjestelmän, kirjakielen ja murteiden, käytänteet: tyyppissä C esiintyy kirjakielen mukainen persoonapronominin genetiivimuoto, tyyppin E ominaispiirteenä puolestaan on murrepohjainen persoonapronominin genetiivimuoto, jonka pääsanaan on liittynyt kirjakielen normien mukainen possessiivisuffiksi. (Paunonen 1995: 507.)

Onkin mielenkiintoista nähdä, mitkä possessiivisuffiksien muototyypit esiintyvät kaikkein useimmiten aineistossa. Oppijan kielen variaatio kertoo muun muassa siitä, millaisessa kieliympäristössä oppija on kohdekieltä omaksunut. Oppijan kielen variaation analysointi antaa tietoa myös kielitaidosta: todelliset kielenkäyttötilanteet voivat paljastaa,

miten hyvin oppija tunnistaa kohdekielen eri muotojen käyttöalueet ja osaa reagoida sen mukaisesti. Lähestyn työssäni aineistoa laadullisesta näkökulmasta selvittämällä aineiston possessiivisuffiksiesiintymien variaatiota. Lasken eri muototyyppien kohdekielisten ja virheellisten muotojen lukumäärän ja taajuuden. Tarkastelen possessiivisuffiksillisten ilmausten muototyyppien esiintymistä tehtävänannoltaan eri tekstilajeissa. Tavoitteeni on selvittää, miten eri tekstilajeihin pohjautuvat tehtävänannot ovat vaikuttaneet possessiivisuffiksien käyttöön. Tätä selvitän vertailemalla tehtävätyypiltään epämuodollisen sekä muodollisen tekstilajiin pohjautuvien oppijoiden kirjoittamien tekstien possessiivisuffiksi-ilmausten taajuutta tehtävittäin ja taitotasoittain.

Tarkkuus tarkoittaa työssäni sitä, kuinka monta prosenttia jokin oppijan tuotoksessa esiintyvistä kielellisistä piirteistä tai ilmauksesta on kohdekielen mukainen. Virheellisiksi muodoiksi olen luokitellut työssäni kaikki sellaiset possessiivisuffiksin sisältävät rakenteet, joiden pääsanana tai määritteiden taivutuksessa esiintyy virheitä, esimerkiksi väärä sijamuoto tai yksikön sijaan sanaa on taivutettu monikossa. Possessiivisuffiksin sisältämiä rakenteita, joissa esiintyy jokin kirjoitusvirhe tai muu epäselvyys olen luokitellut virheellisiksi tapauskohtaisesti. Sellaisia virheitä, jotka eivät muuta sanan tai ilmauksen merkitystä ja ovat ymmärrettäviä, en ole työssäni pitänyt virheellisinä muotoina. Virheeksi olen myös laskenut tapaukset, joissa viittauksen kohde puuttuu kokonaan (esimerkiksi viittauksen kohteena olevan persoonapronominin genetiivimuoto puuttuu sellaisessa tapauksessa, joka edellyttää sen ilmipanaa). Työssäni virheellisiksi muodoiksi olen luokitellut myös sellaiset Paunosen määritelmän B-tyyppiä edustavat rakenteet, joissa pelkällä possessiivisuffiksilla ilmaistaan kahden olion tai asian yhteen kuuluvuutta, mutta joista possessiivisuffiksi puuttuu.

Osana laadullista tutkimusta tarkastelen aineiston jakaamaa (distribution) luokittelemalla aineiston possessiivisuffiksi-ilmaisut sen mukaan, mihin sanaluokkaan kuuluvaan sanaan possessiivisuffiksi on liittynyt. Näin aineisto jakautuu neljään pääluokkaan: suurinta ryhmää edustavat nominit, toiseksi suurin ryhmä muodostuu adverbeista ja kolmas verbin nominaalimuodoista, joihin on liittynyt possessiivisuffiksi. Neljännen ryhmän muodostavat muut possessiivisuffiksin sisältämät rakenteet. Tämä ryhmä koostuu pääosin possessiivisuffiksin sisältävistä rakenteista, joissa esiintyy sana *oma*, *itse* tai *toinen*. Sanoja *oma*, *itse* ja *toinen* käytetään pronominiin tavoin, joten niiden syntaktis-semanttinen tehtävä on luonteeltaan erilainen kuin muilla nomineilla. Oma-adjektiivia voidaan käyttää pronomini tavoin possessiivisuffiksin ohessa omistusmuodon vahvistamiseen, jolloin se tavallaan korvaa mahdollisen persoonapronominin genetiivin: ilmaus *oma kirjani* vastaa merkitykseltään

muotoja minun/mun kirjani, minun/mun kirja tai pelkkä kirjani (Kangasmaa-Minn 1986:10; Ikola 1991:76; Iso suomen kielioppi 2004: 1349.)

Perinteisistä sanaluokista adverbit ovat kaikkein vaikeimmin määriteltävä sanaluokka, kirjoittaa Erik Ahlman vuonna 1933 julkaistussa artikkelissaan (Ahlman 1933, 137). Iso suomen kielioppi puolestaan käsittää eri sanaluokkien muodostavan jatkumon, jossa nominien ja adverbien välinen raja on liukuva. Ison suomen kieliopin määritelmän mukaan adverbi on vajaaparadigmainen tai taipumaton sana, joka kuvaa lauseessa esitetyn tilanteen suhteita kuten esimerkiksi aikaa (*eilen*), olotilaa (*hämillään*), paikkaa (*lähellä*), tapaa (*hyvin*) tai määrää (*vähän*). Taipumattomat ja vajaasti taipuvat sanat jaetaan Isossa suomen kieliopissa adpositioihin, adverbeihin ja partikkeleihin sanojen syntaktisen käyttäytymisen mukaan. Adpositioilla ja adverbeilla on erilainen syntaktinen funktio: adpositiolla on määräsijainen täydennys ja ne ilmaisevat olion tai asian suhdetta johonkin toiseen olioon tai asiaan (*Vierailin ystävän luona*). Partikkeleista adverbit eroavat siinä, että ne voivat saada täydennyksiä. Erottaakseni aineistossani esiintyvät possessiivisuffiksilliset adverbikonstruktiot nominin sisältävistä possessiivisuffiksi-ilmauksista hyödynnän tässä työssä edellä mainittuja Ison suomen kieliopin näkemyksiä. (VISK § 646; § 678 ja § 680.)

Nykykielen *itse*-sanan useista merkitystehtävistä tarkastelen työssäni kahta *itse*-sanan käyttötapaa, joissa possessiivisuffiksi on liittynyt *itse*-sanaan. Refleksiivipronominina *itse*-sanaan liittyy yleensä aina possessiivisuffiksi (esimerkiksi itseäni, itselleen, itsestämme). Refleksiivipronominina *itse* toimii vain silloin kun se viittaa lauseen tai lauseen vastikkeen subjektipersonaan (esimerkiksi Tyttö osti *itselleen* uuden auton.) (Ikola 1991: 45; Iso suomen kielioppi 2004:717.) *Itse*-sanaa voidaan käyttää myös kontrastoivasti (esimerkiksi Hänestä *itsestään* asia oli selvä.), jolloin *itse* ei toimi lauseenjäsenenä eikä tarkenteena vaan täydentää jotakin lauseenjäsentä niin että tämä kontrastuu muihin vaihtoehtoihin. *Itse* on perusmuodossa, jos kontrastoitava lauseenjäsen toimi subjektina, muuten *itse* on taipuneena samassa sijassa kuin kontrastoitava, ja tällöin siihen liittyy myös possessiivisuffiksi.

Resiprookkipronominia *toinen* käytetään, kun puhutaan vähintään kahden jäsenen muodostamasta joukosta. Resiprookkipronominina sanaa *toinen* käytetään kolmella eri tavalla:

- 1) monikollisesti käytettynä sana *toinen* esiintyy yhden kerran, jolloin se on monikossa ja siihen liittyy possessiivisuffiksi (esimerkiksi He arvostavat *toisiaan*.)
- 2) sanaliitossa sana *toinen* esiintyy kahdesti peräkkäin, jolloin ensimmäinen on yksikön nominatiivissa ja *toinen* tarvittavassa yksikön muodossa sisältäen possessiivisuffiksin (esimerkiksi Teidän tulee kunnioittaa *toinen toistanne*.)

3) yksiköllisenä käytettynä sana *toinen* esiintyy yhden kerran ja sisältää possessiivisuffiksin (esimerkiksi *Yllätys seurasi toistaan.*) (Laaksonen–Lieko 1988: 82; Ikola 1991: 45; Iso suomen kielioppi 2004: 719–720.)

Lasken jokaisen ryhmän taajuuden ja tarkkuuden taitotasoin. Vertailen näin saatuja ryhmäkohtaisia tuloksia taitotasoin. Adverbeja sisältävän ryhmän sisällä tarkastelen erikseen possessiivisuffiksin sisältäviä postpositiorakenteita ja adverbeiksi kiteytyneitä possessiivisuffiksillisia rakenteita. Tarkoituksena on selvittää aineiston possessiivisuffiksi-ilmausten kielellistä ympäristöä: millaisiin sanoihin possessiivisuffiksi on liittynyt, millaiset kielelliset elementit ympäröivät niitä? Eri sanaluokkiin perustuvan jaottelun tarkoituksena on selvittää, miten oppijoiden teksteissä rakennetaan merkitys- ja viittaussuhteita eri käsitteiden välille. Miten kielen eri abstraktiotasot ilmenevät aineiston possessiivisuffiksiesiintymissä? Mielenkiintoista on myös se, voiko aineistosta havaita, missä järjestyksessä erilaiset possessiivisuffiksikonstruktiot opitaan. Possessiivisuffiksillisten ilmausten monipuolisuus ja lukumäärä kertovat kielitaitotasosta: mitä korkeammalle kielitaidon tasolle oppijan tuotos on arvioitu sitä monipuolisemmin hän osaa ilmaista itseään. Possessiivisuffiksi on kielitaidon indikaattori, joka antaa viitteitä myös oppijan kielitaidon abstraktisuuden tasosta. Yleensä ensin possessiivisuffiksilla opitaan ilmaisemaan prototyypistä omistussuhdetta, jossa omistettava on useimmiten konkreettinen esine ja omistajana on henkilö, johon viitataan genetiivimuotoisella substantiivilla tai persoonapronominin genetiivimuodolla. Oletettavaa on, että kielitaidon kehittyessä possessiivisuffiksi-ilmaisut monipuolistuvat ja ilmaisujen abstraktisuuden taso kasvaa.

4 POSSESSIIVISUFFIKSI

4.1 Historiaa

Lauri Hakulisen mukaan suomen kielen possessiivisuffiksijärjestelmä on kehittynyt vanhoista uralilaisista persoonaan viittaavista aineksista ja sillä on vastineensa kaikissa kantaauralasta polveutuvissa sukukielissä aina samojedia myöten. (Hakulinen 1979: 111). Alkujaan possessiivisuffiksilla ilmaistiin omistussuhdetta, sittemmin rakenteen käyttö on monipuolistunut ja sen merkitys on laajentunut ilmaisemaan erilaista yhteenkuuluvuutta. Merkityksen ja käyttöalan laajentumisen myötä possessiivisuffiksien taivutus on muuttunut yksinkertaisemmaksi: varhaiskantasuomen kaudella possessiivisuffiksilla on olettavasti pystytty ilmaisemaan myös omistettavien luku. Esimerkiksi muoto * *kalasa* on tarkoittanut 'hänen yksi kalansa ja muoto *kalansa 'hänen useat kalansa'. (Hakulinen 1979: 112–113, Häkkinen 1994: 213.) Possessiivisuffiksien yksinkertaistunut taivutusjärjestelmä näkyy nykysuomessa possessiivisuffiksillisten nominien yksikön nominatiivi- ja genetiivimuotojen sekä monikon nominatiivin yhdenmukaisina muotoina. Yksikön nominatiivista ja genetiivistä sekä monikon nominatiivista ei aina voida erottaa, milloin omistettavia on enemmän kuin yksi. Kaikissa muissa sijamuodoissa monikon i-tunnuksella voidaan ilmaista useaa omistettavaa. (Hakulinen 1979: 114.) Nominatiivimuodoissa ja yksikön genetiivissä possessiivisuffiksi liitetään vokaalivartaloon ja taivutuspuheen loppu-n ja – t jäävät pois, minkä vuoksi nominatiivista ja yksikön genetiivistä tulee samanasuisia, esimerkiksi *Kukkani viihtyvät varjoisassa paikassa. Kukkani on väriltään keltainen. Kukkani varsi on pitkä.* Nykykielessä possessiivisuffiksillisten taivutusmuotojen homonymiaa esiintyy myös A-vartaloisten nominien yksikön illatiivi- ja partitiivimuodoissa: illatiivin taivutuspuheen loppu-n jää pois possessiivisuffiksien edeltä, jolloin possessiivisuffiksilliset illatiivi- ja partitiivimuodot ovat samanlaisia, esimerkiksi *Hän oli tyytyväinen poikaansa.* vrt. *Hän ikävöi poikaansa.* (Iso suomen kielioppi 2004: 123.)

Possessiivisuffiksien puuttuminen sekä puhe- että kirjakiielestä ei ole mikään uusi ilmiö. Vanhan kirjakielen tutkimukset osoittavat, että kirjakiielestä ei ole ollut mitään yhtenäisiä käytänteitä, vaan possessiivisuffiksien käyttö on vaihdellut kirjoittajan oman kielitajun ja murretaustan mukaan. Nykyinen possessiivisuffiksien taivutusparadigma ja käyttö alkoivat hahmottua tietoisena kielenohjailun tuloksena 1800-luvulla, jolloin muun muassa itämurteisiin kuuluva 3. persoonan possessiivisuffiksipäätte – Vn otettiin kirjakielen. Yhtenä syynä possessiivisuffiksittomuuden yleisyyteen voidaan pitää sitä, että kirjakielen

possessiivisuffiksien käyttöä koskevien sääntöjen perustana ei ole luonnollinen kielen käyttö, vaan kirjakielen säännöt on kehitelty todellisesta kielen käytöstä riippumatta. Kaisa Häkkisen mukaan kirjakielen sääntöihin persoonapronominin genetiivin käytöstä possessiivisuffiksien yhteydessä on saatu vaikutteita erityisesti ruotsin kielestä. Persoonapronominin genetiivimuotoja käytettiin 1800-luvulla huomattavasti enemmän kuin nykyään. Nykyisten kielenhuoltosääntöjen mukaan persoonapronominin genetiivimuodon laittamista possessiivisuffiksi-ilmauksen edelle pidetään virheenä silloin kun possessiivisuffiksi viittaa subjektiin. (Häkkinen 1994: 372, 374.)

4.2 Morfologiaa

Possessiivisuffiksi on sidonnainen morfeemi, joka ei voi esiintyä yksin. Perinteisen määritelmän mukaan possessiivisuffiksit ovat liitteitä, jotka lisätään sanavartaloon mahdollisten johtimien, tunnuksen ja taivutuspäätteen jälkeen. Tästä määritelmästä poiketen Iso suomen kielioppi pitää possessiivisuffikseja taivutuspäätteinä eikä liitteinä. Tämän näkemyksen mukaan possessiivisuffiksit ovat taivutustunnuksia, jotka liittyvät nominatiivissa olevan sanan taivutusvartaloon eivätkä itse sananmuotoon kuten liitteet. Toinen possessiivisuffiksien taivutusainesmainen piirre on possessiivisuffiksien selvästi erottuva taivutusparadigma, joka liitteiltä puuttuu. Tämän lisäksi possessiivisuffiksien käyttöala on selvästi rajatumpi kuin liitteiden, joista esimerkiksi liitepartikkelit voivat liittyä vapaasti eri sanaluokkien sanoihin. (Iso suomen kielioppi 2004:93, 94, 156.)

Suomen kielen possessiivisuffiksin taivutusparadigma muodostuu yhteensä kuudesta persoonamuodosta, joista luvun mukaan erotetaan 1. ja 2. persoona sekä kolmannen persoonan muoto, joka on samanlainen sekä yksikössä että monikossa.

Yksikön 1. persoona *-ni*

Yksikön 2. persoona *-si*

Yksikön 3. persoona *-nsA~-Vn*

Monikon 1. persoona *-mme*

Monikon 2. persoona *-nne*

Monikon 3. persoona *-nsA~-Vn*

Prototyypinen possessiivisuffiksi-ilmaus muodostuu substantiivilausekkeesta, jossa substantiivia edeltävä persoonapronominin genetiivi ilmaisee elollisen omistajan ja substantiivi, johon lisätty possessiivisuffiksi toimii omistajaa ilmaisevana persoonatunnuksena, viittaa omistettuun tarkoitteeseen, joka on tavallisesti konkreettinen esine (esimerkiksi *minun kirjani*). Yleiskielessä substantiiviin liitetty possessiivisuffiksi kongruoi rakennetta edeltävän persoonapronominin kanssa. Kirjakielen mukainen on myös

ilmaus *kirjani*, jossa possessiivisuffiksi viittaa persoonaan ja ilmaisee siten myös lauseen osien välisiä suhteita.

Substantiivien lisäksi possessiivisuffiksit voivat nykykielessä liittyä myös tiettyihin verbin nominaalimuotoihin, joihinkin adverbeihin sekä eräisiin adjektiiveihin. Tällöin ne eivät yleensä ilmaise suoranaista omistussuhdetta, vaan niiden funktiona on personoida lauseen sisäinen tai ulkopuolinen tekijä tai kokija. Possessiivisuffiksien merkitysala on siten laajentunut ilmaisemaan myös muunlaista kuuluvuutta kuin omistamista. Verbin nominaalimuotoihin liitettyllä possessiivisuffiksilla on subjektinkaltainen tehtävä: se viittaa nominaalisen verbilausekkeen persoonaan. Tiettyihin adjektiiveihin yhdistettynä possessiivisuffiksilla voidaan ilmaista mitta- tai muita vertailusuhteita, esimerkiksi *minun pituiseni*. Adjektiivirakenteet, joihin on liitetty possessiivisuffiksi, voivat ilmaista tilaa tai joskus tapaa: olen *pahoillani*, olin silloin mies *parhaimmillani*. Osaan possessiivisuffiksillisista adjektiivi-ilmauksista on nykykielessä vakiintunut 3. persoonan suffiksi (esimerkiksi *ainoastaan*, *enimmäkseen*, *oikeastaan*, *toisekseen*, *tosiaan*, *toisinaan*). Paikallissijamuotoinen adjektiivi rakenteessa on saattanut edistää sitä, että koko rakenne on alettu hahmottamaan adverbiksi.

4.3 Possessiivisuffiksit lauseessa

4.3.1 Käyttö nykykielessä

Syntaksin näkökulmasta possessiivisuffiksi on mielenkiintoinen ilmiö, sillä morfologis-syntaktisena kielen yksikkönä sen käyttöala on monipuolinen: se voi liittyä eri sanaluokan sanoihin kuten esimerkiksi substantiiveihin, adjektiiveihin, adverbeihin tai verbin nominaalimuotoihin ja muodostaa näin erilaisia konstruktioita. Possessiivisuffiksit muodostavat moniulotteisen viittaussuhdejärjestelmän, joka toimii osana merkityksenmuodostamisprosessia.

Eeva Lindén ja Heikki Paunonen jakavat possessiivisuffiksi-ilmaukset kahteen luokkaan sen mukaan, millainen niiden viittaussuhde on (Lindén 1959: 300; Paunonen 1995: 178–187). Refleksiivisiksi omistusmuodoiksi he kutsuvat niitä possessiivisuffiksin sisältämiä ilmauksia, joissa possessiivisuffiksi viittaa lauseen subjektiin tai siihen rinnastuvaan lauseenjäseneen, kuten passiivilauseen objektiin (**Ikkunat** laitettiin paikoilleen), omistusta ilmaisevaan adessiiviin (**minulla** oli ilo päästä jo aivan pienestä pitäen viettämään kesääni maatilalla) tai yksipersonaisen verbin genetiivimuotoiseen subjektiin (eikö **sinunkin** pitäisi

luistella siellä oppilaittesi kanssa.) Ei-refleksiivisiä omistusmuotoja ovat puolestaan ne possessiivisuffiksilliset ilmaukset, jotka eivät viittaa lauseen subjektiin tai siihen rinnastuvaan lauseenjäseneen (esimerkiksi Äiti löysi kirjani t. minun, mun kirjani). Nykysuomessa kirjakielen yleisen periaatteen mukaan refleksiivinen possessiivisuffiksi-ilmaus ilman persoonapronominin genetiivimuotoa riittää kaikissa persoonissa omistuksen osoittimeksi. Tämä periaate on käytäntönä sekä kirjakielessä että murteissa. Kirjakielessä ei-refleksiivinen possessiivisuffiksi-ilmaus ei edellytä persoonapronominin genetiivimuodon ilmipanoa 1. ja 2. persoonassa. Paunosen mukaan useat kieliopit ovat suosineet pelkkää suffiksia, ellei pronominia erityisesti korosteta. Murteissa 1. ja 2. persoonapronominin genetiivimuoto ei-refleksiivisissä possessiivi-ilmauksissa on ollut yleisempää kuin kirjakielessä. (Lindén 1959: 294, 299–300; Paunonen 1995: 178–179.)

Kolmannen persoonan ei-refleksiivisissä possessiivisuffiksin sisältämissä ilmauksissa persoonapronominin genetiivimuoto on aina pakollinen. Tässä murteet eroavat kirjakielen käytänteistä: murteissa esiintyy myös ilmauksia, joissa 3. persoonan suffiksi yksinään viittaa yli lauserajan edellä olevan lauseen subjektiin tai siihen verrattavaan lauseenjäseneen (*Hän osti itselleen uuden kirjan. Mutta sitten kirjansa katosi.*). Kirjakielessä refleksiivisissä 3. persoonan possessiivisuffiksin sisältävissä rakenteissa persoonapronomini jää pois. Tällöin pronominin ilmipano muuttaisi lauseen merkitystä ja viittaussuhteita. (Matti rikkoi autonsa (kyseessä on Matin oma auto) vrt. Matti rikkoi *hänen* autonsa (Matti rikkoi jonkun toisen omistaman auton.) (Lindén 1959: 294–295, 301–305; Lindén 1962: 225; Paunonen 1995b: 181.)

4.3.2 Possessiivisuffiksit infiniittisissä rakenteissa

NP-lausekkeen edussanaan liitetyt possessiivisuffiksit vastaavat tehtävältään genetiivimääritettä ja ilmaisevat omistusta tai muuta kuuluvuutta. Possessiivisuffiksillista edussanaa voi edeltää persoonaan viittaava genetiivimuotoinen persoonapronomini. Tällaista rakennetta, jossa omistajan persoona merkitään kahdella kieliopillisella keinolla, genetiivimuotoisella persoonapronominilla ja nominiin tai verbin infiniittimuotoon liittyvällä possessiivisuffiksilla, nimitetään possessiivikongruenssiksi (esimerkiksi *minun* autoni, *meidän* vuoksemme, *heidän* tullessaan, *sinun* tekemäsi työ). (Iso suomen kielioppi 2004: 1237.)

Nykykielessä possessiivikongruenssi jää yhä useammin toteutumatta erityisesti puheessa, mutta myös kirjoitetussa kielessä possessiivisuffiksi jää usein pois ja pelkkä persoonapronominin genetiivimuoto toimii persoonan osoittimena. Possessiivisen

inkongruenssin yleistyminen on osa kielessä tapahtuvaa muutosta, johon vaikuttavat sekä kielen sisäiset syyt että kielen ulkopuoliset tekijät. Possessiivisuffiksin harvinaistumiseen vaikuttaa muun muassa kielen pyrkimys taloudellisuuteen: kielellisen ilmauksen redundanteilla elementeillä on taipumus jäädä pois. Ilmauksen *minun kirjani* merkitys ei muutu, vaikka possessiivisuffiksi jätettäisiin pois. (Karlsson 1975:62; Hakulinen–Karlsson 1988: 130, *Kieli ja sen kieliopit* 1994: 204.) Possessiivisuffiksittomalla *minun kirja* – muodolla saavutettaisiin myös viestinnällistä etua: muodosta *minun kirjani* ei aina voi tietää, tarkoitetaanko yhtä vai useampaa kirjaa, sillä possessiivisuffiksillisten taivutusmuotojen homonymian vuoksi yksikön nominatiivi, genetiivi ja monikon nominatiivi ovat samanasuisia. Esimerkiksi *Minun kirja on pöydällä* ja *Minun kirjat on pöydällä* possessiivisuffiksin puuttuminen erottaa yksikön ja monikon toisistaan. (Mitrinen 2005: 25.) Toinen kielestä itsestään lähtöisin oleva possessiivikongruenssia horjuttava tekijä on kielen rakenne: possessiivisuffiksi sijaitsee sanassa viimeisenä, sen jälkeen voi tulla vain liitepartikkeli (*autossasikin*) (Kangasmaa–Minn 1986: 6–7.) Myös murteet ovat vaikuttaneet possessiivisuffiksin käyttöön: murteissa possessiivisuffiksia käytetään eri tavoin kuin kirjakielessä. (Ikola 1992: 193).

Vaikka possessiivisuffiksittomuustendenssi näyttää yleistyvän kielessämme, on kuitenkin sellaisia rakenteita, joista possessiivisuffiksia ei voi jättää pois. Possessiivisuffiksin käyttöä tutkineen Osmo Ikolan mielestä possessiivisuffikit muodostavat monimuotoisen viittaussuhdejärjestelmän, joka ylläpitää kielen koheesiota. Ikolan mukaan kielessä on rakenteita, jotka vaativat possessiivisuffiksia. Tällaisia rakenteita ovat esimerkiksi ensimmäisen infinitiivin pitempi muoto (*nähdäkseni*), osa referatiivisista lauseenvastikkeista ja kvasirakenne. Myös komitatiivi vaatii aina possessiivisuffiksin. (Ikola 1992: 193–194.)

Fennistiikassa verbin nominaalimuodon sisältäviä rakenteita, jotka voidaan muuttaa sivulauseeksi, on perinteisesti nimitetty lauseenvastikkeiksi. Iso suomen kielioppi on kuitenkin luopunut lauseenvastike-termin käytöstä, koska termin käyttö edellyttäisi infiniittisten rakenteiden jaottelua lausetta vastaaviin ja muihin rakenteisiin, mikä puolestaan mutkistaisi infiniittisten lausekkeiden kieliopillista kuvausta. Iso suomen kielioppi määrittelee lausekkeet, joiden edussanana on infiniittinen verbin muoto, infiniittisiksi rakenteiksi. Iso suomen kielioppi katsoo infiniittisten rakenteiden muodostavan jatkumon, jossa rakenteen lausemaisuus lisääntyy sitä mukaa mitä enemmän sillä on finiittiverbin sisältävän lauseen ominaisuuksia. Tässä työssä nimitän sellaisia infinitiivilausekkeita, jotka sisältävät possessiivisuffiksin, Ison suomen kieliopin mukaisesti infiniittisiksi rakenteiksi. (Iso suomen kielioppi 2004: 837.)

Infiniittisen lausekkeen edussanana voi olla verbin infinitiivi- tai partisiippimuoto, jonka lisäksi rakenne voi sisältää verbille tyypillisiä määritteitä tai täydennyksiä, kuten esimerkiksi subjektin, objektin tai adverbiaalinen. Infiniittisillä rakenteilla on verbille ominaisia lausemaisia piirteitä: infiniittisen rakenteen verbin nominaalimuoto ilmaisee finiittiverbin tavoin tekemistä, olemista tai tapahtumista ja rakenteeseen voi myös liittyä subjektia vastaava aines. Verbin infiniitti- tai partisiippimuodon sisältävät rakenteet voivat infiniittisen verbin tavoin saada verbin määritteitä tai täydennyksiä. Joillakin infiniittisillä verbimuodoilla voi olla oma subjekti, joka on useimmiten genetiivissä, osalla infiniittirakenteista persoonaa voidaan ilmaista possessiivisuffiksilla (He kertoivat *asuvansa* vuokralla). (Iso suomen kielioppi 2004: 836.)

Koska infiniittiset rakenteet ovat luonteeltaan nominaalisia, niillä ei ole verbeille tyypillistä persoonatunnusta. Verbin nominaalimuotoon liittyneen possessiivisuffiksin tehtävänä on toimia persoonatunnuksena. Osa nominaalirakenteisiin liittyneistä possessiivisuffikseista kongruoi genetiivisubjektinsa kanssa. Possessiivikongruenssia esiintyy muun muassa temporaalirakenteilla (**minun** tullessani ~ tultuani) ja agenttipartisiipeilla (**hänen** ostamansa). Hallitsevan lauseen kanssa samasubjektisessa rakenteessa pelkkä possessiivisuffiksi ilmaisee persoonaa (Luettuani kirjan lähdin ulos.). (Iso suomen kielioppi 2004: 836.)

Tavallisimpia infiniittisiä rakenteita, joihin possessiivisuffiksi voi liittyä, ovat referatiivi-, temporaali- ja finaali- ja kvantum-rakenne. Referatiivirakenteen ytimenä on verbin partisiipin aktiivi- tai passiivimuoto. Infiniittiset rakenteet ovat lauseen kaltaisia myös syntaktiselta funktioltaan: finiittilauseiden tavoin ne voivat toimia nominaalisten lauseen jäsenten tehtävissä. Referatiivirakenne esiintyy usein subjektina tai objektina ja se voidaan yleensä korvata että-lauseella. (Itkonen 2011: 86.) Kun referatiivirakenteen subjekti on sama kuin hallitsevan rakenteen, referatiivirakenteen nominaalimuotoiseen verbiin liitetään samapersonainen possessiivisuffiksi (Nyt tunnen pärjääväni missä tahansa.). Possessiivisuffiksin tehtävä referatiivirakenteessa on osoittaa samasubjektisuutta. Tämä on ero muissa yhteyksissä käytettyyn possessiivisuffiksiin: referatiivirakenne vaatii persoonakongruenssia kun muissa yhteyksissä possessiivisuffiksi voi olla eripersonainen kuin lauseen subjekti (vertaa *Uskon voittoosi* mutta *Uskon sinun tulevan*. Persoonapronominin genetiivin yhteydessä referatiivirakenteessa ei puolestaan käytetä possessiivisuffiksia: *Uskon hänen voittoonsa* mutta **hänen tulevansa*). (Iso suomen kielioppi 2004: 533.)

Aikaa ilmaisevaa kun-lausetta vastaava temporaalirakenne on infiniittinen rakenne, jonka edussanana on II: n infinitiivin aktiivin inessiivimuoto tai II:n infinitiivin passiivi

(Hakulinen 1979: 547; Ikola 1991: 167–168; Itkonen 1997: 87–88). Temporaalirakenteessa verbin nominaalimuodolla voidaan ilmaista aikasuhteita: aktiivimuotoinen infinitiivi ilmaisee hallitsevan rakenteen kanssa ainakin osittain samanaikaista tilannetta (esimerkiksi *Mies loukkaantui törmätessään raitiovaunuun*), passiivimuoto sitä aiempaa tai aiemmin alkanutta tilannetta (*Itkettyämme pitkään niistimme nenät – – .*) Temporaalirakenteessa subjekti on genetiivissä tai se ilmaistaan possessiivisuffiksilla. (Iso suomen kielioppi 2004: 537.)

Tarkoitusta ilmaisevassa finaalirakenteessa, jonka predikaattiosa muodostuu I:n infinitiivin pitemmästä muodosta, ei ole erillistä subjektipersonaa, vaan tekijä ilmaistaan possessiivisuffiksilla (*Hän on ponnistellut lujasti estääkseen neuvottelujen kariutumisen, – – .*) Finaalirakenne voidaan korvata että- tai jotta-lauseella. (Hakulinen 1979: 579; Ikola 1991: 168; Itkonen 2011: 84; Iso suomen kielioppi 2004: 542, 543.)

Myös kvantumrakenteen predikaattiosana on I:n infinitiivin pitempi muoto, johon on liittynyt possessiivisuffiksi. Kvantumrakenne eroaa finaalirakenteesta merkitykseltään: se voidaan usein korvata mikäli-lauseella. Erona finaalirakenteeseen kvantumrakenne voi possessiivisuffiksin lisäksi sisältää subjektipersonaan viittaavan persoonapronominin genetiivimuodon. (Hakulinen 1979, 579; Ikola 1991: 168.) Rakennetta käytetään metatekstuaalisissa ilmauksissa, joilla puhuja ottaa kantaa ilmauksensa sisältöön tai muotoon (esimerkiksi *Ministeriön vaatimukset on nyt minun nähdäkseni täytetty* (Iso suomen kielioppi 2004: 508).

Agenttipartisiippirakenteen predikaattiosa koostuu yleisimmin aktiivin III infinitiivin muodosta, johon liittynyt possessiivisuffiksi osoittaa rakenteen eri osien välisiä suhteita. Agenttipartisiipin predikaattiosaa voi edeltää genetiivisubjekti. (Hakulinen 1979: 582–584; Ikola 1991:63, Itkonen 1997: 90.) Ensimmäisessä ja toisessa persoonassa agenttipartisiippirakenne voi esiintyä myös ilman persoonapronominin genetiivimuotoa (esimerkiksi *Useita järjestämiämme* tilaisuuksia on viime aikoina moitittu liian rohkeiksi, – – .) Hallitsevan rakenteen kanssa samasubjektisuus voidaan agenttipartisiippirakenteessa osoittaa pelkällä possessiivisuffiksilla. (Iso suomen kielioppi 2004: 521.)

Morfologis-syntaktisena kielenaineksena suomen kielen possessiivisuffiksi rakentaa moniulotteista viittaussuhdejärjestelmää lauseen eri osien välille, ja osallistuu siten myös merkityksenmuodostamisprosessiin. Possessiivisuffiksin syntaktisista ja semanttisista funktioista tarkastelen työssäni myös sitä, miten eri tekstilajeihin pohjautuvat tehtävänannot ovat mahdollisesti vaikuttaneet possessiivisuffiksin käyttöön oppijoiden kirjoitelmissa. Tätä kysymystä selvitän työssäni muodollisen ja epämuodollisen tehtävätyyppien tekstejä vertaamalla: käyttävätkö oppijat possessiivisuffikseja eri tavoin muodollisessa tekstissä kuin

epämuodollisessa. Tältä osin sovellan työhöni tekstintutkimuksen menetelmiä: rajaan tutkimukseni koskemaan pelkästään oppijoiden kirjoittamia tekstejä. En siis ota huomioon työssäni oppijoiden kaikkia kielellisiä resursseja kuten esimerkiksi oppijoiden äidinkielen tai ensikielen vaikutusta suomen kielen oppimiseen. En myöskään pyri huomioimaan työssäni oppijoiden toisen kielen oppimishistoriaa.

5 AIKUISTEN AINEISTO

5.1 Aikuisten aineiston taajuus

5.1.1 Possessiivisuffiksiesiintymien taajuus taitotasoin

Tässä luvussa analysoin Yleisten kielitutkintojen aineiston (YKI-aineisto) possessiivisuffiksiesiintymien lukumäärää taitotasoin. Luvun 3.2.2 määritelmän mukaisia possessiivisuffiksiesiintymiä aikuisten aineistossa on yhteensä 1688 kappaletta. Tähän kokonaismäärään on laskettu myös virheelliset muodot ja sellaiset ilmaukset, joista possessiivisuffiksi puuttuu, mutta joihin possessiivisuffiksin voidaan kontekstin perusteella katsoa kuuluvan. Taajuudella tarkoitan possessiivisuffiksiesiintymien kappalemäärää tuhatta sanaa kohden. Koska eri tehtävien sanamäärä vaihtelee, ei esiintymien lukumäärää voi sellaisenaan vertailla keskenään. Esimerkiksi tason A1 possessiivisuffiksiesiintymien taajuus on laskettu jakamalla A1-tason possessiivisuffiksiesiintymien kokonaismäärä kyseisen tason kokonaissanamäärällä. Tämän jakolaskun tulos puolestaan kerrotaan luvulla 1000 ($118/4974 \times 1000$). Yhden desimaalin tarkkuuteen pyöristettynä tason A1 taajuus on siis 23,7. Seuraavassa taulukossa näkyvät possessiivisuffiksiesiintymien kappalemäärät taitotasoin.

Taulukko 3. Possessiivisuffiksiesiintymien lukumäärä (kappaletta) taitotasoin.

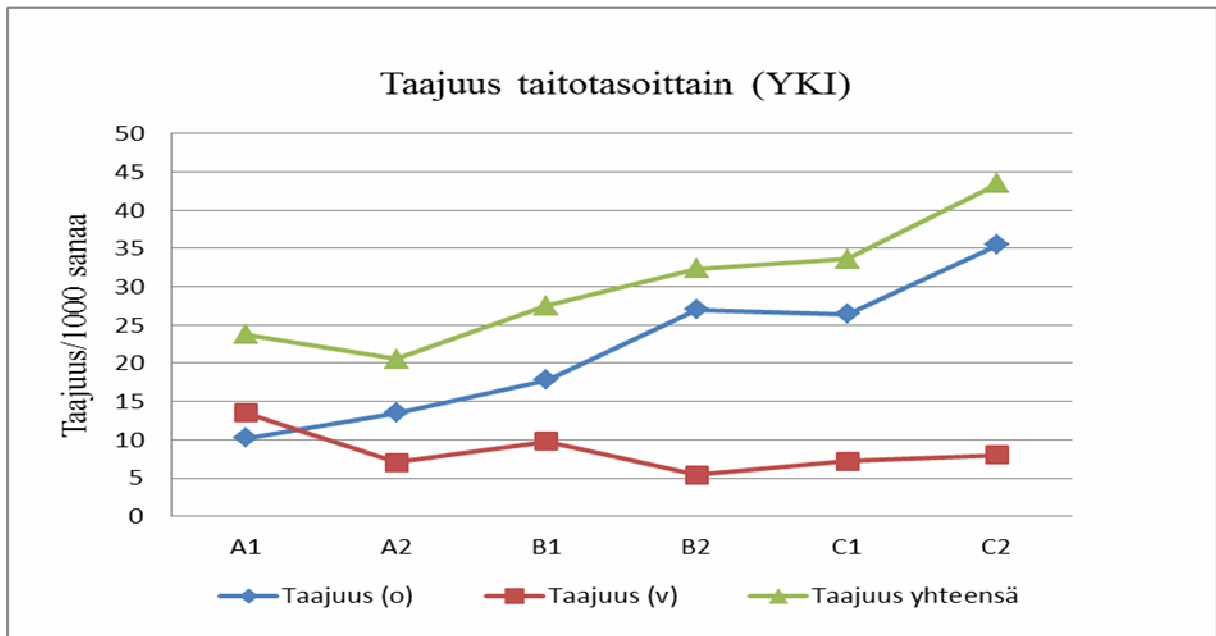
Taitotaso	Oikein	Väärin	Yhteensä
A1	51	67	118
A2	77	40	117
B1	193	106	299
B2	245	49	294
C1	305	83	388
C2	385	87	472
Yht.	1256	432	1688

Taulukko 4. Possessiivisuffiksien taajuus taitotasoin.

Taitotaso	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Kokonaistaajuus
A1	10,3	13,5	23,7
A2	13,5	7,0	20,5
B1	17,8	9,8	27,5
B2	27,0	5,4	32,4
C1	26,4	7,2	33,6
C2	35,5	8,0	43,5

Taulukko 4 sisältää aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien taajuudet taitotasoin. Taulukkoon 4 on koottu myös kohdekielen mukaisten (taulukossa käytetty sana oikea) ja virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien taajuudet. Kuten taulukoista 3 ja 4 näkyy, possessiivisuffiksia esiintyy kaikilla taitotasoilla. Tämä on odotuksenmukaista, sillä

possessiivisuffiksi on tavallinen kielen ilmiö, jonka oppija kohtaa yleensä jokapäiväisissä kielenkäyttötilanteissa. Aikuisten aineistossa eniten possessiivisuffiksia käytetään C2-tasolla ja vähiten tasolla A2. Tasolla A1 virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien taajuus on hieman suurempi kuin kohdekielisten: niiden osuus tällä taitotasolla on vähän yli 50 prosenttia. Taitotasojen A1 ja A2 välillä possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus laskee hieman. Huomattavaa on, että possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuuden pienentyessä kohdekielisten possessiivisuffiksi-ilmaisujen osuus alkaa kasvaa ja virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien taajuus puolestaan pienenee tasojen A1 ja A2 välillä. Possessiivisuffiksien käyttö alkaa kasvaa tasojen A2 ja B1 välillä. Possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus kasvaa eniten tasojen C1 ja C2 välillä ja toiseksi eniten A2 ja B1-tasojen välillä (katso taulukko 4). Possessiivisuffiksi-ilmausten käytön lisääntyessä myös ilmausten tarkkuus paranee: virheellisten muotojen taajuus alkaa merkittävästi pienentyä tasojen B1 ja B2 välillä. C2-tasolla possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus on korkeimmillaan: virheellisten muotojen osuus alenee selvästi C1- ja C2-tasojen välillä. Kuviossa 1 olen havainnollistanut aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien taajuuden kehityksen taitotasoin.

Kuvio 1. Possessiivisuffiksien taajuus Yleisten kielitutkintojen aineistossa.

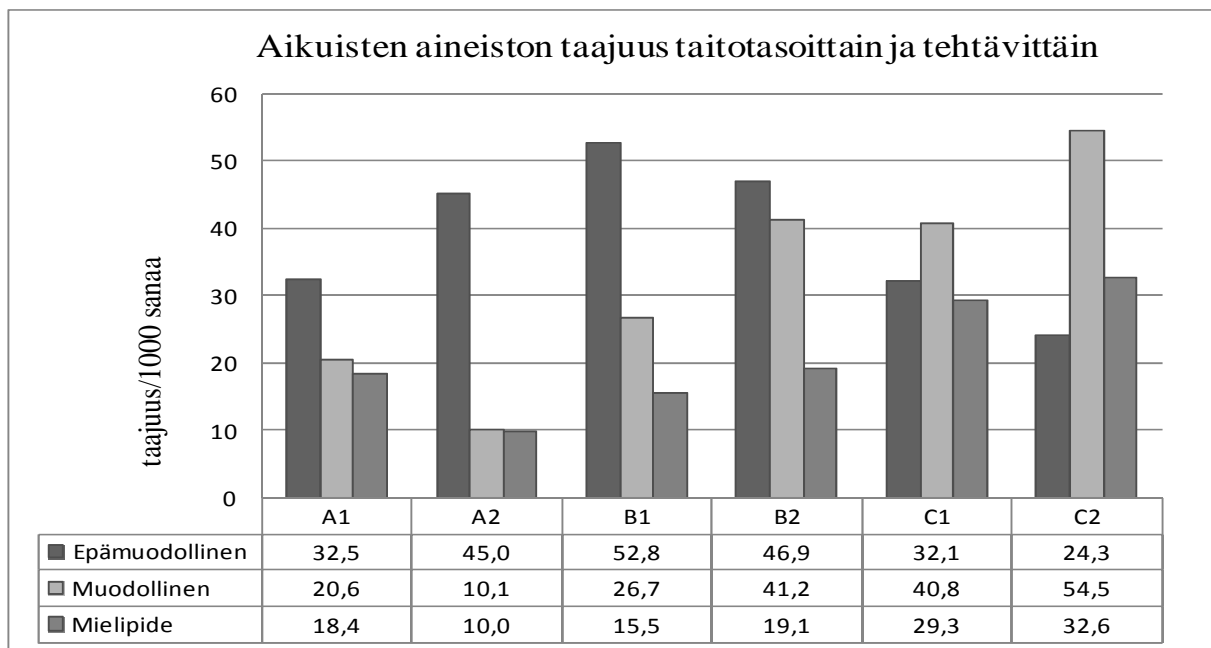
5.1.2 Possessiivisuffiksiesiintymien taajuus tehtävittäin (YKI)

Tässä luvussa tarkastelen aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymiä tehtävittäin. Tarkoituksena on selvittää, ovatko eri tekstilajeihin pohjautuvat tehtävänannot mahdollisesti

vaikuttaneet possessiivisuffiksin käyttöön oppijoiden kirjoittamissa teksteissä. Tätä kysymystä selvitan aikuisten aineiston muodollisten ja epämuodollisten tehtävyyppien tekstejä vertaamalla: käyttävätkö oppijat possessiivisuffikseja eri tavoin muodollisessa tekstissä kuin epämuodollisessa.

Seuraavaksi tarkastelen aikuisten aineistoa tehtävittäin (epämuodollinen viesti, muodollinen viesti ja mielipide). Tutkin, kuinka paljon possessiivisuffiksin sisältäviä konstruktioita kussakin tehtävyyppissä esiintyy. Tarkoituksena on kiinnittää huomiota siihen, miten eri tekstilajeihin pohjautuvat tehtävänannot mahdollisesti vaikuttavat possessiivisuffiksien käyttöön.

Liitteeseen 1 on kerätty aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien kappalemäärät, frekvenssit (taajuudet/1000 sanaa) sekä kohdekieliset tarkkuudet taitotasoin ja tehtävittäin. Kuvio 2 havainnollistaa possessiivisuffiksin käytön kehittymistä aikuisten aineistossa tehtävittäin ja taitotasoin.

Kuvio 2. Possessiivisuffiksiesiintymien taajuus 1000 sanaa kohti taitotasoin ja tehtävittäin (aikuisten aineisto).

Epämuodollinen viesti

Aikuisten aineiston ensimmäisessä tehtävyyppissä, epämuodollisessa viestissä, possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus on kaikkein suurin taitotasolla B1 ja pienin tasolla C2. Possessiivisuffiksien käyttö tässä tehtävyyppissä noudattaa melko selkeää linjaa: possessiivisuffiksien käyttö kasvaa suhteellisen tasaisesti aina B1-tasolle, jonka jälkeen niiden

käyttö epämuodollisessa viestissä vähenee. Possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus kasvaa tasolta A1 lähtien. Kokonaistaajuuden suurin kasvukohta sijoittuu tasojen A2 ja B1 välille. Virheellisten muotojen osuus alkaa vähentyä A2-tasolta alkaen, niiden taajuus vähenee eniten tasojen B1 ja B2 välillä. Kohdekielisten muotojen taajuus on suurin tasolla B1. Kuten taulukosta 5 ja kuviosta 2 näkyy, aikuisten aineistossa possessiivisuffiksiesiintymiä on eniten B1-tason epämuodollisessa viestissä ja vähiten mielipidekirjoituksessa tasolla A2. Tällaista possessiivisuffiksin käytön kehitystä voidaan selittää osittain tehtävätyyppien viestinnällisillä tavoitteilla. Tehtävänannon ohjeena on kirjoittaa epämuodollinen viesti ystävälle. Viesti on tekstilaji, jossa asiat ilmaistaan kirjoittajan omasta näkökulmasta. Tekstilajiltaan epämuodollisessa viestissä on luontevaa ilmaista kahden eri entiteetin välistä suhdetta possessiivisuffiksin sisältävillä konstruktioilla.

Tässä aineistossa alemmilla taitotasoilla oppijat ovat käyttäneet possessiivisuffiksin sisältämiä ilmauksia eniten epämuodollisessa viestissä ja possessiivisuffiksien käyttö muodollisessa viestissä lisääntyy ylemmillä taitotasoilla. Aikuisten aineistossa esiintyvistä kolmesta tehtävätyypistä mielipidekirjoituksessa possessiivisuffiksi-ilmaisuja esiintyy vähiten kaikilla taitotasoilla.

Muodollinen viesti

Tässä tehtävätyypissä possessiivisuffiksiesiintymien frekvenssi on suurin tasolla C2 ja pienin tasolla A2. Possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus pienenee tasojen A1 ja A2 välillä. Suurin muutos taajuuden kehityksessä tapahtuu tasojen A2 ja B1 välillä, kun taajuus kääntyy nousuun. B1- ja B2-tasojen välillä taajuus jatkaa kasvuaan, mutta tasojen B2 ja C1 välillä kokonaistaajuus alenee vähän. Tasojen C1 ja C2 välillä possessiivisuffiksiesiintymien taajuus alkaa jälleen kasvaa. Virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien määrä alkaa pienentyä merkittävästi tasojen A1 ja A2 välillä, minkä seurauksena myös ilmausten kohdekielinen tarkkuus paranee huomattavasti muihin taitotasoihin verrattuna.

Mielipide

Aikuisten aineiston kolmannessa tehtävätyypissä, mielipidekirjoituksessa possessiivisuffiksiesiintymiä on eniten tasolla C2 ja vähiten tasolla A2. Possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus pienenee tasojen A1 ja A2 välillä. Tasojen A2 ja B1 välillä possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus alkaa kasvaa ja tämän jälkeen taajuuden kasvu jatkuu melko tasaisesti aina C2-tasolle asti. Kokonaistaajuuden suurin

kasvukohta sijoittuu tasojen B2 ja C1 välille. Virheellisten muotojen taajuus pienenee eniten tasojen A1 ja A2 välillä, mutta tasojen A2 ja B1 välillä niiden osuus kasvaa hieman. Oikeiden muotojen taajuus alkaa nousta tasojen A2 ja B1 välillä, ja niiden taajuuden suurin kasvukohta sijoittuu tasojen B1 ja B2 välille, jolloin myös ilmausten kohdekielinen tarkkuus lisääntyy eniten.

Tehtävätyyppien tarkastelua taitotasoin

Taso A1: Tällä taitotasolla kaikissa tehtävätyypeissä possessiivisuffiksiesiintymien virheellisten muotojen taajuus on suurempi kuin kohdekielisten muotojen. Possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus tasolla A1 jää alle 50 prosentin kaikissa kolmessa tehtävätyypissä. Tällä taitotasolla possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus on suurin epämuodollisessa viestissä eli eniten possessiivisuffikseja käytettiin epämuodollisessa viestissä ja vähiten mielipidekirjoituksessa viestissä (katso taulukko 5). Kokonaistaajuuden lisäksi myös possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielinen tarkkuus on koko taitotason suurin epämuodollisessa viestissä, selvästi korkeampi kuin muodollisessa viestissä. Possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus on puolestaan kaikkein alhaisin koko aikuisten aineistossa tason A1 tehtävätyypissä muodollinen viesti.

Taso A2: Edelliseen tasoon verrattuna possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus on tällä taitotasolla selvästi kasvanut epämuodollisessa viestissä, muissa tehtävätyypeissä se on pienentynyt. Possessiivisuffiksi-ilmausten käyttö on vähentynyt kaikkein eniten muodollisessa viestissä. Tasolla A2 possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielisten muotojen taajuus on kasvanut kaikissa tehtävätyypeissä, eniten epämuodollisessa viestissä, virheellisten muotojen taajuus puolestaan on pienentynyt kaikissa tehtävätyypeissä. Virheellisten muotojen määrän pienentymisen myötä possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielinen tarkkuus on lisääntynyt kaikissa tehtävätyypeissä, eniten muodollisessa viestissä, jonka tarkkuus on kasvanut yli kolminkertaiseksi edelliseen taitotasoon verrattuna (katso taulukko 5). Tämä muodollisen viestin ilmausten tarkkuuden kehityksessä tapahtunut suuri hyppäys on kaikkein suurin muutos koko aikuisten aineiston tarkkuuden kehityksessä. Tällä tasolla possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus on suurempi muodollisessa viestissä kuin epämuodollisessa viestissä. Myös mielipidekirjoituksessa possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuuden kasvu edelliseltä tasolta on huomattavasti suurempi kuin epämuodollisessa viestissä.

Taso B1: Tällä taitotasolla possessiivisuffiksiesiintymien frekvenssi on kasvanut tasoon A2 verrattuna kaikissa tehtävätyypeissä. Eniten possessiivisuffiksien käyttö lisääntyy muodollisessa viestissä, toiseksi eniten epämuodollisessa viestissä. Tehtävätyypeistä possessiivisuffiksiesiintymien käytön kasvu tällä taitotasolla on kaikkein pienin mielipidekirjoituksessa. Tämän taitotason suurin, ja samalla koko aikuisten aineiston, suurin kokonaistaajuus on epämuodollisessa viestissä. Tasoon A2 verrattuna virheellisten muotojen taajuus on kasvanut sekä muodollisessa viestissä että mielipidekirjoituksessa. Sen sijaan epämuodollisessa viestissä virheellisten muotojen määrä jatkaa vähenemistään. Possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus epämuodollisessa viestissä on suurempi kuin tasolla A2. Sitä vastoin kahdessa muussa tehtävätyypissä possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus alenee selvästi. Tasolla B1 suurin muutos ilmausten tarkkuuden kehityksessä tapahtuu muodollisessa viestissä, jossa possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus jostain syystä laskee jyrkästi (noin 30 prosenttiyksikköä) edelliseen taitotasoon verrattuna.

Taso B2: Tällä taitotasolla possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus laskee epämuodollisessa viestissä, mutta kasvaa muissa tehtävätyypeissä. Eniten possessiivisuffiksien käyttö lisääntyy muodollisessa viestissä. Vaikka possessiivisuffiksien käyttö epämuodollisessa viestissä hieman vähenee tasoon B1 verrattuna, on possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus kuitenkin kaikkein suurin tässä tehtävätyypissä tasolla B2. Virheellisten muotojen määrä vähenee kaikissa tehtävätyypeissä tällä taitotasolla. Muodollisessa viestissä kohdekielisten muotojen frekvenssi kasvaa eniten. Tehtävätyypeistä myös oppijoiden kirjoittamissa mielipidekirjoituksissa virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien frekvenssi on laskenut niin paljon, että possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus on yli 80 prosenttia.

Taso C1: Tällä taitotasolla possessiivisuffikseja käytetään eniten muodollisessa viestissä ja vähiten mielipidekirjoituksessa. Epämuodollisessa viestissä possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus laskee selvästi, kun taas muodollisessa viestissä kokonaistaajuus pysyy suunnilleen samana kuin B2-tasolla. Mielipidekirjoituksessa possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus on suurempi kuin tasolla B2. Possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielinen tarkkuus on hieman lisääntynyt epämuodollisessa viestissä, kahdessa muussa tehtävätyypissä possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus on hieman laskenut tasoon B2 verrattuna.

Muodollisessa viestissä possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus pienenee eniten. Tasolla C1 possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus on suurin mielipidekirjoituksessa.

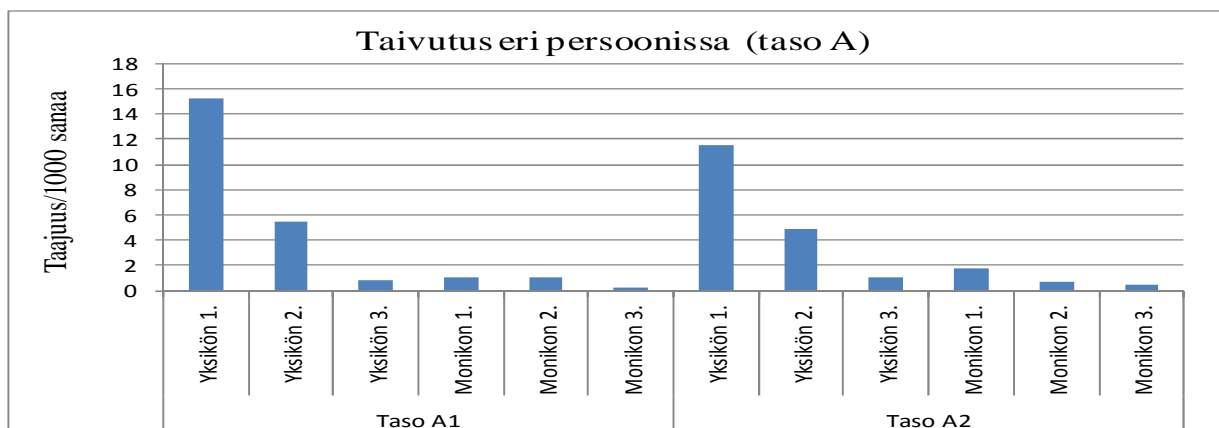
Taso C2: Aikuisten aineistossa tällä taitotasolla possessiivisuffiksi-ilmauksia käytetään selvästi eniten muodollisessa viestissä. Possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus kasvaa tasojen C1 ja C2 välillä sekä muodollisessa viestissä että mielipidekirjoituksessa. Sen sijaan vähiten possessiivisuffiksi-ilmauksia esiintyy epämuodollisessa viestissä. Virheellisten muotojen taajuus alenee kaikissa muissa tehtävätyypeissä paitsi muodollisessa viestissä, jossa virheellisten muotojen taajuus on hieman korkeampi kuin tasolla C1. Tällä taitotasolla possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielinen tarkkuus kaikissa tehtävätyypeissä on yli 80 prosenttia.

5.2 Aikuisten aineisto: possessiivisuffiksiesiintymien taivutus eri persoonissa

5.2.1 Possessiivisuffiksiesiintymien persoonataivutus taitotasoin

Tässä luvussa tarkastelen taitotasoin aineiston possessiivisuffiksiesiintymien taivutusta. Selvitän, missä persoonamuodoissa possessiivisuffiksi-ilmaukset esiintyvät oppijoiden teksteissä. Tutkimusten mukaan possessiivisuffiksi esiintyy suomen kielessä useimmiten joko yksikön tai monikon kolmannessa persoonamuodossa. Toiseksi eniten käytetty possessiivisuffiksin taivutusmuoto on yksikön ensimmäinen persoona ja kolmanneksi monikon ensimmäinen persoonamuoto. Possessiivisuffiksin taivutusmuodoista vähemmän käytettyjä taivutusmuotoja puolestaan ovat toisen persoonan muodot. (Pajunen 1985: 20.) Tarkastelen tässä aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien taivutusta suhteessa tähän yleiseen possessiivisuffiksien käyttöön.

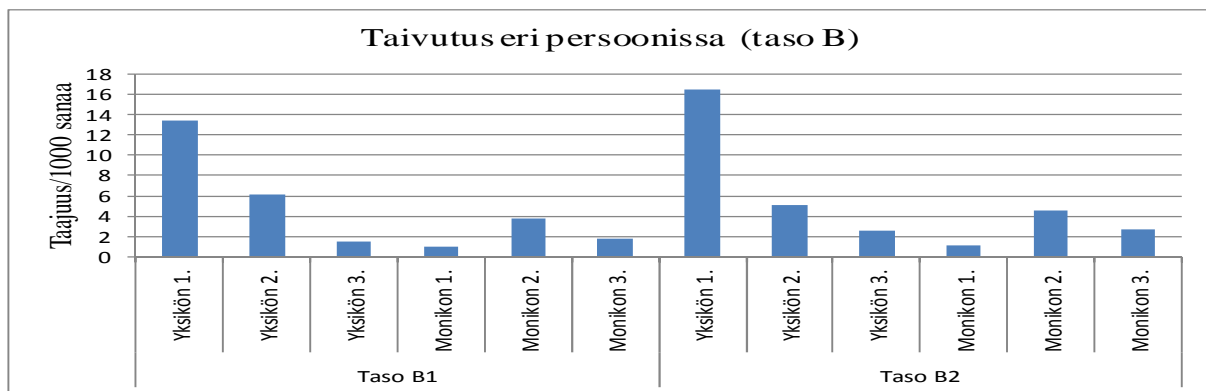
Taso A

Kuvio 3. Possessiivisuffiksien taivutus eri persoonissa (aikuisten aineisto taso A).

Kuten kuviosta 3 näkyy, A-tasolla aikuisten aineiston possessiivisuffiksi-ilmauksista suurin osa esiintyy yksikön ensimmäisessä persoonassa. Toiseksi eniten possessiivisuffikseja on taivutettu yksikön toisessa persoonamuodossa. Tätä voidaan osaksi selittää tehtävien kommunikatiivisilla tavoitteilla: eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoihin pohjautuvien tehtävänantojen tavoitteena on, että oppija osaa omasta näkökulmastaan kertoa itseään koskevista asioista tekstin kuvitellulle vastaanottajalle. A-tasolla vähiten possessiivisuffikseja on käytetty monikon kolmannessa persoonassa. Oppijoille annetut tehtävähjeet ovat osaltaan vaikuttaneet myös tähän. Kirjoitustehtävien viestintätilanteet kuvaavat tilannetta, jossa kaksi osapuolta kommunikoi keskenään, jolloin on luonnollista käyttää enemmän ensimmäisen ja toisen persoonan muotoja, kun taas tilanteen ulkopuolisiin kolmansiin henkilöihin tai tahoihin viitataan harvemmin. A-tasolla huomattavaa possessiivisuffiksin taivutuksessa on se, että yksikön ensimmäinen ja toinen persoona ovat kaikkein eniten käytetyimpiä ja muiden persoonamuotojen osuus on huomattavasti vähäisempi.

Taso B

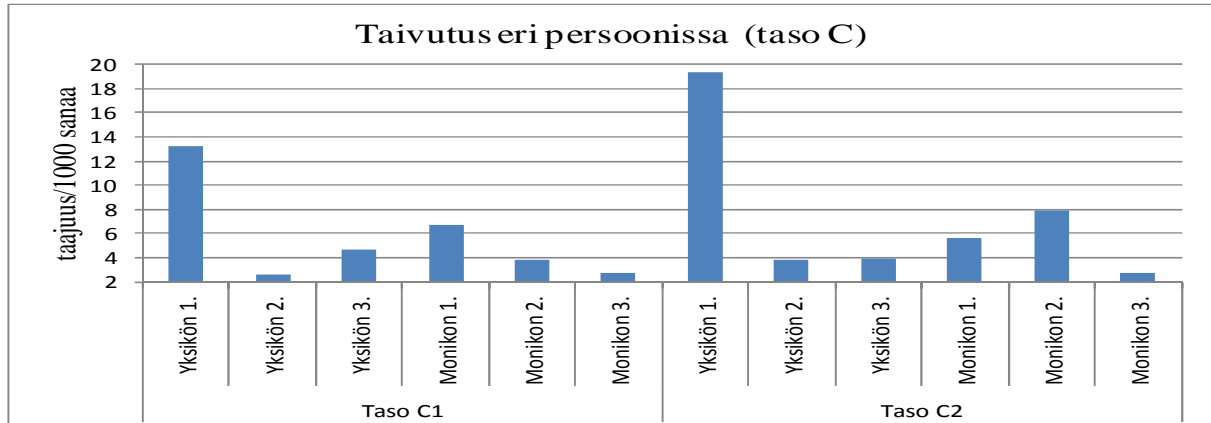
Kuvio 4. Possessiivisuffiksien taivutus eri persoonissa (aikuisten aineisto taso B).

B-tasolla possessiivisuffiksiesiintymistä suurin osa on taivutettu yksikön ensimmäisessä persoonassa. Toiseksi käytetyin possessiivisuffiksi-ilmausten taivutusmuoto on yksikön toinen persoona. Merkittävin muutos A-tasoon verrattuna on monikon kolmannen persoonan käytön kasvu. Myös monikon toisen persoonan käyttö on lisääntynyt A-tasoon verrattuna.

Possessiivisuffiksien monikollisten taivutusmuotojen käytön lisääntyminen kertoo oppijan kielitaidon kehityksestä: ilmaisumuotojen ja sanavaraston kasvaminen mahdollistavat sen, että oppija pystyy ilmaisemaan itseään entistä monipuolisemmin ja viittaamaan useammin myös viestintätilanteen ulkopuolisiin olioihin ja abstraktisiin käsitteisiin kuin alemmilla taitotasolla. Tehtävätyypeistä erityisesti muodollinen viesti ja mielipidekirjoitus ovat tekstilajeja, joissa oppijat ovat käyttäneet monikossa taivutettuja possessiivisuffiksimuotoja. Monikossa taivutettujen possessiivisuffiksi-ilmausten taajuuden

kasvua selittää osaltaan muodollisen viestin normatiiviset tekstilajivaatimukset. Suomen kielessä kohteliaisuutta osoittava teitittelymuoto on usein monikon toinen persoona. Mielipidekirjoitus on puolestaan tekstityyppi, jossa monikon kolmannella persoonamuodolla kirjoittaja voi viitata viestintätilanteen ulkopuolisiin olioihin tai asioihin.

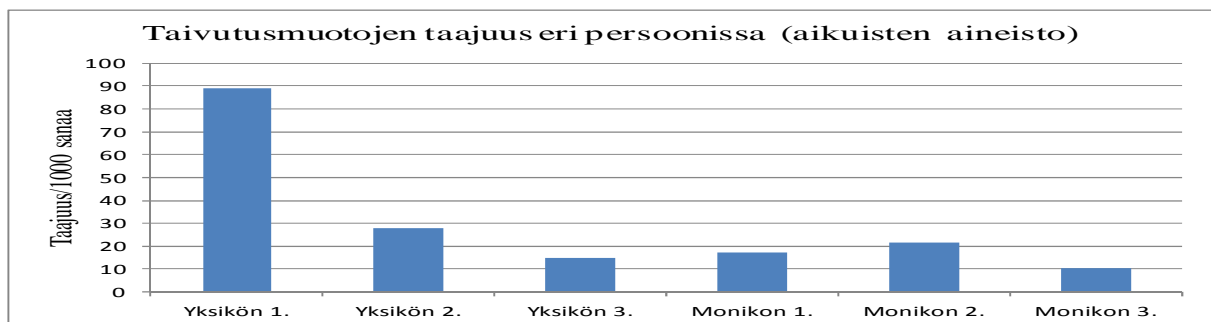
Taso C

Kuvio 5. Possessiivisuffiksien taivutus eri persoonissa (aikuisten aineisto taso C).

Kuviosta 5 näkyy aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuotojen jakauma persoonittain eurooppalaisen viitekehyksen taitotasolla C. Yksikön ensimmäinen persoonamuoto on edelleen selvästi suosituin possessiivisuffiksi-ilmauksen taivutusmuoto. Suurin muutos alempiin taitotasoihin verrattuna on yksikön toisen persoonamuodon käytön merkittävä pieneneminen. Sen sijaan kaikkien monikossa taivutettujen sekä yksikön kolmannessa persoonamuodossa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien taajuudet kasvavat hieman, kun tasolta B edetään tasolle C. Tätä voidaan osaksi selittää kielitaidon kehittämisellä: kun oppijan kielitaito kehittyy, hänen käyttämänsä possessiivisuffiksirakenteet monimutkaistuvat ja hän käyttää possessiivisuffiksi-ilmaisuja aiempaa monipuolisemmin.

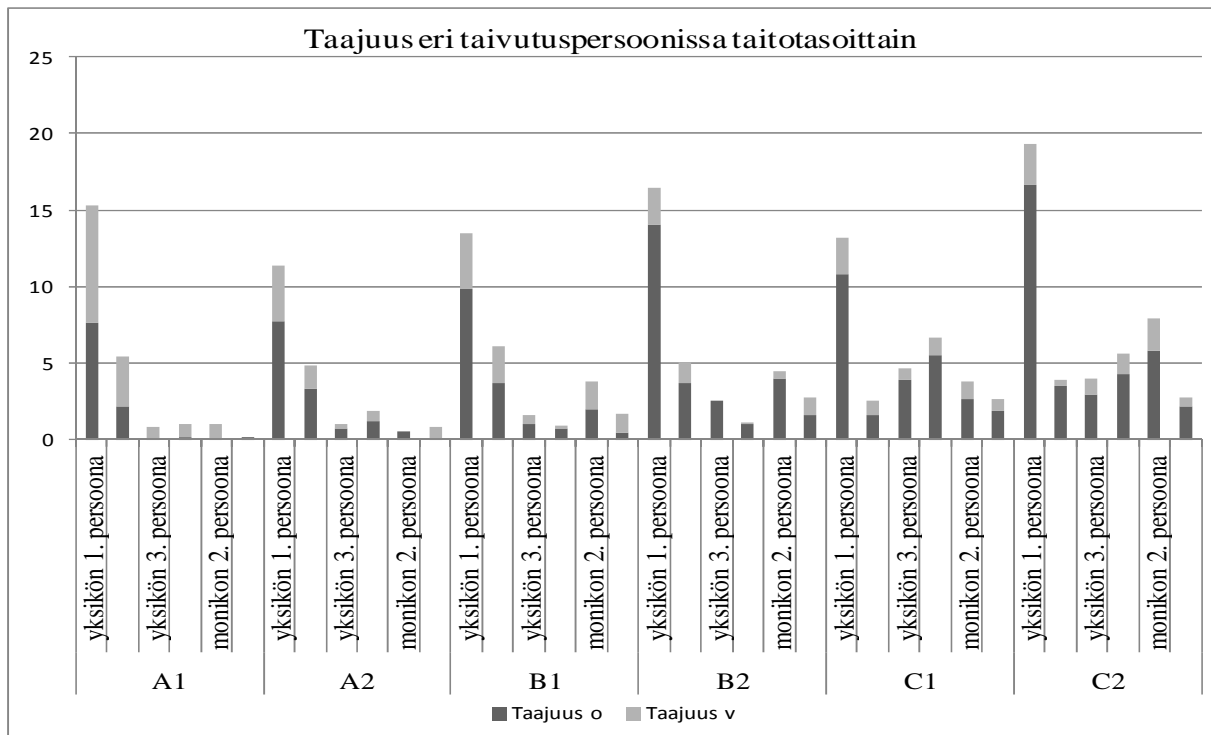
Yhteenveto possessiivisuffiksiesiintymien taivutuksesta eri persoonissa

Kuvio 6. Possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuotojen taajuus koko aineistossa (aikuiset).

Aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuodoista voidaan yleisesti todeta, että kaikkein käytetyin taivutusmuoto on yksikön ensimmäinen persoona. Toiseksi eniten aineistossa esiintyy yksikön toisessa persoonassa taivutettuja possessiivisuffiksi-ilmaisuja ja kolmanneksi yleisin possessiivisuffiksin taivutusmuoto on monikon toinen persoona. Kuten kuviosta 5 näkyy, possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuodoista yksikön ensimmäinen persoonan käyttö erottuu selvästi, muiden taivutusmuotojen väliset erot ovat huomattavasti pienempiä. Aineistossa vähiten käytettyjä possessiivisuffiksin taivutusmuotoja ovat kolmannen persoonan muodot sekä monikon ensimmäinen muoto. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuotojen frekvenssit eroavat yleisestä taivutusmuotojen esiintymistiheydestä erityisesti siinä, että oppijoiden teksteissä kolmansien persoonien taivutusmuotoja esiintyy kaikkein vähiten. Osaltaan tähän vaikuttaa eri tekstilajeihin perustuvien tehtävätyyppien kommunikatiiviset vaatimukset, jotka ohjaavat kirjoittajan kielellisiä valintoja, kuten esimerkiksi sanavalintaa.

Kuviot 7 ja 8 havainnollistavat possessiivisuffiksiesiintymien taivutusta eri persoonissa koko aikuisten aineistossa. Kuviossa 7 näkyy possessiivisuffiksiesiintymien persoonittaisen taivutusjakauman taajuudet taitotasoin.

Kuvio 7. Possessiivisuffiksiesiintymien taajuus eri taivutuspersoonissa taitotasoin (YKI).

Taitotasolla A1 possessiivisuffikseja on taivutettu selvästi eniten yksikön ensimmäisessä persoonassa. Toiseksi eniten tällä tasolla esiintyy yksikön toisessa persoonassa taivutettuja

possessiivisuffiksi-ilmaisuja. Muissa persoonissa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien taajuudet ovat huomattavasti pienempiä. Monikon persoonamuodoista ensimmäinen ja toinen persoona ovat possessiivisuffiksiesiintymien käytetyimmät taivutusmuodot. Possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus tasolla A1 on suhteellisen matala: kaikissa muissa persoonissa paitsi monikon kolmannessa (vain muutamia kappaleita) possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus ylittää korkeimmillaan 50 prosenttiin.

Taitotasolla A2 yksikön ensimmäinen ja toinen persoona ovat edelleen käytetyimpiä taivutuspersoonia, vaikka niiden taajuudet ovatkin hieman pienentyneet. Muiden taivutuspersoonien taajuudet ovat sen sijaan hieman kasvaneet. Tasoon A1 verrattuna virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien taajuus on pienentynyt ja possessiivisuffiksin sisältävien ilmausten tarkkuus on parantunut (tarkkuudet tällä tasolla 63–67 prosenttia).

Tasolla B1 käytetyimmät possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuodot ovat edelleen yksikön ensimmäinen ja toinen persoona. Possessiivisuffiksiesiintymien taivutuspersoonien taajuudet kasvavat kaikissa muissa persoonamuodoissa paitsi monikon ensimmäisessä, jonka taajuus hieman laskee tällä tasolla. Possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuudet eri persoonamuodoissa taivutetuissa konstruktioissa vaihtelevat huomattavasti tasolla B1. Taitotason suurin tarkkuus (80 %) saavutetaan monikon ensimmäisessä persoonassa taivutetuissa possessiivisuffiksiesiintymissä. Tämän tason pienin tarkkuus on monikon kolmannessa persoonassa taivutetuissa possessiivisuffiksiesiintymissä.

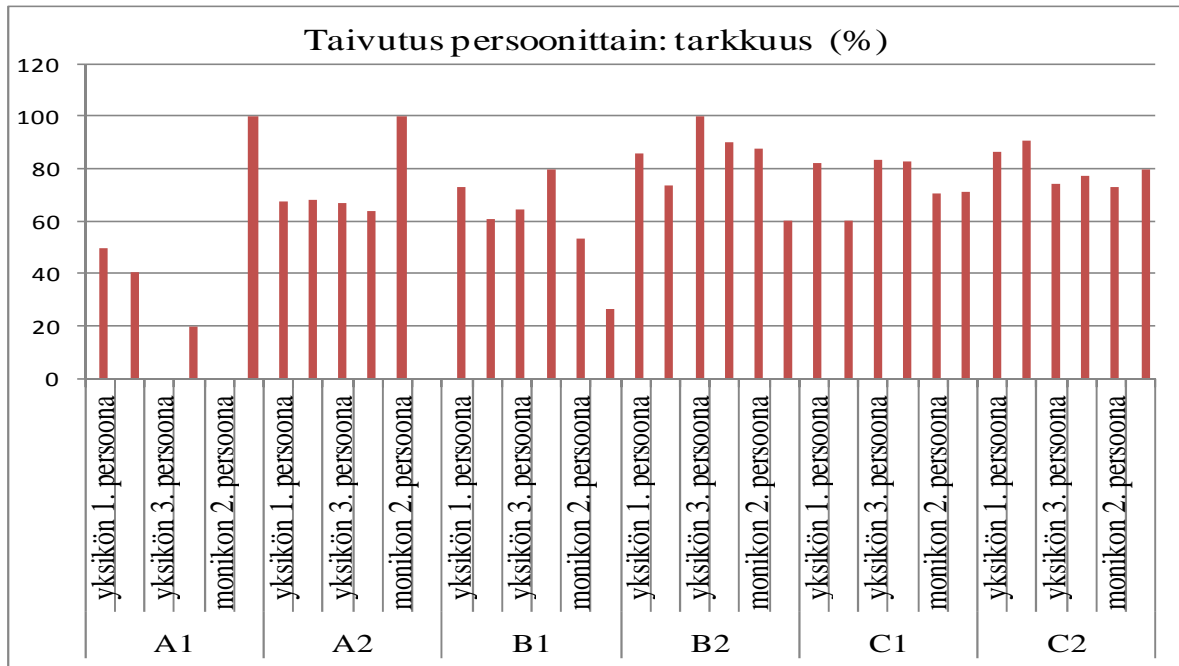
Tasolla B2 kaikissa muissa persoonissa paitsi yksikön toisessa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien taajuus kasvaa. Possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus puolestaan kasvaa selvästi paradigman kaikissa taivutuspersoonissa.

Seuraavalla taitotasolla (C1) yksikön ensimmäinen ja toinen persoona ovat edelleen possessiivisuffiksiesiintymien käytetyimmät taivutuspersoonat, mutta niiden taajuudet alenevat hieman verrattuna tasoon B2. Sen sijaan yksikön kolmannessa ja monikon ensimmäisessä persoonassa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien taajuudet kasvavat selvästi. Monikon toisen ja kolmannen persoonan muodossa esiintyvien possessiivisuffiksi-ilmausujen tarkkuus pysyy suunnilleen samana kuin tasolla B2. Possessiivisuffiksiesiintymien kaikissa muissa persoonamuodoissa paitsi monikon kolmannessa persoonassa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus alenee hieman.

Taitotasoasteikon ylimmällä tasolla kaikissa muissa persoonamuodoissa paitsi yksikön kolmannessa ja monikon ensimmäisessä persoonassa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien taajuus kasvaa tasoon C1 verrattuna. Tällä taitotasolla

possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on kaikkein korkein: kaikkien possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus on yli 70 prosenttia.

Kuvio 8. Possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus eri taivutuspersoonissa taitotasoin (YKI).

Possessiivisuffiksiesiintymien persoonataivutuksen kohdekielistä tarkkuutta havainnollistetaan kuviossa 8. Tasolla A1 tarkkuus on korkein monikon kolmannessa persoonassa taivutetuissa possessiivisuffiksien sisältävissä konstruktioissa. Muissa persoonamuodoissa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on huomattavasti matalampi: seuraavaksi suurin tarkkuus esiintyy yksikön ensimmäisessä persoonassa taivutetuissa possessiivisuffiksikonstruktioissa. Sen sijaan yksikön kolmannessa ja monikon toisessa persoonassa esiintyvien possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus tällä tasolla on kaikkein alhaisin.

Tasolle A2 siirryttäessä possessiivisuffiksikonstruktioiden kohdekielinen tarkkuus kasvaa selvästi kaikissa taivutuspersoonissa. Possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on nyt yli 60 prosenttia. Kaikkein korkein tarkkuus esiintyy monikon toisessa persoonassa taivutetuissa possessiivisuffiksiesiintymissä (vain muutama esiintymä), suurifrekvenssisistä taivutuspersoonista yksikön ensimmäisen ja toisen persoonan possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuudet ovat seuraaviksi parhaimmat tällä tasolla.

Tasolla B1 possessiivisuffiksi-ilmausten korkein tarkkuus suuritaajuisista taivutuspersoonamuodoista on yksikön ensimmäisessä persoonassa taivutetuilla possessiivisuffiksiesiintymillä. Tällä tasolla vähän esiintyvistä taivutuspersoonista korkein

tarkkuus on monikon ensimmäisessä persoonassa taivutetuissa possessiivisuffiksiesiintymissä. Pienin tarkkuus on monikon kolmannessa persoonassa taivutetuissa possessiivisuffiksiesiintymissä.

Tasolla B2 possessiivisuffiksiesiintymien virheelliset muodot ovat vähentyneet merkittävästi, ja possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on lisääntynyt kaikissa taivutusparadigman persoonissa. Tällä tasolla possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on vähintään 60 prosenttia.

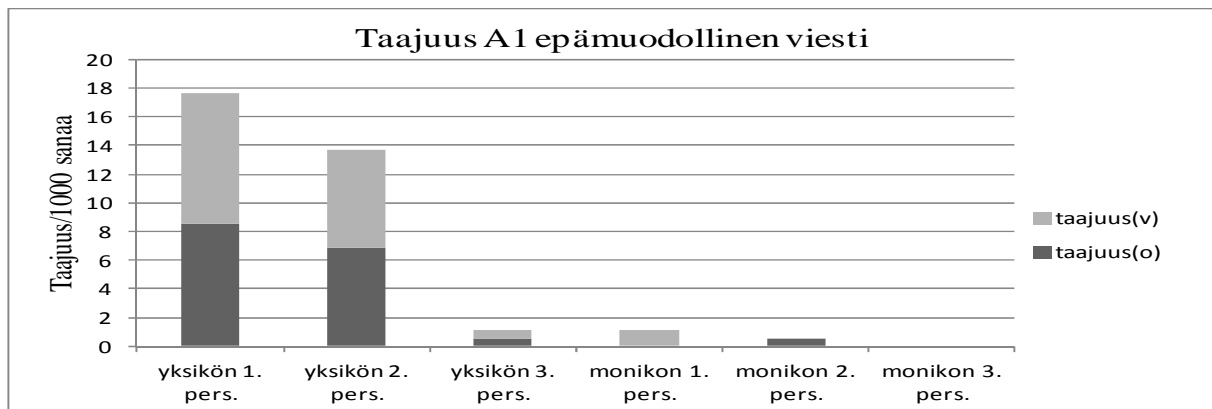
Tasolle C1 siirryttäessä yksikön toisessa persoonassa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus pienenee selvästi (lähes 14 prosenttiyksikköä). Muuten possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus tällä tasolla on 70–83 prosenttia.

Taitotasolla C2 possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on koko aikuisten aineiston suurin: possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on yli 73 prosenttia kaikissa possessiivisuffiksien taivutusparadigman muodoissa.

5.2.2 Aikuisten aineisto: possessiivisuffiksiesiintymien taivutus eri persoonissa

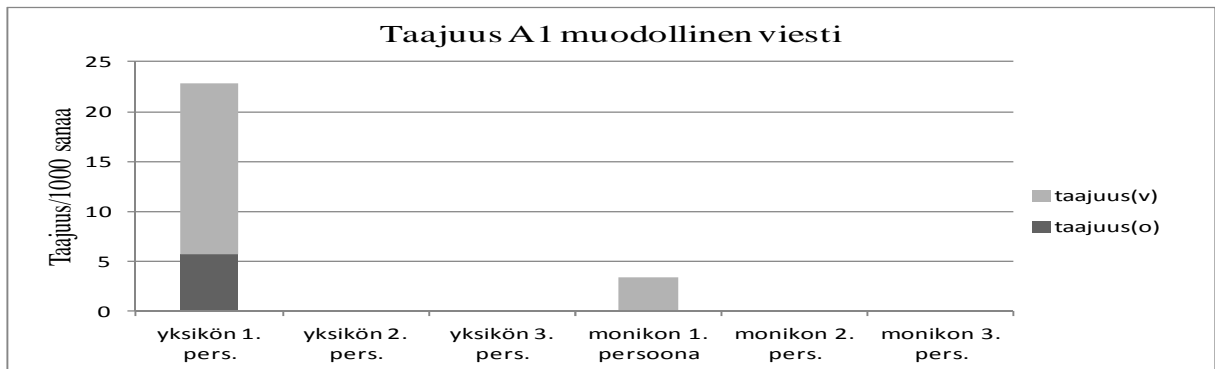
Taitotaso A1

Tässä luvussa tarkastelen possessiivisuffiksiesiintymien taivutusta eri tehtävätyypeissä. Selvitän, missä persoonamuodoissa aikuiset oppijat ovat possessiivisuffiksikonstruktioita taivuttaneet kussakin tehtävätyypissä. Kuvioissa näkyy kohdekielisten ja normatiivisesta kieliopista poikkeavien possessiivisuffiksiesiintymien (kuviossa käytetty sanaa väärä) taajuudet kaikissa aikuisten aineiston kolmessa tehtävätyypissä tasolla A. Kuten muissakin tehtäväkohtaisissa tarkasteluissa pyrin kiinnittämään huomiota myös tehtävänantojen mahdolliseen vaikutukseen oppijoiden possessiivisuffiksien käyttöön.

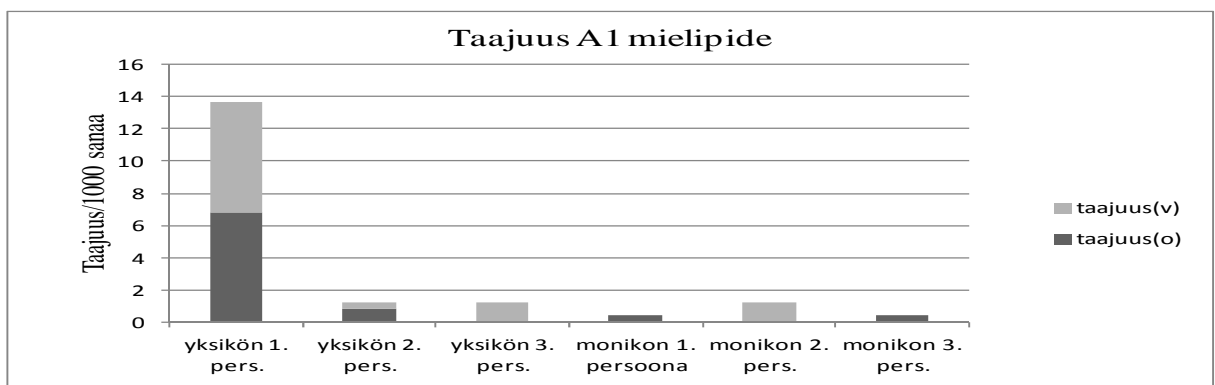
Kuvio 9. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

Kuten kuviosta 9 näkyy, aikuisten aineiston ensimmäisessä tehtävässä (epämuodollinen viesti) possessiivisuffiksia on taivutettu eniten yksikön ensimmäisessä persoonassa. Näistä virheellisiä muotoja on hieman yli puolet. Toiseksi eniten käytetty possessiivisuffiksin taivutusmuoto on yksikön toinen persoona, jossa taivutettuja virheellisiä ja kohdekielen mukaisia possessiivisuffiksimuotoja esiintyy tässä tehtävässä yhtä paljon. Muissa persoonissa taivutettuja possessiivisuffiksiesiintymiä tässä tehtävässä taitotasolla A on selvästi vähemmän. Tässä tehtävätyypissä possessiivisuffiksien taivutusmuotoon saattaa osaltaan vaikuttaa tehtävätyypin tekstilaji: epämuodollinen viesti on tekstityyppi, joka kirjoitetaan usein henkilökohtaisesta näkökulmasta. Epämuodollinen viesti muodostaa tavallisesti kahden osapuolen välisen kielenkäyttötilanteen, jossa tekstin funktiona on välittää kirjoittajan viesti vastaanottajalle. Tällöin on luonnollista, että kirjoittaja käyttää olioiden ja asioiden välisten suhteiden kuvaamisessa possessiivisuffikseja, jotka kuvaavat kirjoittajan suhdetta niihin.

Kuvio 10. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: muodollinen viesti.

Tasolla A1 muodollisessa viestissä possessiivisuffiksiesiintymiä on taivutettu vain yksikön ja monikon ensimmäisessä persoonassa. Tässä virheellisten muotojen osuus on suuri.

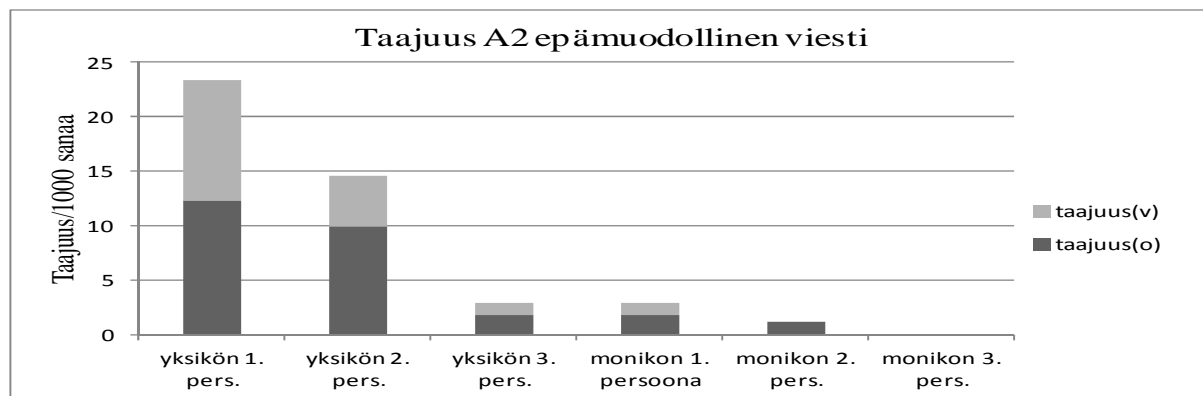

Kuvio 11. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: mielipide.

Tasolla A1 possessiivisuffikseja on taivutettu kaikkein monipuolisimmin mielipidekirjoituksessa. Yksikön ensimmäinen persoona on käytetyin taivutusmuoto, muita possessiivisuffiksikonstruktioiden taivutuspersoonia on tässä tehtävässä käytetty tasaisesti. Tällä taitotasolla tyypillisimpiä possessiivisuffiksiesiintymien virhetyyppejä ovat possessiivisuffiksin puuttuminen ja virheellinen sijataivutus.

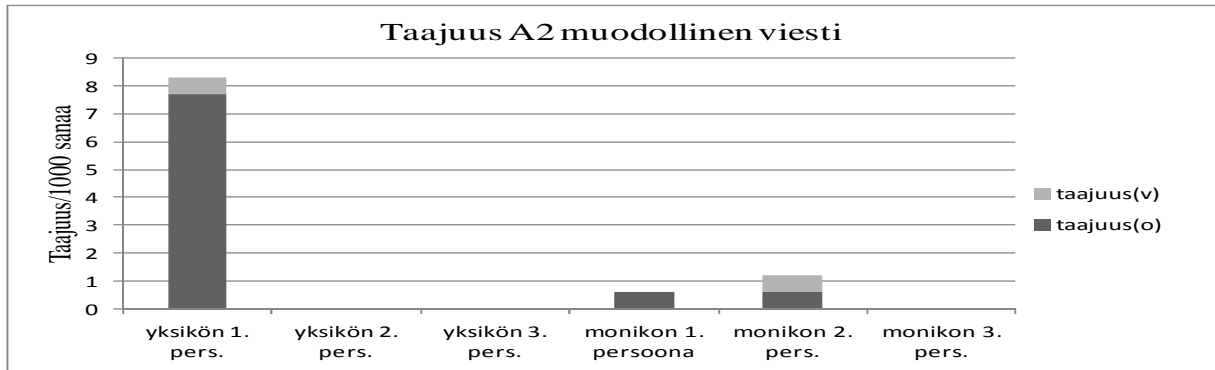
Taitotaso A2

Tällä taitotasolla virheellisten muotojen taajuus on pienentynyt tasoon A1 verrattuna. Epämuodollisessa viestissä kaksi possessiivisuffiksikonstruktion käytetyintä taivutuspersoonaa ovat yksikön ensimmäinen ja toinen persoona. Muissa persoonissa possessiivisuffikseja on taivutettu selvästi vähemmän.

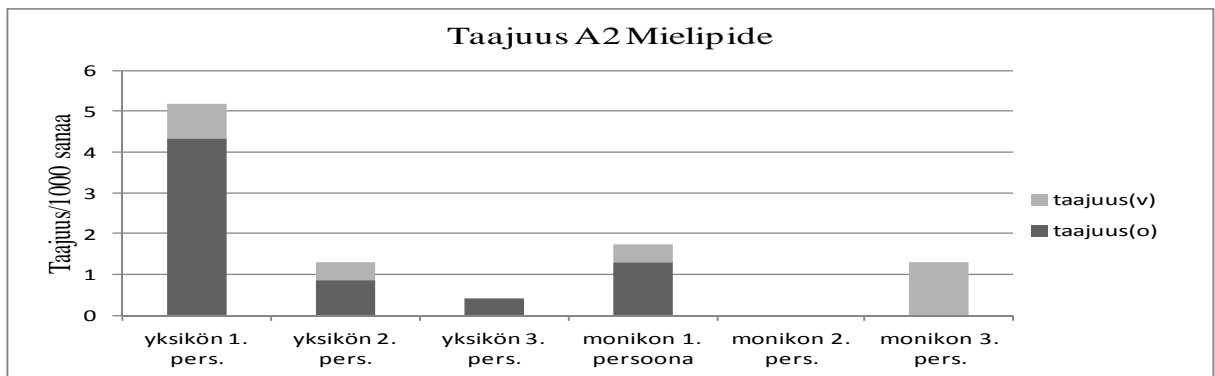
Kuvio 12. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

Muodollisessa viestissä possessiivisuffiksia on taivutettu ensimmäisissä persoonissa sekä monikon toisessa persoonassa. Tällaiseen taivutuspersoonien jakaumaan on osaltaan saattanut vaikuttaa muodollisen tekstilajin tehtävätyyppi: kirjoittaja ilmaisee asioiden ja olioiden välisiä suhteita käyttämällä tekstissään oletettuun vastaanottajaan viittaavaa monikon toiseen persoonan possessiivisuffiksia. Muodollisessa viestissä monikon toinen persoona osoittaa myös kohteliaisuutta.

Kuvio 13. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: muodollinen viesti.

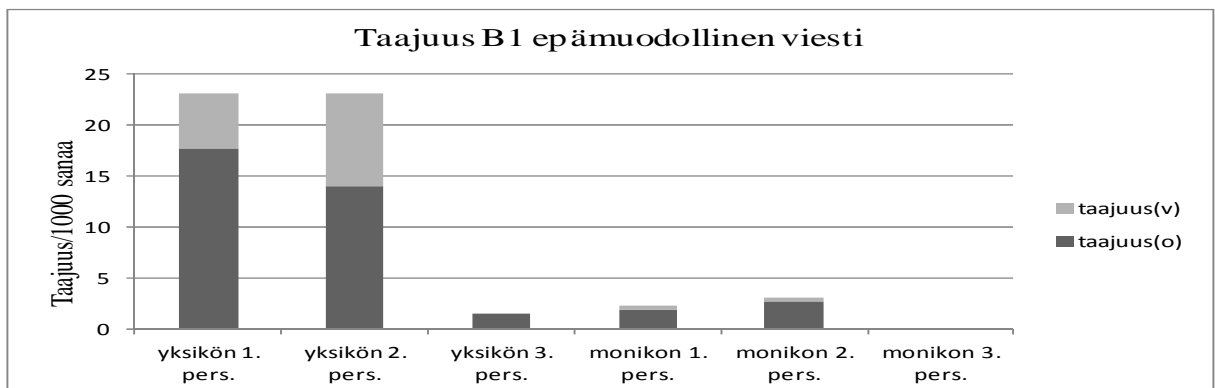
Taitotasolla A2 possessiivisuffiksien käyttö on hieman lisääntynyt myös mielipidekirjoituksessa. Tässä tehtävätyypissä possessiivisuffiksiesiintymiä on taivutettu eniten yksikön ensimmäisessä ja toisessa persoonassa. Muutos tasoon A1 verrattuna on monikossa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien pieni kasvu.

Kuvio 14. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: mielipide.

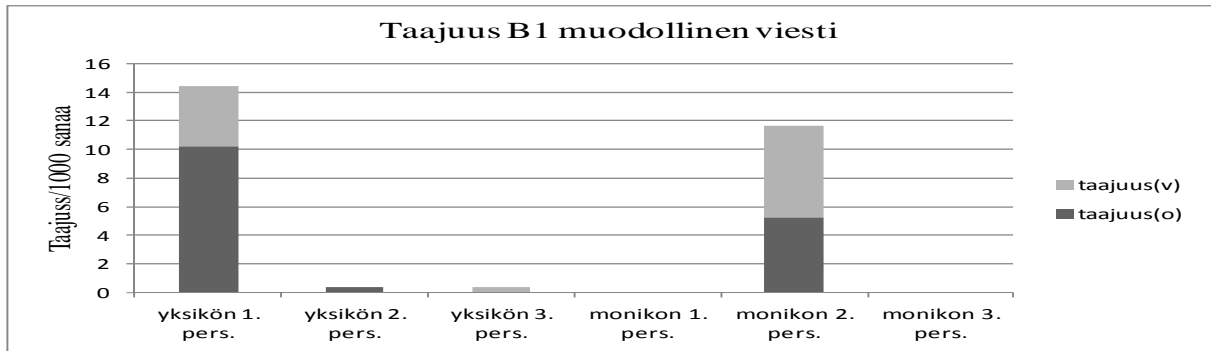
Taitotaso B1

Tasolla B1 virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien taajuus on vähentynyt kaikissa tehtävätyypeissä selvästi tasoon A verrattuna. Epämuodollisessa viestissä yksikön ensimmäinen ja toinen persoona ovat suosituimpia possessiivikonstruktioiden taivutusmuotoja. Muiden taivutuspersoonien käyttö on selvästi vähäisempää.

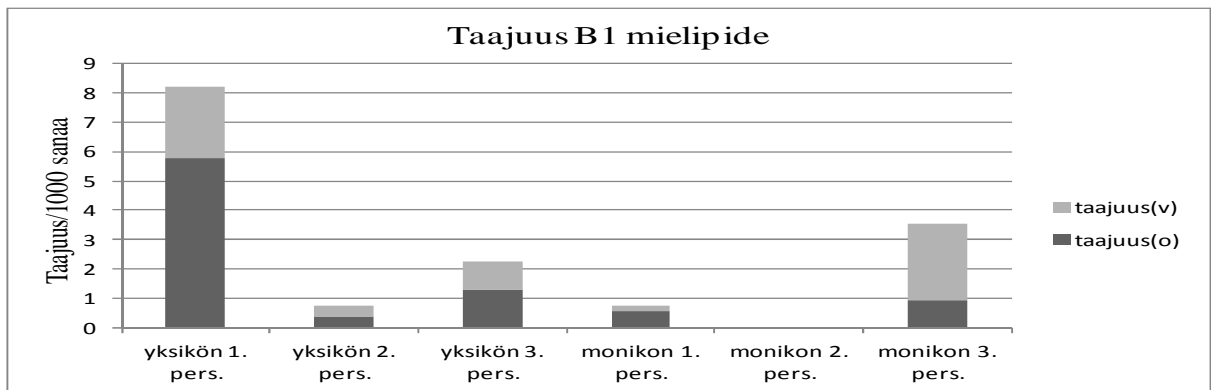
Kuvio 15. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

Muodollisessa viestissä possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuodot keskittyvät selvästi yksikön ensimmäiseen ja monikon toiseen persoonaan, muita taivutuspersoonia tässä tehtävässä ovat yksikön toinen ja kolmas persoona, joita esiintyy vain muutama yksittäinen kappale. Muodollisessa viestissä käytettyjen possessiivisuffiksien taivutukseen osaltaan vaikuttaa tehtävätyypin tekstilaji: monikon toisessa persoonassa taivutettu possessiivisuffiksi viittaa tekstin oletettuun vastaanottajaan.

Kuvio 16. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: muodollinen viesti.

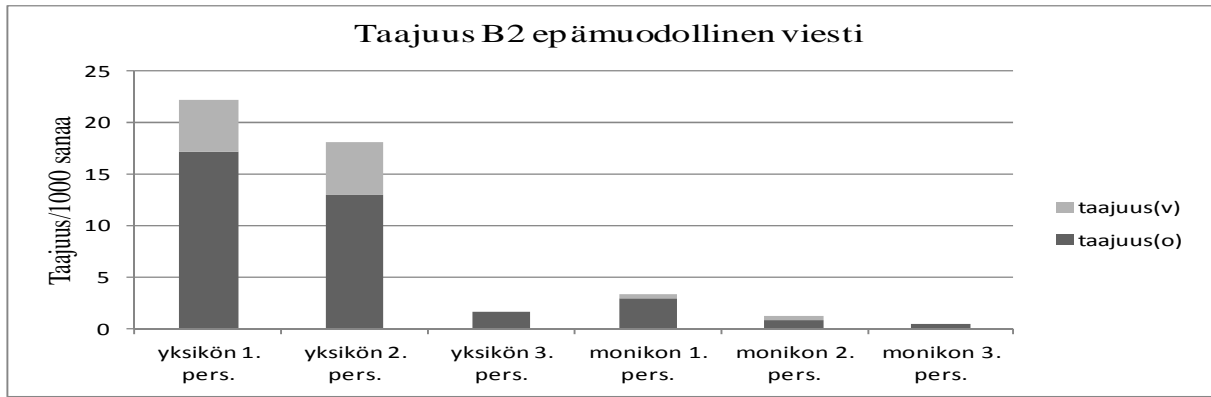
Tason B1 possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuodoista yksikön ensimmäinen on selvästi suosituin. Tasolla B1 mielipidekirjoituksessa possessiivisuffiksiesiintymien taivutuksessa mielenkiintoista on se, että kolmansien persoonien käyttö on lisääntynyt tasoon A verrattuna. Kolmansien persoonien taivutuksessa on kuitenkin enemmän virheitä kuin muissa tämän tehtävän taivutuspersoonissa.

Kuvio 17. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: mielipide.

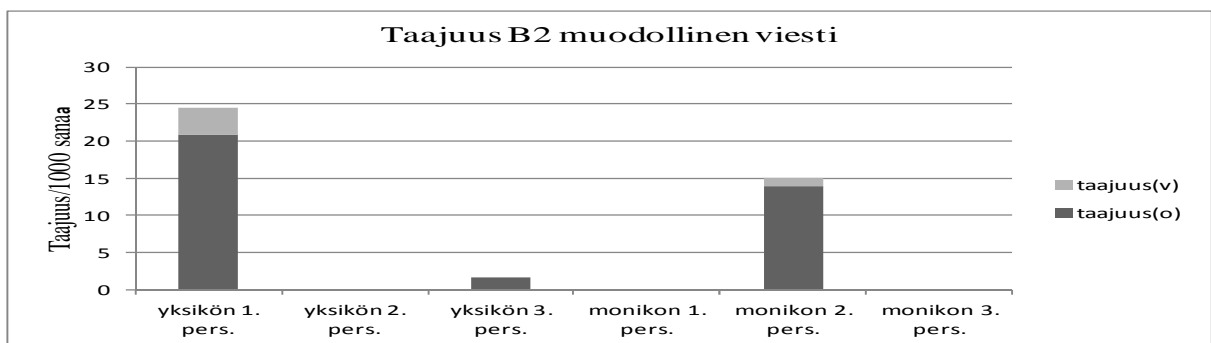
Taitotaso B2

Taitotasolla B2 virheellisten muotojen osuus pienenee edelleen. Epämuodollisessa viestissä yksikön ensimmäinen ja toinen persoona ovat käytetyimmät possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuodot. Kolmanneksi käytetyin taivutuspersoonia on monikon ensimmäinen.

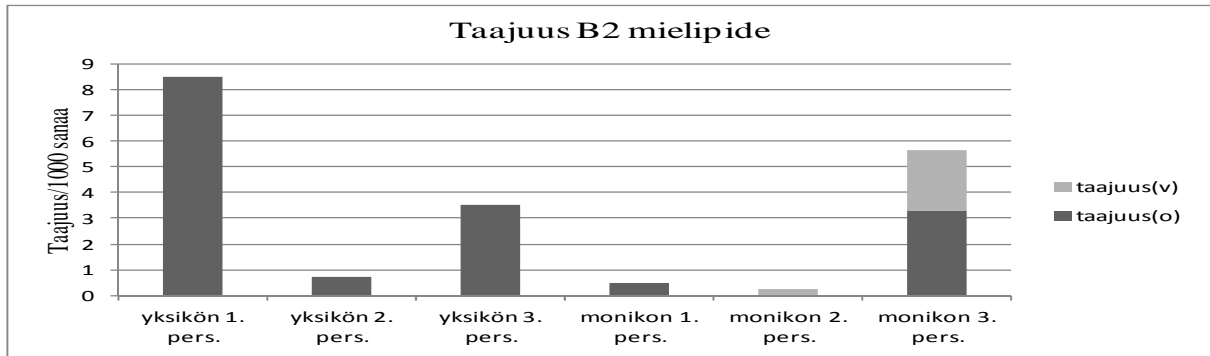
Kuvio 18. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

Tällä taitotasolla muodollisessa viestissä taivutuspersoonien jakauma noudattaa A2-tasolta alkanutta kehitystä. Possessiivisuffiksiesiintymien taivutus keskittyy yksikön ensimmäiseen ja monikon toiseen persoonaan. Tähän vaikuttaa osaltaan tehtävätyypin tekstilaji: muodollisen viestin vastaanottajaan viitataan monikon toisen persoonan muodolla.

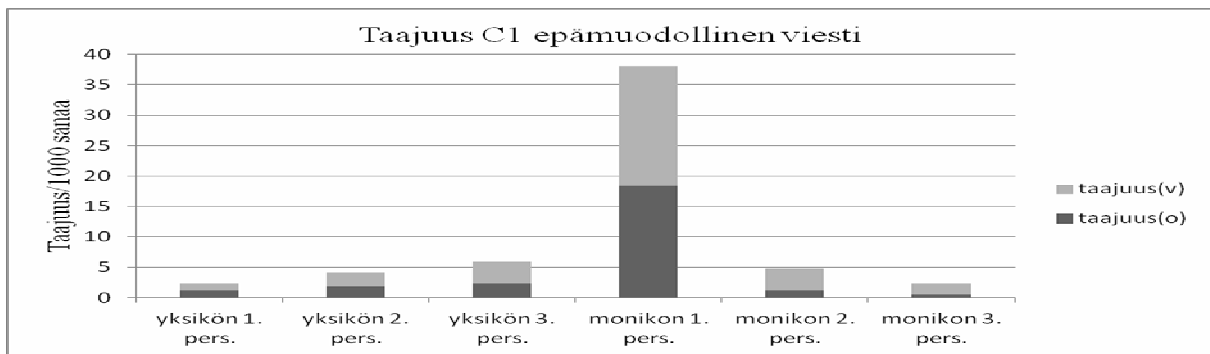
Kuvio 19. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: muodollinen viesti.

Tasolla B2 mielipidekirjoituksessa possessiivisuffiksikonstruktioita taivutetaan kaikissa persoonissa. Käytetyin taivutusmuoto on yksikön ensimmäinen persoona. Kiinnostavaa on, että kolmansia persoonamuotoja käytetään tässä tehtävätyypissä enemmän kuin yksikön toista. Tähän saattaa osaltaan vaikuttaa tehtävätyypin tekstilaji: mielipidekirjoituksessa yksikön toisen persoonan taivutusmuotoa käytetään lukijan puhuttelussa.

Kuvio 20. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: mielipide.

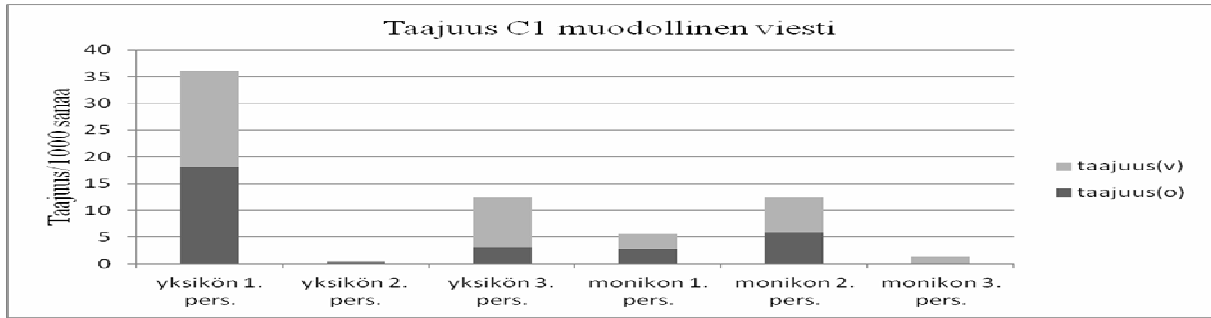
Taitotaso C1

Kuvio 21. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

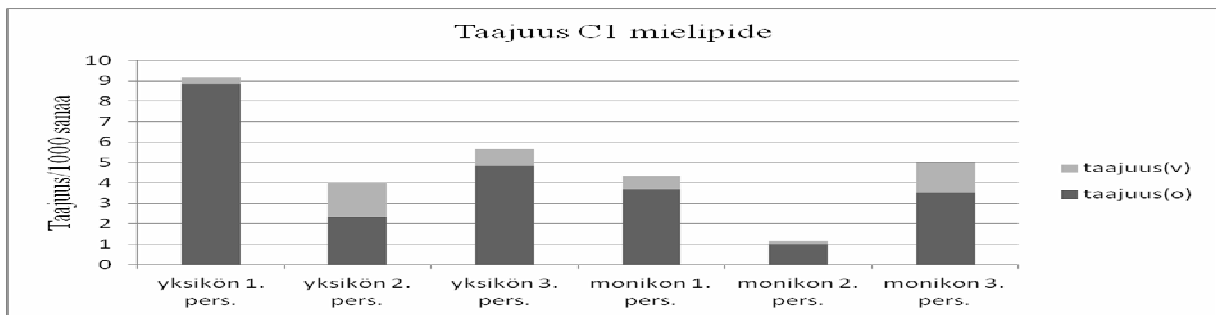
Tasolla C1 possessiivisuffiksiesiintymien käyttö epämuodollisessa viestissä on vähentynyt alempiin taitotasoihin verrattuna. Kiintoisaa on se, että yksikön ensimmäisen taivutuspersoonan käyttö on vähentynyt rajusti. Tähän on saattanut vaikuttaa tehtävänanto, jossa oppijaa ohjeistetaan kirjoittamaan talkookutsu, joka kiinnitetään talon ilmoitustaululle. Tällaisen luonteeltaan tiedottavan tekstin tyyliin ei kirjoittajan oman persoonan korostaminen kuulu. Monikon ensimmäisen persoonan taivutusmuoto on tässä tehtävässä käytetyin possessiivisuffiksiesiintymän taivutusmuoto. Tähän vaikuttaa osaltaan viestin funktio: yhteisön sisäiseen viestintään tarkoitetussa tekstissä kirjoittajat korostavat yhteisön sisäistä yhteenkuuluvuutta monikon ensimmäistä persoonaa käyttämällä. Virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien osuus tässä tehtävässä on suurempi kuin B-tasolla.

Kuvio 22. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: muodollinen viesti.

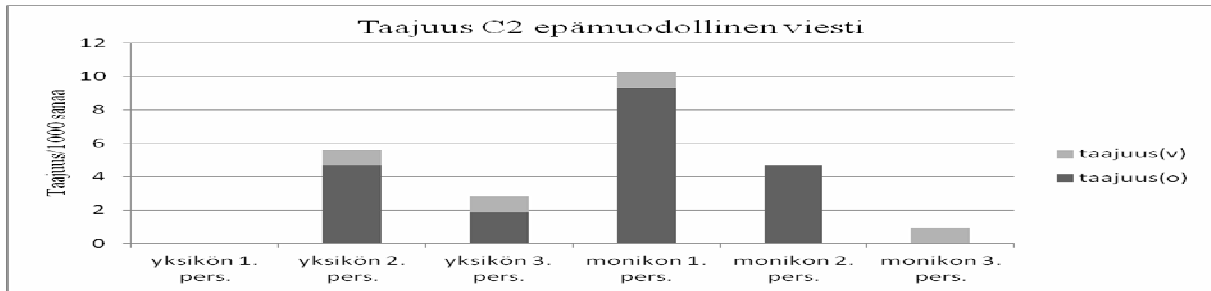
Tasolla C1 muodollisessa viestissä oppijat ovat taivuttaneet possessiivisuffikseja useammassa persoonassa kuin A- ja B-tasoilla. Yksikön ensimmäinen persoona on käytetyin taivutusmuoto. Kaikkein vähiten käytetyin possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuoto tässä tehtävässä on yksikön toinen persoona.

Kuvio 23. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: mielipide.

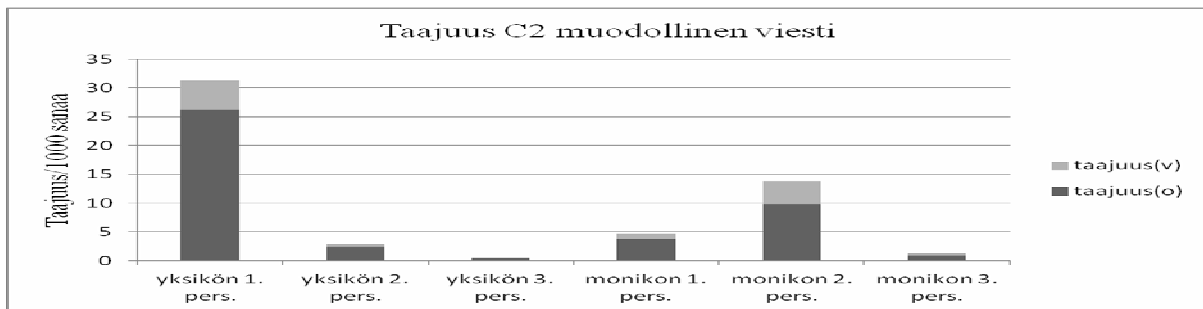
Tasolla C1 tehtävyytyypissä mielipidekirjoitus possessiivisuffiksiesiintymiä on taivutettu kaikissa persoonamuodoissa. Seuraavaksi eniten possessiivisuffiksiesiintymiä on taivutettu kolmansissa persoonissa. Kaikkein pienin possessiivisuffiksiesiintymien taajuus on monikon toisella persoonalla.

Taitotaso C2

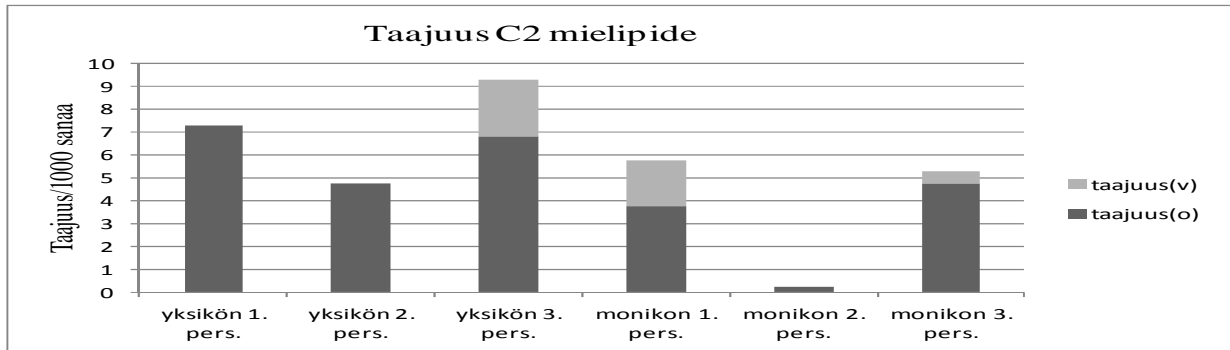
Kuvio 24. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

Tason C2 epämuodollisessa viestissä possessiivisuffiksiesiintymiä ei ole lainkaan taivutettu yksikön ensimmäisessä persoonassa. Tähän on oletettavasti osaltaan vaikuttanut tehtävänanto, joka on sama (talkookutsu) kuin C1-tasolla. Possessiivisuffiksiesiintymien käytetyin muoto puolestaan on monikon ensimmäinen persoona. Virheellisten muotojen osuus pienenee entisestään tällä taitotasolla.

Kuvio 25. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: muodollinen viesti.

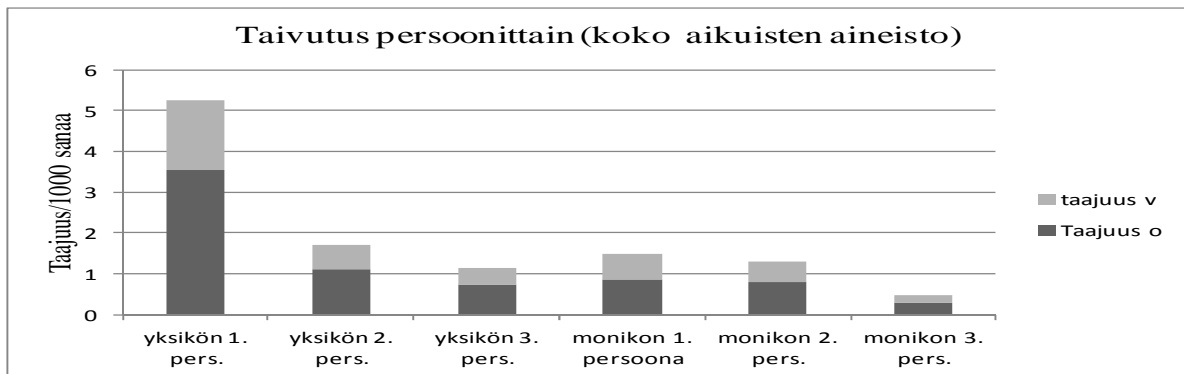
Muodollisessa viestissä tasolla C1 possessiivisuffiksiesiintymien käytetyin taivutusmuoto on yksikön ensimmäinen persoona ja toiseksi eniten käytetty monikon toinen persoona. Sen sijaan tasoon C1 verrattuna kolmansien persoonien taivutusmuotojen taajuudet ovat alhaisimmat tässä tehtävätyypissä.

Kuvio 26. Possessiivisuffiksien persoonataivutuksen taajuus tehtävittäin: mielipide.

Tasolla C2 possessiivisuffiksiesiintymiä on eniten taivutettu yksikön kolmannessa persoonassa ja vähiten monikon toisessa persoonassa. Yksikön kolmannen persoonan taajuuteen tässä tehtävätyypissä on osaltaan vaikuttanut sen geneerinen käyttö: yksikön kolmannen persoonan muodolla viitataan yleensä ihmiseen.

Yhteenveto possessiivisuffiksiesiintymien persoonataivutuksesta (aikuisten aineisto)

Kuvio 27. Possessiivisuffiksiesiintymien taivutus persoonittain koko aikuisten aineistossa

Aikuisten aineistossa possessiivisuffiksiesiintymiä on taivutettu eniten yksikön ensimmäisessä persoonassa. Kuviosta 27 näkyy, että possessiivisuffiksiesiintymiä on taivutettu muissa persoonissa selvästi vähemmän. Aineiston toiseksi käytetyin possessiivisuffiksiesiintymien taivutusmuoto on yksikön toinen persoona ja kolmanneksi käytetyin on monikon ensimmäinen persoona. Vähiten possessiivisuffiksiesiintymiä on taivutettu monikon kolmannessa persoonassa.

Possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus on kaikkein (hieman alle 70 prosenttia) korkein yksikön ensimmäisessä persoonassa taivutetuilla possessiivisuffiksiesiintymillä. Toiseksi ja kolmanneksi korkeimmat tarkkuusprosentit koko aikuisten aineistossa saavutetaan yksikön toisessa ja kolmannessa persoonassa taivutetuissa

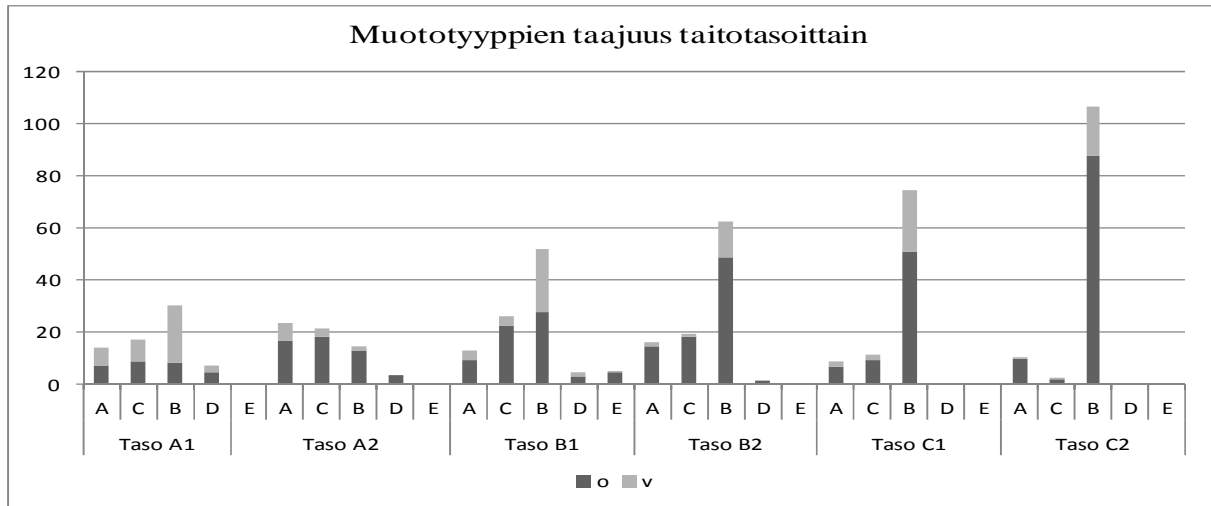
possessiivisuffiksiesiintymissä. Persoonataivutuksen monikkomuodoista kohdekielinen tarkkuus on suurin (noin 63 %) monikon toisessa persoonassa taivutetuissa possessiivisuffiksiesiintymissä. Tarkkuudeltaan kaikkein pienimmät possessiivisuffiksiesiintymät puolestaan ovat monikon ensimmäisessä ja kolmannessa persoonassa taivutetuissa possessiivisuffiksiesiintymissä, joiden kohdekielinen tarkkuus on suunnilleen yhtä suuri (noin 58 %).

Tässä aineistossa näyttäisi siltä, että tehtävätyypin tekstilaji ja tehtävänanto vaikuttaisivat osaltaan siihen, miten oppijat ovat possessiivisuffiksia eri tehtävätyypeissä käyttäneet. Tämä ilmenee erityisesti epämuodolliseen ja muodolliseen tekstilajeihin pohjautuvien tehtävätyyppien vertailussa. Epämuodollisessa viestissä possessiivisuffiksiesiintymien taivutuspersoonien jakauma on laajempi, kun taas muodollisessa viestissä possessiivisuffiksiesiintymien taivutus keskittyy alemmilla taitotasoilla lähinnä yksikön ensimmäiseen ja monikon toiseen persoonaan. Ylemmillä taitotasoilla myös muodollisessa viestissä possessiivisuffiksien taivutuspersoonien jakauma laajenee.

5.3 Aikuisten aineisto: possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit

5.3.1 possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit taitotasoittain (aikuisten aineisto)

Aineistosta poimitut possessiivisuffiksiesiintymät olen jakanut luvussa 3.2.2 esitellyn Heikki Paunosen tekemän luokituksen mukaisiin muototyyppeihin (muototyyppi A *minun kirjani*, muototyyppi B *kirjani*, muototyyppi C *minun kirja*, muototyyppi D *mun kirja* ja muototyyppi E *mun kirjani*). Tämän luokittelun avulla voidaan tarkastella oppijan kielen variaatiota: millaisia possessiivisuffiksien sisältäviä ilmauksia oppijat käyttävät erilaisia viestinnällisiä ilmaisukeinoja vaativissa kielenkäyttötilanteissa kuten esimerkiksi epämuodollisessa ja muodollisessa viestissä.

Kuvio 28. Eri muototyyppien taajuus taitotasoittain (aikuisten aineisto).

Kuviossa 28 näkyy aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien eri muototyyppien taajuus taitotasoittain. Olen laskenut luokituksen mukaiset possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien taajuudet taitotasoittain (kuviossa v tarkoittaa virheellisiä ja o kohdekielen mukaisia possessiivisuffiksiesiintymiä). Kuten kuviossa 28 ilmenee, A-tasolla tyyppiä A, B ja C käytetään melko tasaisesti. Tyyliään puhkekielisten tyyppien D ja E käyttö on vähäistä kaikilla taitotasoilla. Muototyyppiä A ja C käytetään tasaisesti kaikilla taitotasoilla. Tasolta B1 alkaen aineiston possessiivisuffiksiesiintymien suosituimmaksi muototyyppiksi nousee tyyppi B, jonka käytön kasvu jatkuu edelleen myös C-tasolla. Samalla kun tyyppin B käyttö kasvaa muiden muototyyppien käyttö vähenee ja oppijoiden kielen variaatio vähenee.

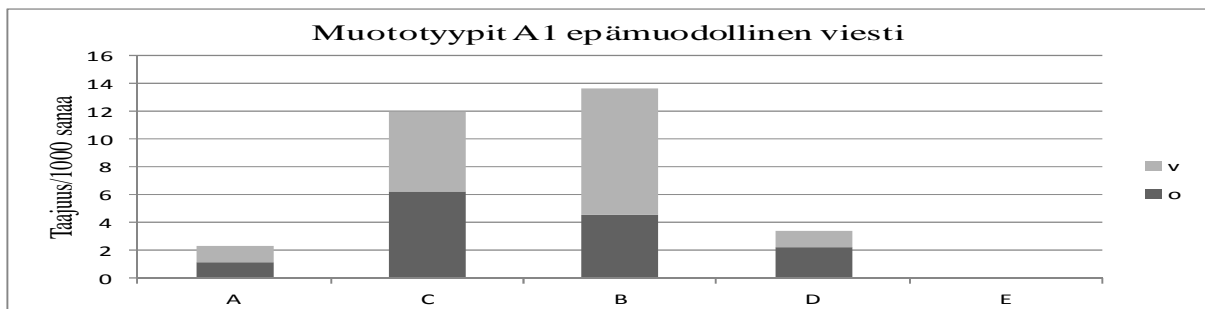
Mielestäni hieman yllättävää on, että muototyyppi B on yleinen jo A-tasolla ja että sen käyttö aikuisten aineistossa kasvaa niin nopeasti. Suomi toisena kielenä – opetuksessa on havaittu, että oppijat käyttävät persoonapronominin genetiivimuotoa possessiivisuffiksirakenteen edellä, vaikka normien mukaisessa kirjoitetussa kielessä yksikön ja monikon ensimmäiseen ja toiseen persoonaan viittaavissa possessiivisuffiksirakenteissa käytetään lähes yksinomaan pelkkää possessiivisuffiksia. Tästä persoonapronominin genetiivimuodon liiallisesta käytöstä huomauttavat myös possessiivisuffiksin opettamista tutkineet Kirsti Siitonen ja Manami Mizuno artikkelissaan *Suomen monitahoinen possessiivisuffiksi ja suomenoppija*. (Siitonen–Mizuno 2010: 141.) Siitosen mukaan suomi toisena kielenä – oppijoiden persoonapronominin genetiivimuodon liiallisen käytön syynä on usein se, että oppijoiden käsitys suomen kielen possessiivisuffiksista jää puutteelliseksi. Hänen mielestään suurin osa suomi toisena kielenä – oppimateriaaleistakaan ei tue possessiivisuffiksin käytön opettamista. Possessiivisuffiksiin liittyvien asioiden opetus jää

usein opettajan oman harkintakyvyn varaan, kirjoittaa Siitonen. (Siitonen–Mizuno 2010: 141, 142.)

5.3.2 Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin aikuisten aineistossa

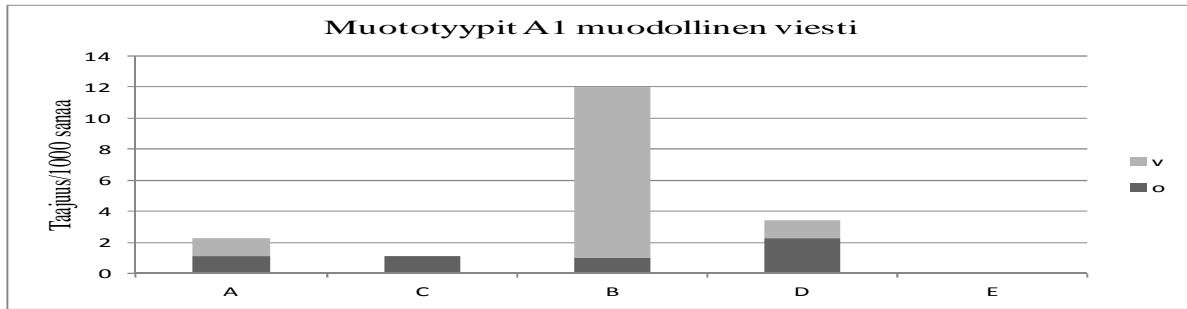
Tässä luvussa lähestyn aikuisten aineistossa esiintyvää possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien variaatiota tehtävätyyppien näkökulmasta. Seuraavassa tarkastelen aikuisten aineistoa tehtävittäin ja selvitän, kuinka paljon ja mitä possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppisiä kussakin tehtävätyypissä esiintyy. Pyrin kiinnittämään huomiota myös siihen, ilmeneekö oppijoiden teksteistä mahdollinen tehtävänannon ja tehtävätyypin tekstilajin vaikutus possessiivisuffiksin käyttöön.

Taso A1

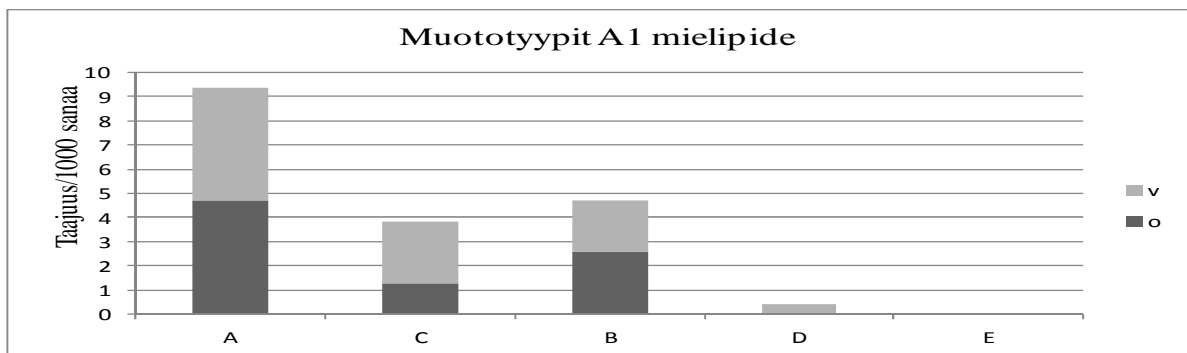
Kuvio 29. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

Kuten kuviosta 29 näkyy, possessiivisuffiksiesiintymien kaksi käytetyintä muototyyppiä ovat B ja C. Tässä tehtävässä (epämuodollinen viesti) vähiten käytetty muototyyppi puolestaan on normatiivisen kirjakielen muoto *minun kirjani*. Tällainen tulos kertoo oppijoiden kohdekielen osaamisesta: oppija tunnistaa kohdekielen eri variaatioita ja osaa valita kulloiseenkin kielenkäyttötilanteeseen sopivan kielimuodon. Virheellisten muotojen osuus on vielä suhteellisen suuri, eniten virheellisiä muotoja esiintyy muototyypissä B, jossa yleisin virhetyyppi on possessiivisuffiksin puuttuminen.

Kuvio 30. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: muodollinen viesti.

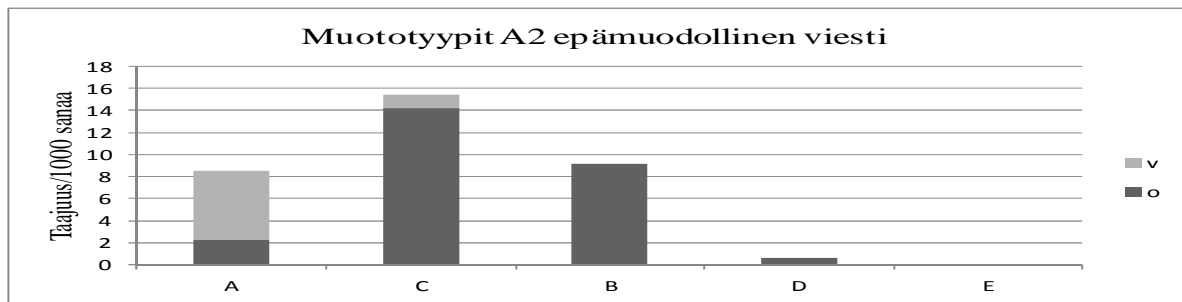
Tämän taitotason tehtävätyypissä muodollinen viesti muototyyppi B on selvästi eniten käytetty possessiivisuffiksiesiintymän ilmiäsu. Muototyypissä B esiintyy myös eniten virheellisiä muotoja (katso kuvio 30). Muita muototyyppiä tässä tehtävätyypissä on käytetty melko tasaisesti. Huomattavaa on, että tässä muodolliseen tekstilajiin pohjautuvassa tehtävässä muototyypin D yleisyys. Tekstilajiltaan muodolliseen normien mukaiseen yleiskirjakieleen muototyyppi D ei nykyisten kielenhuoltosuositusten mukaan ole suositeltava muoto, mutta viimeisten vuosikymmenien aikana se on yleistynyt myös muodollisemmassa kielenkäytössä. Hieman yllättäen normatiivisen yleiskirjakielen muototyyppiä A esiintyy tässä tehtävässä suhteellisen vähän, niitä on vähemmän kuin muototyyppiä D. Muototyyppi B:n yhtenä suosion syynä voi mahdollisesti olla se, että muototyyppi B sopii sekä muodolliseen että epämuodolliseen viestintään. Muototyyppi B on myös rakenteeltaan suhteellisen yksinkertainen käyttää, mikä toisaalta voi myös lisätä virheellisiä ilmaisuja, sillä possessiivisuffiksi voi helposti jäädä vahingossa pois taivutuspuheen jälkeen. Muototyyppien jakaumaan tässä tehtävässä on saattanut vaikuttaa myös tehtävänanto: oppijan tehtävänä on antaa palautetta kurssista tai lomamatkasta. Palaute on tekstityyppi, joka kirjoitetaan usein omasta näkökulmasta. Tekstityyppinä tällainen palaute on suhteellisen vapaamuotoinen, jolloin kirjoittaja voi käyttää tekstissään myös puhekieleen kuuluvia muotoja.

Kuvio 31. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: mielipide.

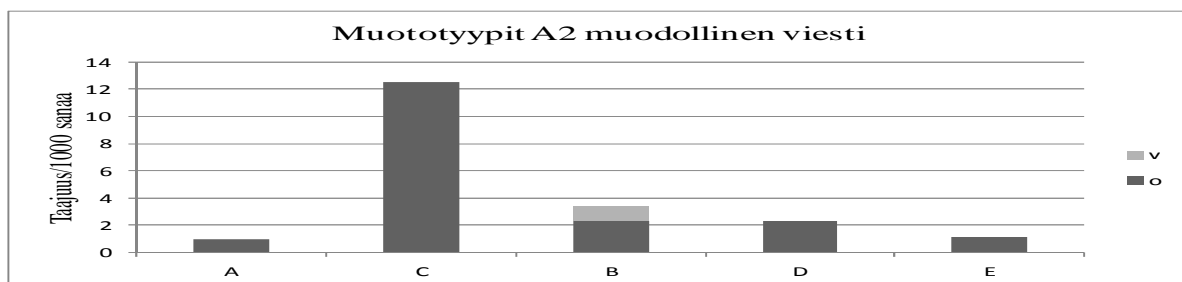
Tason A1 tehtävätyypissä mielipide käytetyin possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppi on A. Tehtävänanto ja tehtävätyypin tekstilaji ovat osaltaan saattaneet vaikuttaa tähän. Tehtävänannon suora vaikutus ilmenee myös possessiivisuffiksiesiintymien taajuuksissa: tämän tehtävän yleisin possessiivisuffiksin sisältävä adverbikonstruktio on mielestäni-rakenne. Toiseksi ja kolmanneksi eniten käytetyimpiä muototyyppinä ovat B ja C. Sen sijaan epämuodollisempia possessiivisuffiksin muototyyppinä on vähän.

Taso A2

Kuvio 32. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

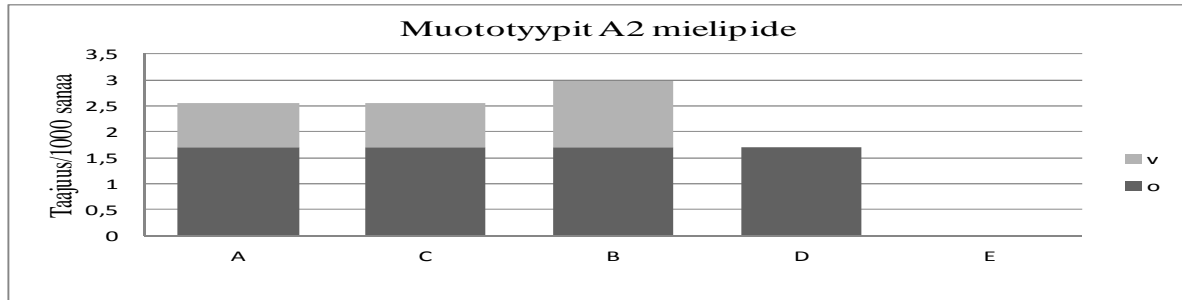
Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien jakauma tason A2 epämuodollisessa viestissä eroaa A1-tasoon vastaavasta tehtävätyypistä. Tason A2 käytetyin muototyyppi on tyyppi C, kun taas tasolla A1 esiintyy eniten muototyyppiä B. Kuten kuviosta 32 näkyy, virheellisten muotojen taajuus on hieman pienempi kuin tasolla A1. Tässä muototyyppiä A esiintyy enemmän kuin tason A1 epämuodollisessa viestissä. Epämuodollisempien muototyyppien osuus on selvästi pienempi kuin edellisellä taitotasolla. Kirjoittajat käyttävät siis tässä tehtävässä eniten possessiivisuffiksittomia muototyyppiä *minun kirja*, joka on viime vuosikymmenten aikana laajentunut myös yleiskieliseen käyttöön. Tähän on saattanut osaltaan vaikuttaa oppijan kieliympäristö: oppija on omaksunut kielen syntyperäisen puhujan tavan käyttää possessiivisuffiksikonstruktioiden muototyyppinä.

Kuvio 33. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: muodollinen viesti.

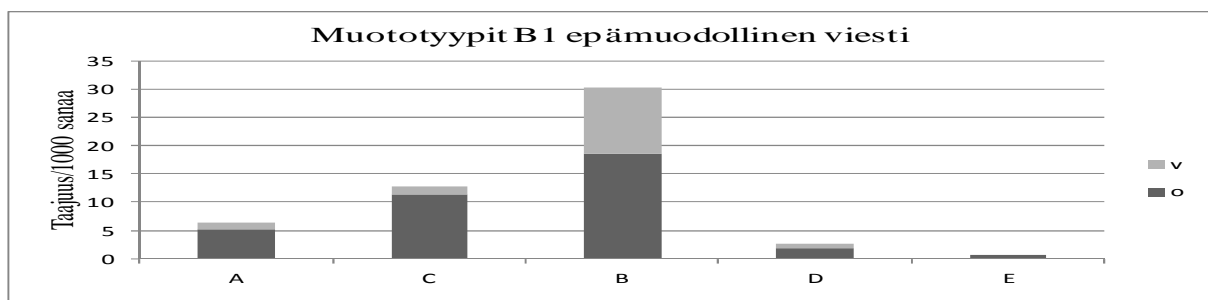
Muototyyppi C on myös tässä tehtävätyypissä selvästi yleisin possessiivisuffiksikonstruktion muototyyppi. Kaikkia muita muototyyppisiä on käytetty huomattavasti vähemmän. Tässä tehtävässä virheellisten muotojen osuus on selvästi alentunut tasoon A1 verrattuna. Toiseksi suurin taajuus on muototyyppillä B. Kiinnostavaa on se, että epämuodollisempien muototyyppien (D ja E) osuus tässä tehtävätyypissä on suurempi kuin normatiivisen kirjakielen tyyppin. Tehtävänanto ja tehtävätyypin tekstilaji ovat osaltaan saattaneet vaikuttaa eri muototyyppien käyttöön, kuten myös tason A1 vastaavassa tehtävässä.

Kuvio 34. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: mielipide.

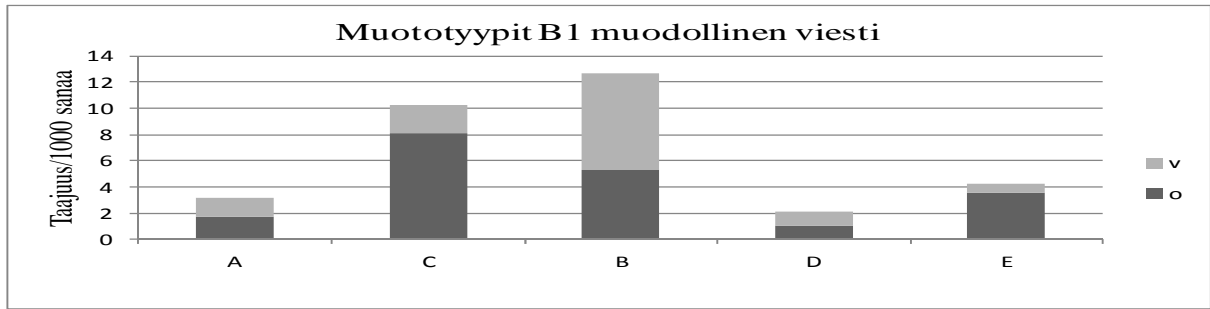
Mielipidetekstiin pohjautuvassa tehtävätyypissä possessiivisuffiksikonstruktioiden muototyyppisiä on käytetty melko tasaisesti. Eniten tehtävässä on käytetty muototyyppiä B, tyyppisiä A ja C on käytetty lähes yhtä paljon. Vähiten tässä tehtävässä esiintyy muototyyppiä D.

Taso B1

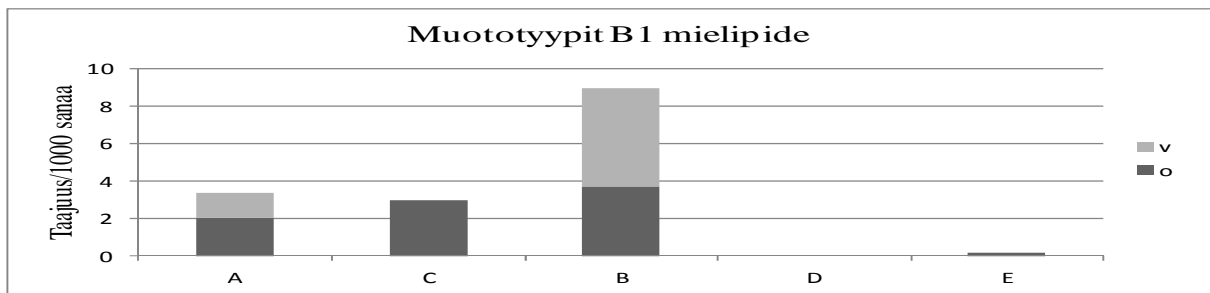
Kuvio 35. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

Tehtävätyypissä epämuodollinen viesti taitotasolla B1 eniten käytetty possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppi on tyyppi B. Seuraaviksi yleisimmät muototyypit ovat C ja A. Vähiten käytetyimpiä possessiivisuffiksikonstruktioiden muototyyppisiä ovat epämuodollisemmassa viestinnässä käytetyt muototyypit E ja D. Tällä taitotasolla muototyyppi B on vahvistanut asemaansa oppijoiden possessiivisuffiksikonstruktioiden muotoissa myös epämuodollisissa viestissä.

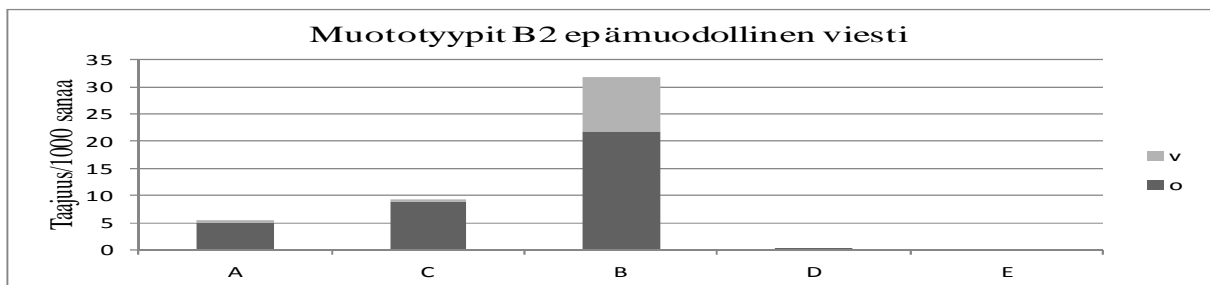
Kuvio 36. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: muodollinen viesti.

Muodollisessa viestissä tasolla B1 kolme käytetyintä possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppiä ovat B, C ja A. Tässä tehtävätyypissä muototyyppiä E esiintyy eniten koko aikuisten aineistossa. Tämän muototyypin yleisyyteen muodolliseen tekstilajiin pohjautuvassa tehtävätyypissä voi osaltaan vaikuttaa muototyypin hybridimäisyys: muodossa on sekä normatiivisen että murteellisen kielimuodon piirteitä, mikä on saattanut edistää muototyypin leviämistä myös normatiivisempaan kielenkäyttöön.

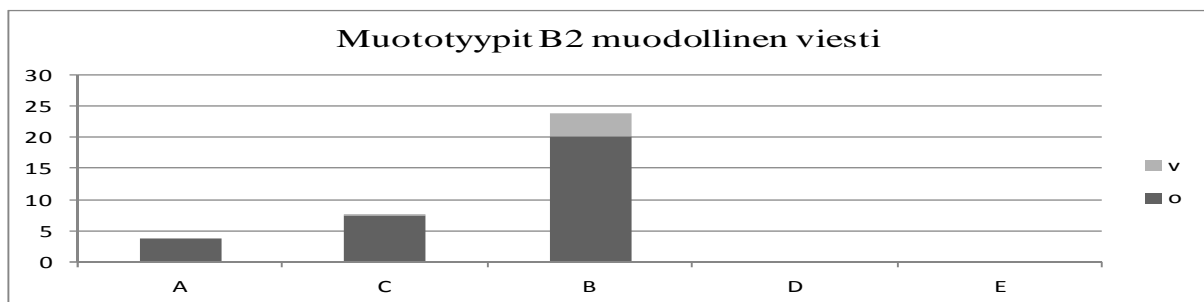
Kuvio 37. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: mielipide.

Mielipidekirjoituksessa hallitsevin possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppi on tyyppi B. Myös virheellisten muotojen määrä tässä muototyypissä on suurin. Tyyppiä A ja C käytetään teksteissä lähes yhtä paljon.

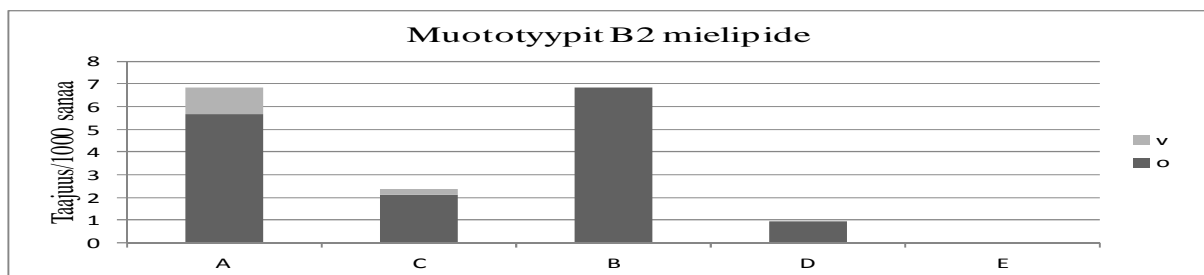
Kuvio 38. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

Tasolla B2 tyyppi B on selvästi eniten käytetty possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppi kaikissa kolmessa tehtävätyypissä. Tyyppi B:n suosioon saattaa osaltaan vaikuttaa muototyypin neutraali käyttö: tämä muototyyppi hyväksytään yleisesti sekä muodollisissa että epämuodollisissa kielenkäyttötilanteissa. Tekstilajin näkökulmasta muototyypin A suhteellisen pieni osuus on odotuksenmukaista. Eri tekstilajeihin pohjautuvien tehtävätyyppien ja possessiivisuffiksiesiintymien jakaumaa tarkasteltaessa tässä aineistossa näyttäisi siltä, että muototyypin B käyttö olisi osaltaan vähentänyt erityisesti epämuodollisen kielenkäytön possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien D ja E käyttöä.

Kuvio 39. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: muodollinen viesti.

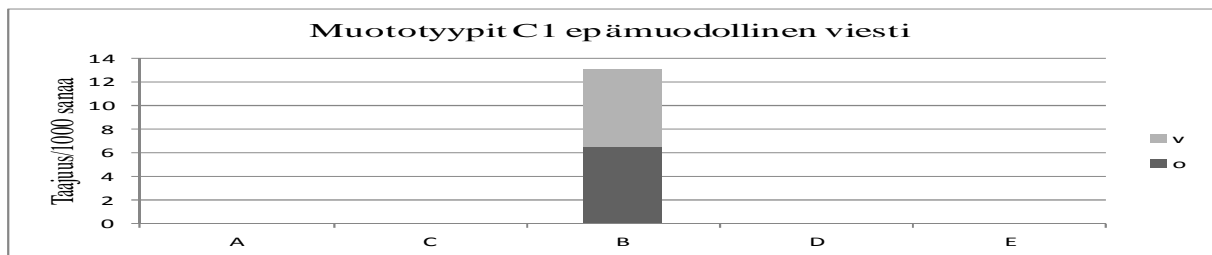
Tehtävätyypiltään muodollisessa viestissä käytetyin possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppi on B. Sen sijaan normatiivisen yleiskirjakielen muotoa *minun kirjani* käytetään tässä tehtävässä vähiten. Tämän tehtävän toiseksi suosituin muototyyppi on possessiivisuffiksiton tyyppi C. Juuri possessiivisuffiksin puuttuminen saattaa osaltaan lisätä muototyyppi C:n käyttöä: genetiivimuoto mielletään monissa kielissä possessiivisuuden tunnusmerkiksi ja possessiivisuffiksin lisääminen koetaan siten tarpeettomana. Nykykielen possessiivisuffiksittomuustendenssi on niin yleinen, että suomea toisena tai vieraana kielenä käyttävät saavat runsaasti ympäristöstään kielenkäyttömalleja, joissa possessiivisuffiksi jätetään huomaamatta pois. Lisäksi on huomattava, että toisen kielen oppijoiden suomen kielen käyttöä tarkasteltaessa on myös mahdollista, että possessiivisuffiksi on jäänyt pois kielenkäyttäjän tarkoittamatta, mutta tällaisten kielellisten lipsahdusten havaitseminen kirjoitetusta tekstistä voi usein olla mahdotonta.

Kuvio 40. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: mielipide.

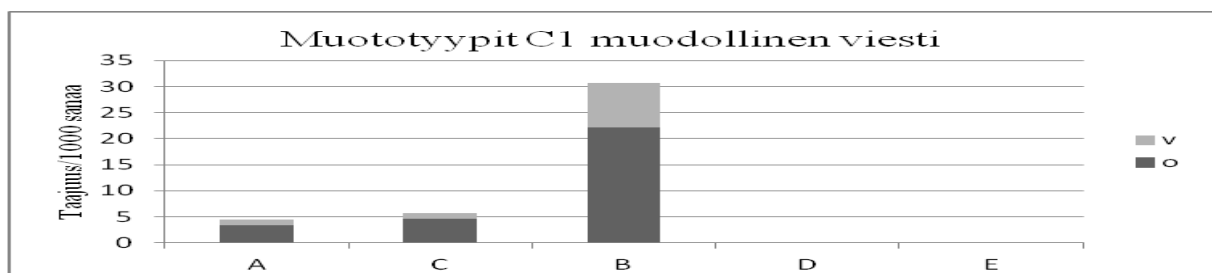
Tehtävätyypissä mielipidekirjoitus possessiivisuffiksiesiintymien muototyypeistä suunnilleen saman verran on käytetty tyyppiä A ja B. Kolmanneksi käytetyintä muototyyppiä C esiintyy selvästi vähemmän. Tässä tehtävätyypissä esiintyy myös muototyyppiä D. Tehtävätyyppien tarkastelu tekstilajeittain osoittaa, että aikuisten aineistossa mielipidekirjoituksissa possessiivisuffiksin muototyyppien jakauma on laaja A- ja B-tasoilla: näillä tasoilla käytetään vähintään neljää eri muototyyppiä.

Taso C1

Kuvio 41. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

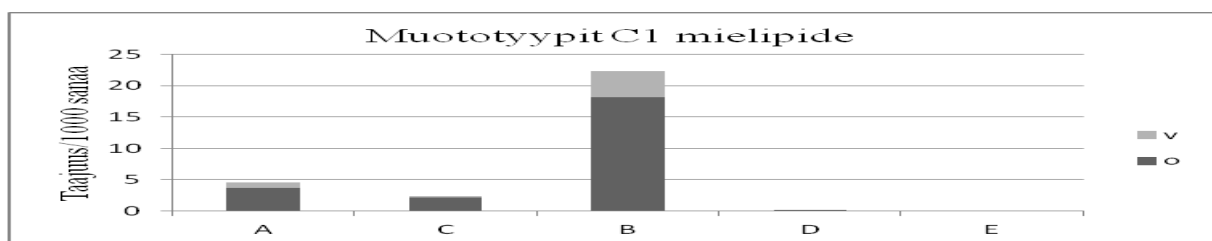
Tässä tehtävässä possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien käyttö eroaa aikuisten aineiston muista tehtävistä: tehtävätyypissä epämuodollinen viesti on käytetty ainoastaan muototyyppiä B. Tätä selittänee osaksi muototyyppi B:n suhteellisen yksinkertainen käyttö: konstruktion pääsanana taivutusvartaloon lisätään vain possessiivisuffiksi. Muototyyppi B soveltuu sekä muodolliseen että epämuodolliseen viestintään. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien käyttöön on osaltaan saattanut vaikuttaa myös tehtävätyypin tekstilaji ja tehtävänannon ohjeistus: tehtävänannossa ohjeistetaan oppijaa kirjoittamaan talkookutsu. Talkookutsu voi sisältää sekä muodollisen että epämuodollisen tekstilajin piirteitä.

Kuvio 42. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: muodollinen viesti.

Muodollisessa viestissä suosituin possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppi on tyyppi B, jonka taajuus tässä tehtävässä on selvästi suurin. Muototyyppiä C ja A on tehtävässä käytetty lähes yhtä paljon. Tässä kiinnostavaa on muototyyppien A ja B välinen ero: ovatko

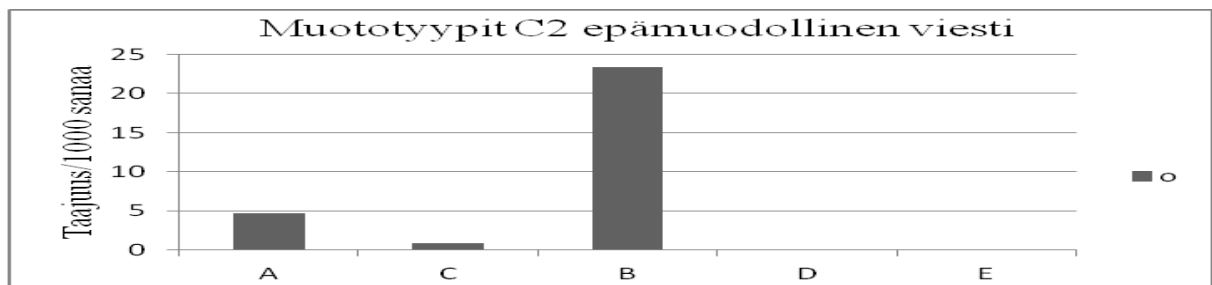
tehtävänanto ja tehtävätyyppi mahdollisesti vaikuttaneet possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien käyttöön. Tehtävätyypissä kuvaillut tilanteet ovat työelämän viestintätilanteita. Oppijan tehtävänä on kirjoittaa sähköpostiviesti joko vastauksena seminaarikutsuun tai ilmoittaa työprojektin tilaajalle, että työprojekti ei valmistu määräajassa. Mielenkiintoista on, miten sähköpostiviesti tekstityyppinä on mahdollisesti vaikuttanut kirjoittajan tekemiin kielellisiin valintoihin, kuten esimerkiksi possessiivisuffiksin käyttöön: sijoittuuko sähköpostiviesti tekstityyppinä muodollisen ja epämuodollisen tekstilajin rajoille, ja sen vuoksi kirjoittavat suosivat muototyyppiä B. Muototyyppi B:n etuna on myös sen lyhyys: asioiden välisiä suhteita voidaan kuvata pelkän possessiivisuffiksin lisäämisellä.

Kuvio 43. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppit tehtävittäin: mielipide.

Tässä tehtävässä possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien jakauma on samankaltainen kuin tason C1 muodollisessa viestissä: hallitsevin tyyppi on B, jonka lisäksi tässä tehtävässä on käytetty muototyyppijä A ja C. Erona tämän tason muodolliseen viestiin muototyyppin A osuus on hieman suurempi kuin tyyppin C. Lisäksi tässä tehtävässä esiintyy myös yksittäinen possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppi D.

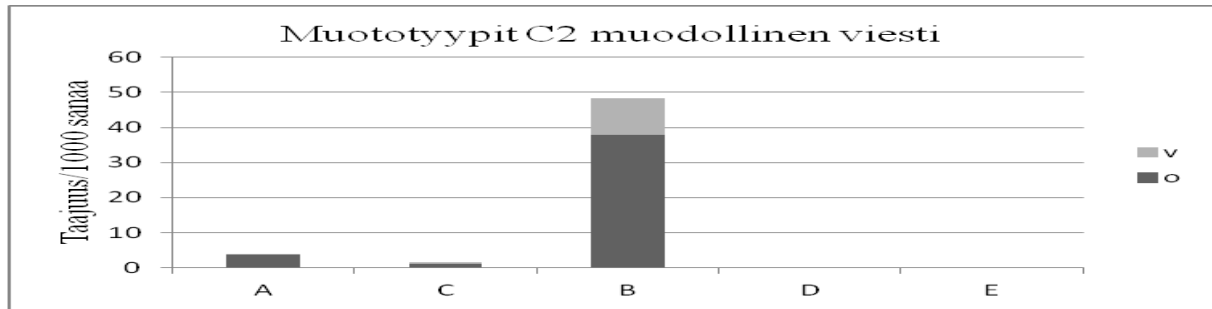
Taso C2

Kuvio 44. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppit tehtävittäin: epämuodollinen viesti.

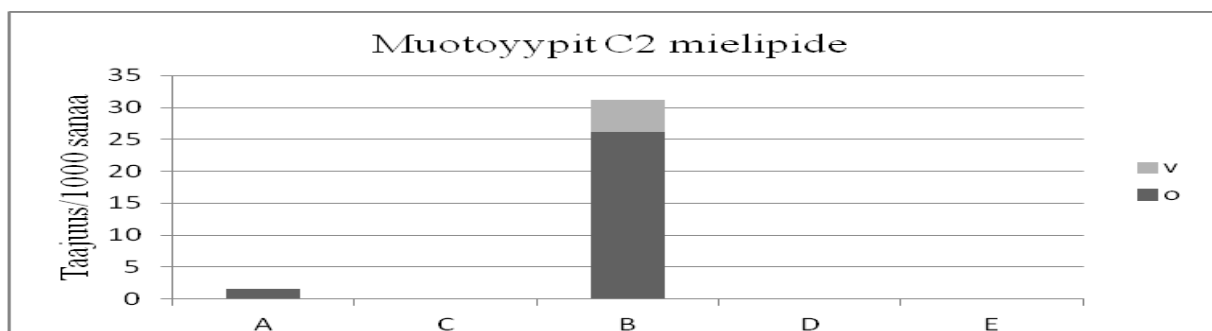
Kuten kuvioista 43 ja 44 näkyy, tason C2 tehtävätyypissä epämuodollinen viesti ei esiinny lainkaan virheellisiä possessiivisuffiksi-ilmaisuja. Tässä tehtävässä käytetyin

possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppi on tyyppi B, toiseksi eniten käytetty on tyyppi A. Tämän tehtävän pienitaajuisin muototyyppi on tyyppi C. Tehtävätyypin tekstilajin näkökulmasta tarkasteltuna on kiinnostavaa, että normatiivisen kirjakielen muototyyppi A esiintyy epämuodollisessa viestissä useammin kuin muototyyppi C, sillä muototyyppiä C voidaan pitää epämuodollisempaan kielenkäyttöön kuuluvana.

Kuvio 45. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: muodollinen viesti.

Tällä taitotasolla possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppi B on yleisin myös muodollisessa viestissä. Muototyyppinä A ja C on käytetty huomattavasti vähemmän. Tämän aineiston pohjalta näyttäisi siltä, että muototyyppi B on vahvistanut asemansa oppijoiden kielessä sekä muodollisessa että epämuodollisessa kielenkäytössä. Huomattavaa on myös se, että muototyyppissä B virheellisten muotojen osuus tasolla C2 on suhteellisen suuri verrattuna muihin possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppisiin.

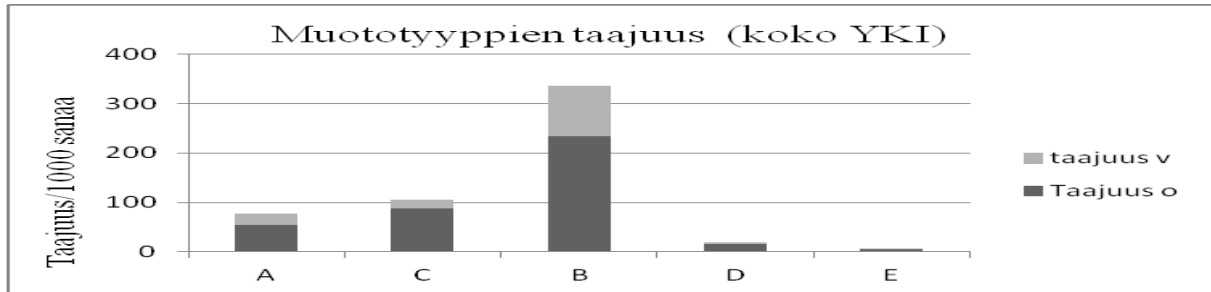

Kuvio 46. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit tehtävittäin: mielipide.

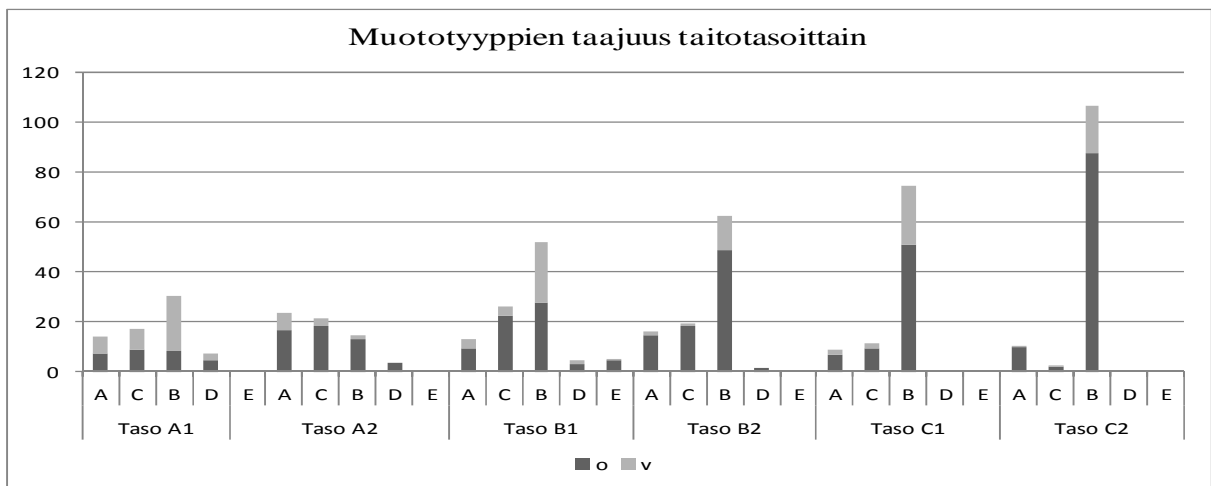
Tason C2 mielipidekirjoituksessa suosituin possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppi on tyyppi B, jonka lisäksi tehtävässä on käytetty myös possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppiä A. Mielenkiintoista on, että virheellisiä muotoja esiintyy tasolla C2 vain muototyyppissä. Alempiin taitotasoihin verrattuna mielipidekirjoituksessa possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien jakauma on kaventunut: muilla tasoilla mielipidekirjoituksessa esiintyy useampia possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppisiä.

Yhteenveto possessiivisuffiksiesiintymien muototyypeistä (aikuisten aineisto)

Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien taajuus

Kuvio 47. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit koko aikuisten aineistossa.

Kuvio 48. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien taajuus taitotasoittain (aikuisten aineisto).

Tässä luvussa olen käsitellyt possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien taajuuksia aikuisten aineistossa. Kuviot havainnollistavat possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien taajuuksia aikuisten aineistossa. Kuviossa näkyy kunkin possessiivisuffiksiesiintymän eri muototyyppien taajuus koko aineistossa. Heikki Paunosen luokituksen mukaisista possessiivisuffiksikonstruktioiden muototyypeistä (A-E) aikuisten aineistossa selvästi eniten esiintyy tyyppiä B. Aikuisten aineistossa toiseksi eniten on käytetty muototyyppiä C ja kolmanneksi eniten tyyppiä A. Aikuisten aineistossa muototyypit D ja E ovat melko harvinaisia.

Kuten kuviosta näkyy, tason A1 yleisin possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppi on tyyppi B, jossa myös virheiden määrä on kaikkein suurin tällä tasolla. Muototyyppien A ja C esiintyy lähes yhtä paljon, tyyppiä D kaikkein vähiten.

Taitotasolle A2 siirryttäessä muototyypin B osuus vähenee hieman, ja tämän tason käytetyin possessiivisuffiksikonstruktioiden muototyyppi on tyyppi A ja toiseksi suosituin tyyppi C. Virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien taajuus hieman alenee.

Tasojen A2 ja B1 välillä muototyyppi B:n käyttö jälleen lisääntyy ja sen taajuus tasolla B1 on huomattavasti suurempi kuin taajuudeltaan tason toiseksi suurimman muototyypin (tyyppi C). Kolmanneksi käytetyin possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppi tasolla B1 on tyyppi A. Tällä taitotasolla esiintyy kaikki viisi muototyyppiä, myös harvemmin käytetty muototyyppi E.

Tasolla B2 possessiivisuffiksiesiintymien taajuudet kasvat. Muototyyppi B on käytetyin possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppi. Ero tyyppin B ja tämän tason toiseksi yleisimmän possessiivisuffiksiesiintymän muototyypin, tyyppi C:n, taajuuksien välillä on suurentunut edelliseen tasoon verrattuna. Taajuudeltaan kolmanneksi suurin on tyyppi A.

Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppi B:n käyttö lisääntyy entisestään myös C-tasolla. Muototyypin A taajuus pienenee hieman tasoon B2 verrattuna. Tason C2 huomattavin muutos on muototyypin C käytön väheneminen. Toinen ero alempiin taitotasoihin on se, että tasolla ei esiinny lainkaan muototyyppiä D ja E.

Aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien analyysissä selvisi, että suomi toisena kielenä – oppijoiden possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien variaatio on runsaampi alemmilla taitotasoilla. Näillä tasoilla esiintyy kaikkia viittä eri muototyyppiä. Taitotasolla C aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien variaatio on kaventunut kolmeen: muototyyppi B:n lisäksi tällä tasolla käytetään tyyppiä A ja C.

Kiinnostavaa aikuisten aineistossa on se, että possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppi B:n osuus on suuri jo taitotasoasteikon alemmilla tasoilla. Tasolta B1 alkaen tämän muototyypin käyttö aikuisten aineistossa kasvaa jyrkästi muihin muototyyppihin verrattuna. Muototyyppi B:n suosioon saattaa osaltaan vaikuttaa muodon yksinkertaisuus ja sen soveltuvuus sekä muodolliseen että epämuodolliseen viestintään. Taivutusvartaloon liitettävä possessiivisuffiksi ilman persoonapronominin genetiivimuotoa on monesti yksinkertaisempi tapa ilmaista asioiden ja olioiden välisiä suhteita kuin useampiosaiset konstruktiot.

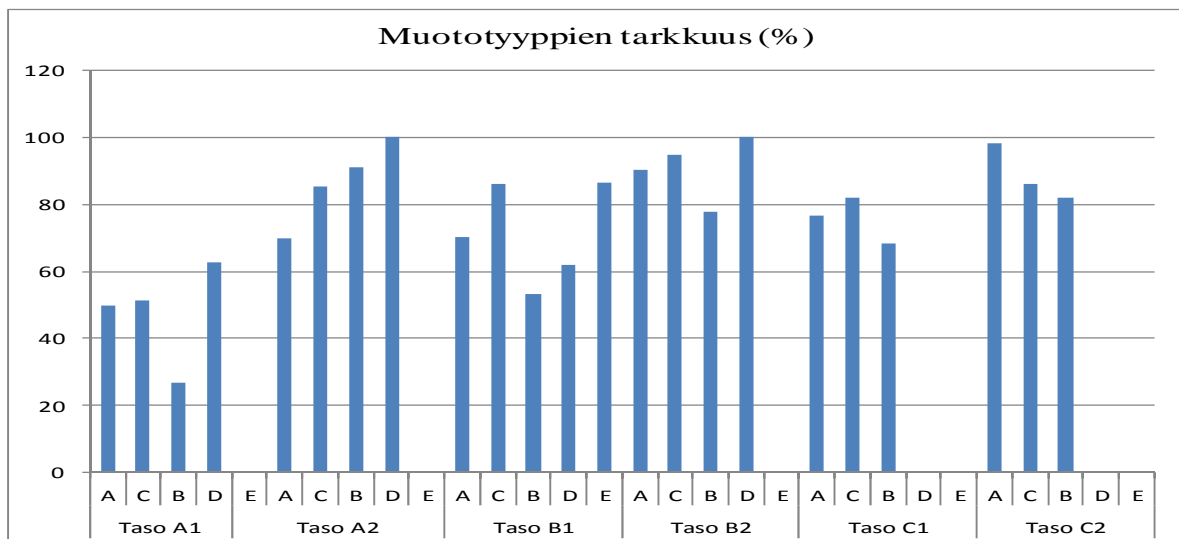
Possessiivisuffiksikonstruktion muodon valintaan vaikuttavat myös ympäristöstä saadut kielenkäyttömallit. Oppijan kohdekielen omaksumisen mallina toimii syntyperäisen kohdekielen puhujan tapa käyttää ensikieltään. Tarkasteltaessa aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien jakauman kehitystä taitotasoittain voidaan

havaita, että muototyyppin A käyttö vähenee ylimmällä taitotasolla. Muototyyppi A edustaa possessiivisuffiksiesiintymän prototyyppiä, jossa persoonapronominin genetiivimuoto ja possessiivisuffiksi viittaavat samaan kohteeseen. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien analyysissä muototyyppin A väheneminen C-tasolla voidaan tulkita myös tästä näkökulmasta: oppijat ovat omaksuneet possessiivisuffiksin kohdekielen mukaisen käytön: muototyyppiä A käytetään normatiivisen kirjakielen sääntöjen mukaisesti.

Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien jakauman kehitys kertoo myös osaltaan siitä, että suomi toisena kielenä – oppijoiden taito tunnistaa ja tuottaa tarvittaessa eri rekistereihin kuuluvia kohdekielen ilmauksia kehittyä kielen oppimisen myötä. Ylemmillä taitotasolla aikuisten aineistossa epämuodollisempaan kielenkäyttöön kuuluvat possessiivisuffiksiesiintymien muototyypit D ja E eivät esiinny lainkaan C-tasolla.

Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien tarkkuus aikuisten aineistossa

Kuvio 49. Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien tarkkuus aikuisten aineistossa.

Possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien korkein kohdekielen mukainen tarkkuus (noin 62 %) tasolla A1 esiintyy muototyyppin D ilmaisuihin (vain muutama). Muototyyppien A ja C tarkkuus on lähes samaa (noin 50 %). Sen sijaan tämän tason selvästi heikon tarkkuus (noin 26 %) esiintyy tyypin B possessiivisuffiksi-ilmaisuihin. Tällainen jakauma voidaan tulkita siten, että tällä tasolla parhaiten omaksuttu possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppi on puhekielinen tyyppi D, jonka tarkkuus kaikilla taitotasolla on melko korkea. Muiden possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien tarkkuus tasolla A1 on suhteellisen alhainen: virheellisiä possessiivisuffiksikonstruktoita aikuisten aineistossa esiintyy vielä

prototyypisissä possessiivisuffiksi-ilmaisuissa. Tasolle A2 siirryttäessä virheellisten muotojen määrä hieman vähenee ja kaikkien possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien tarkkuus paranee reilusti. Kohdekielinen tarkkuus paranee eniten muototyyppin B possessiivisuffiksiesiintymissä. Tasolla A2 possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus on vähintään noin 70 prosenttia. Tasolla B1 muototyyppien A ja C tarkkuus on suunnilleen sama kuin tasolla A2, mutta tyyppien B ja D kohdekielinen tarkkuus pienenee selvästi tasoon A2 verrattuna. Suurin tarkkuus tasolla B1 esiintyy muototyyppin E possessiivisuffiksi-ilmaisuissa. Epämuodollisessa viestinnässä käytettyjen muototyyppien korkea tarkkuus kielitaitotasoasteikon alimmilla tasoilla vaikuttaa tukevan ajatusta siitä, possessiivisuffiksia opitaan käyttämään ensin morfologis-semanttisilta ominaisuuksiltaan yksinkertaisimmissa funktioissa.

5.4 Aikuisten aineiston tarkkuus

5.4.1 Possessiivisuffiksiesiintymien virhetyypit aikuisten aineistossa

Tässä työssä tarkkuudella tarkoitan sitä, kuinka monta prosenttia oppijoiden teksteissä olevista possessiivisuffiksiesiintymistä on oikein eli kohdekielen mukaisia. Tarkkuusprosentit on laskettu taajuuksista. Tarkastelen työssäni possessiivisuffiksi-ilmauksia morfologis-syntaktisina konstruktioina, joissa merkitys ja muoto liittyvät kiinteästi yhteen. Koska possessiivisuffiksi on sidonnainen morfeemi, se ei voi esiintyä itsenäisenä muotona, vaan se liittyy aina johonkin sanavartaloon, jolla puolestaan voi olla omia määritteitä. Possessiivisuffiksiesiintymä muodostaa siis useasta kielen aineksestä koostuvan konstruktion, jonka jokaisella osalla on oma merkitystehtävänsä.

Tarkkuuden selvittämiseksi olen luokitellut virheellisiksi muodoiksi työssäni kaikki sellaiset possessiivisuffiksin sisältävät rakenteet, joiden pääsanana tai määritteiden taivutuksessa esiintyy virheitä tai jokin konstruktion edellyttämistä rakenneosista puuttuu kokonaan. Tavallisimpia aikuisten aineistossa esiintyviä virhetyyppejä olivat jonkin rakenneosan (usein possessiivisuffiksin) puuttuminen tai aineistossa melko harvinainen tapaus, jossa persoonapronominin genetiivimuoto puuttuu sellaisessa tapauksessa, joka edellyttää sen ilmiä, erilaiset taivutus- ja kirjoitusvirheet sekä muut epäselvyydet possessiivisuffiksin, konstruktion pääsanana tai määritteiden muodoissa. Sen sijaan aineistossa harvemmin esiintyviä virhetyyppejä olivat possessiivisuffiksin sijoittaminen kieliopillisesti väärään paikkaan taivutusvartalossa ja väärä sanavalinta.

Possessiivisuffiksin puuttuminen oli tavallinen virhe, jota esiintyy aineistossa kaikilla taitotasoilla. Esimerkiksi virkkeet (F807CT2) *Olen X-yrityksen edustaja, ja minun oli pakko päästä Jyväskylään ajoissa, koska muussa tapauksessa myöhästyisin minulle ja **firmalle** tärkeätä tapaamisesta.* ja (F1074AT3) *Opetaja kerroi itsestä **matkasta**.* Aineistossa persoonapronominin genetiivimuodon puuttuminen tapauksissa, jotka edellyttävät sen ilmipanoa, oli harvinaista ja koski yleensä kolmatta persoonaa. Esimerkiksi virke (F710BT3) *Monet vanhemmat uskovat, että **lapsensa** oppii koulussa kaikki eikä lapsen opettaminen kuulu vanhempien tehtäviin.* on normatiivisen kirjakielen sääntöjen vastainen, koska siinä monikon kolmannen persoonan possessiivisuffiksi yksinään viittaa yli lauserajan edellä olevan lauseen subjektiin.

Työssäni katsotaan virheellisiksi muodoiksi sellaiset possessiivisuffiksin sisältämät konstruktiot, joissa esiintyy erilaisia taivutus-, kirjoitus- tai muita virheitä, jotka vaikeuttavat ilmauksen merkityksen ymmärtämistä. Yleisimpiä aikuisten aineistossa esiintyviä taivutusvirheitä ovat väärä sijamuoto sekä virheet persoona- ja lukukongruenssissa. Väärä sijamuoto (esimerkiksi (F804CT2) *Koska tämä tapahtuma maksoi minun **yhtiötä** suuren sopimuksen*) on yleinen virhetyyppi, jota esiintyy aikuisten aineiston kaikilla taitotasoilla. Virheellisiksi muodoiksi luokittelin työssäni myös possessiivisuffiksiesiintymät, joiden määritteiden taivutuksessa esiintyi taivutusvirheitä, kuten esimerkiksi rakenteeseen kuuluvan persoonapronominin väärä sijamuoto (F803CT2) *Tämä aiheuttaa minulle nyt **suuria ongelmia**,* koska hän oli mahdollinen uusi suurasiakas **meille** firmalle. tai possessiivisuffiksin liittäminen väärään sanaan (F645BT2) *Olen vanhanne asiakkaanne.* Virheellisellä possessiivisuffiksikonstruktion persoonataivutuksella tarkoitan sellaisia possessiivisuffiksi-ilmauksia, joissa possessiivisuffiksia on taivutettu väärin eli possessiivisuffiksi viittaa väärään korrelaattiin (F217AT2) **hänen** kissalleni. Inkongruenssin muodoista aikuisten aineistossa esiintyi myös possessiivisuffiksi-ilmausten lukuinkongruenssia esimerkiksi virkkeessä (F707BT3) *Tämä on mielipiteeni koska olen äiti, opettaja ja välitän lapsista ja heidän **kehityksistään**.*

Melko harvinainen virhetyyppi, joka aikuisten aineistossa esiintyi, oli possessiivisuffiksin sijoittaminen väärään paikkaan taivutusvartalossa. Esimerkiksi virkkeessä *Paljon onnea sinulle ja sinun mieh**enille**.* olen tulkinut sanassa miehenille ni-morfeemin yksikön ensimmäisen personaan possessiivisuffiksiksi (joka tässä kohtaa on luokiteltu virheelliseksi possessiivisuffiksi-ilmaukseksi, koska possessiivisuffiksi kyseisessä ilmaisussa taipuu normatiivisen kieliopin mukaan yksikön toisessa persoonassa *Paljon onnea sinulle ja sinun mieh**ellesi***) ja lle-morfeemin allatiivin sijapäätteeksi. Yksi tekijä siihen, miksi tällainen

kohdekielestä poikkeava morfeemien järjestys toisen kielen oppijan tuotoksessa on tässä aineistossa suhteellisen harvinainen, on luultavasti se, possessiivisuffiksin käyttö opitaan aidoissa kielenkäyttötilanteissa, jonka seurauksena oppija alkaa hahmottaa possessiivisuffiksi-ilmaisuja konstruktioina. Tällöin possessiivisuffiksin käytön omaksumisen mallina on äidinkielenään kohdekieltä puhuvien syötös.

5.4.2 Tarkkuus taitotasoin

Tässä luvussa käsittelen possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielisen tarkkuuden kehittymistä aikuisten aineistossa. Taulukkoon viisi on kerätty aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien lukumäärät, taajuudet ja ilmausten kohdekielinen tarkkuus prosentteina kullakin taitotasolla.

Taulukko 6. Possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus taitotasoin aikuisten aineistossa.

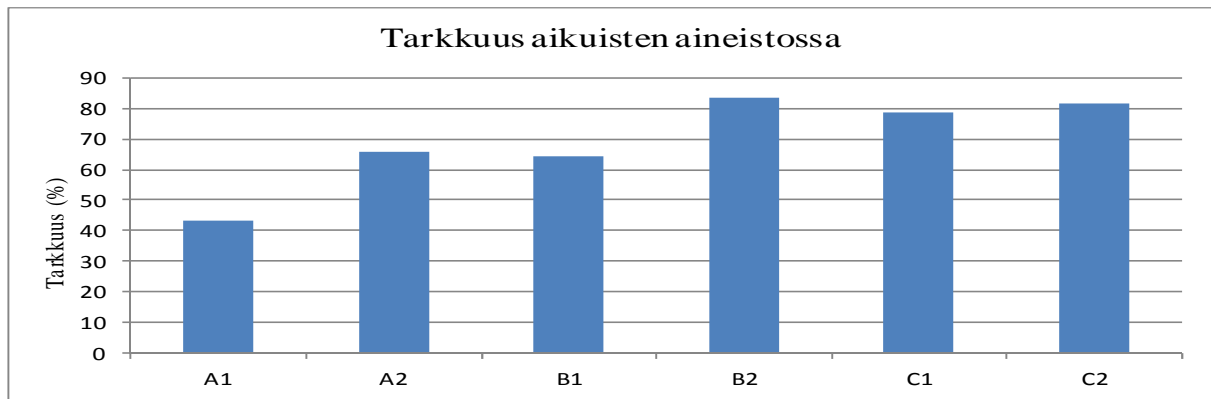
Taso	Oikein	Väärin	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yhteensä	Tarkkuus (%)
A1	51	67	10,3	13,5	23,7	43,2
A2	77	40	13,5	7,0	20,5	65,8
B1	193	106	17,8	9,8	27,5	64,5
B2	245	49	27,0	5,4	32,4	83,3
C1	305	83	26,4	7,2	33,6	78,6
C2	385	87	35,5	8,0	43,5	81,6

Kuten taulukosta 6 näkyy, possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielen mukainen tarkkuus on kaikkein alhaisin (43,2 %) tasolla A1. Kiinnostavaa on se, että possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus laskee hieman kun siirrytään alemmalta päätasolta seuraavalle päätasolle. Näin tapahtuu esimerkiksi tasojen A ja B välillä: possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus alenee hieman A2- ja B1-tasojen välillä. Esimerkiksi tasojen B2 ja C1 välillä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus alenee 4,7 prosenttiyksikköä, mikä on kaikkein suurin lasku tarkkuuden kehityksessä koko aikuisten aineistossa. Sen sijaan pääluokkien sisällä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus puolestaan kasvaa: esimerkiksi C1- ja C2-tasojen välillä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus kasvaa. Kaikkein eniten (22,6 prosenttiyksikköä) possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus paranee tasojen A1 ja A2 välillä. Aikuisten aineistossa DEMfad-mallin mukainen kohdekielinen hallinta saavutetaan ensimmäisen kerran tasolla B2, jolloin possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on 83,3 %. Toisen kerran possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus ylittää kahdeksankymmenen prosentin rajan tasolla C2. Possessiivisuffiksin käyttö alkaa kasvaa jo tasojen A2 ja B1 välillä, mutta

virheellisten muotojen osuus vähenee merkittävästi vasta tasojen B1 ja B2 välillä, mikä näkyy myös possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuuden kehittämisessä.

Tällaista ilmausten tarkkuuden kehittymistä oppijan kielessä voidaan osaksi selittää suomen kielen possessiivisuffiksijärjestelmän monimuotoisuudella. Perusasiat suomen kielen possessiivisuffiksista opitaan usein jo oppimisen varhaisvaiheessa, jolloin oppija itsekin alkaa käyttää yksinkertaisia prototyyppejä possessiivisuffiksi-ilmauksia sen mallin mukaan, jonka hän oppii aidoissa kielenkäyttötilanteissa. Osa possessiivisuffiksin sisältävistä rakenteista omaksutaan konstruktioina. Konstruktioikieliopin näkökulmasta kielen oppiminen on funktionaalista: yksilö oppii ilmaisemaan itseään kielellisesti todellisissa kielenkäyttötilanteissa, joissa kieli on osa merkityksenmuodostamisprosessia. Kieli muodostuu rakenteista, konstruktioista, joissa merkitys ja muoto liittyvät kiinteästi yhteen. Kielen oppimisen alkuvaiheessa virheellisten ilmausten osuus oppijan tuotoksessa on usein suurempi kuin kohdekielisten. Oppijan kielitaito kehittyy, kun hän käyttää kieltä. Cefling-hankkeen tutkimuksissa on yleisesti havaittu, että mitä enemmän oppija käyttää kohdekieltä sen paremmaksi ja monipuolisemmaksi hänen kielitaitonsa kehittyy. Rakenteeltaan monimutkaisempien possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielen mukainen käyttö edellyttää possessiivisuffiksiin liittyvien perusasioiden hyvää hallitsemista, joka saavutetaan nimenomaan käyttämällä kieltä tarkoituksenmukaisesti erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

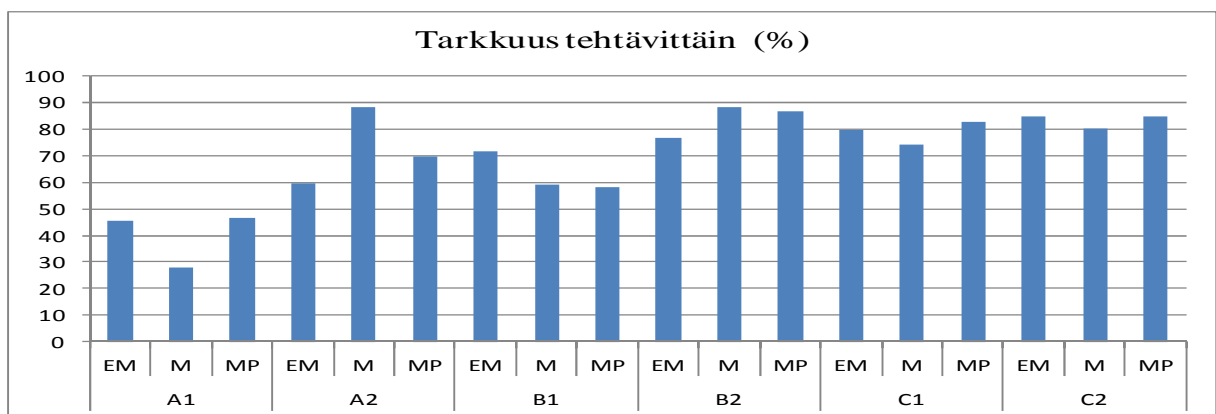
Aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuuden kehityksestä voidaan yleisesti sanoa, että kohdekielessä frekventit ja rakenteeltaan yksinkertaiset possessiivisuffiksi-ilmaukset omaksutaan ensin. DEMfad-mallin mukainen kohdekielen osaaminen aikuisten aineistossa saavutetaan tasolla B2. Virheellisiksi luokiteltujen possessiivisuffiksi-ilmausten osuus pienenee tasolta A2 alkaen, ja virheellisten muotojen osuus on kaikkein pienin tasojen C1 ja C2 välillä. Rakenteeltaan monimutkaisemmissa possessiivisuffiksi-ilmauksissa ja harvemmin esiintyvissä possessiivisuffiksikonstruktiossa virheellisten muotojen osuus on suhteellisesti suurempi. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielisen tarkkuuden kehitystä olen havainnollistanut kuviossa 50.

Kuvio 50. Possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuuden kehitys aikuisten aineistossa.

5.4.3 Tarkkuus tehtävittäin

Tässä luvussa tarkastelen possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielistä tarkkuutta eri tehtävätyypeissä. Tarkoituksena on selvittää, esiintyykö possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielisessä tarkkuudessa taitotason sisäisiä eroja. Tätä selvitan vertailemalla possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuutta eri tehtävätyypeissä. Pysin kiinnittämään huomiota myös siihen, onko eri tekstilajeihin pohjautuvilla tehtävänannoilla mahdollisesti vaikutusta siihen, miten oppijat käyttävät possessiivisuffikseja kirjoitelmissaan. Kuvio 51 havainnollistaa possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuutta tehtävittäin aikuisten aineistossa.

Kuvio 51. Possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus tehtävittäin.

Tarkasteltaessa possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielisen tarkkuuden kehittymistä eri tekstilajeihin perustavissa tehtävätyypeissä havaitaan, että epämuodollisen viestin possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus taitotasolla A1 on selvästi korkeampi kuin muissa tehtävätyypeissä. Possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus alkaa kasvaa selvästi A1- ja A2 tasojen välillä kaikissa tehtävätyypeissä. Epämuodollisen viestin possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus lisääntyy suhteellisen tasaisesti taitotasolta toiselle

siirryttäessä aina B1-tasolle asti, jonka jälkeen tarkkuuden kasvu pienenee hieman. DEMfad-mallin asettama 80 prosentin raja ylittyy tässä tehtävätyypissä ensimmäisen kerran vasta C2-tasolla (80 %:n raja ylittyy muodollisessa viestissä ensimmäisen kerran tasolla A2 ja mielipidekirjoituksessa tasolla B2).

Kiinnostavaa on, että tehtävätyypeistä muodollisessa viestissä possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus ylittää DEMfad-mallissa määritellyn 80 prosentin rajan kolmella eri taitotasolla (A2, B2 ja C2), ensimmäisen kerran jo tasolla A2. Tässä tehtävätyypissä myös possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielinen tarkkuus on korkein koko aikuisten aineistossa: A2- ja B2-tasoilla DEMfad-mallin mukaan laskettu tarkkuusprosentti oppijoiden kirjoittamissa muodollisissa viesteissä on 88 prosenttia.

Oppijoiden kirjoittamissa mielipidekirjoituksissa possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielisen tarkkuuden kehittämisessä huomion arvoista on se, että tässä tehtävätyypissä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus A1-tasolla on selvästi alhaisempi kuin muissa tehtävätyypeissä. Tässä tehtävätyypissä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus ylittää DEMfad-mallissa määritellyn 80 prosentin rajan ensimmäisen kerran B2-tasolla.

Eri tekstilajeihin pohjautuvien tehtävätyyppien vertailu osoittaa, että tässä aineistossa aikuisten oppijoiden teksteissä possessiivisuffiksi-ilmaisut ovat hieman tarkempia muodollista tekstilajia edustavassa tehtävätyypissä kuin epämuodollisessa tekstissä.

5.5 Possessiivisuffiksiesiintymien syntaktiset ja semanttiset funktiot

5.5.1 Possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodot (YKI)

Tässä luvussa tarkastelen, millaisissa syntaktisissa ja semanttisissa funktioissa possessiivisuffikseja aikuisten aineistossa käytetään. Aluksi analysoin aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien asemaa lauseessa. Tarkastelen, missä lauseenjäsenen tehtävissä possessiivisuffiksiesiintymät toimivat ja missä sijamuodoissa ne aineistossa esiintyvät.

Tutkimusten mukaan suomen kielen kuusi yleisintä sijamuotoa ovat nominatiivi, genetiivi, partitiivi sekä sisäpaikallissijat inessiivi, elatiivi ja illatiivi, jotka yhdessä kattavat lähes 80 prosenttia kaikkien sijamuotojen esiintymistä (tässä akkusatiivia ei pidetä erillisenä sijamuotona). Kielessämme kaikkein harvimmin esiintyviä sijamuotoja ovat abessiivi, komitatiivi ja instruktiivi, joiden lisäksi muita melko harvoin esiintyviä sijamuotoja ovat translatiivi, essiivi ja ablatiivi. (VISK§ 1227 ja § 1228.) Tämän pohjalta tarkastelen aineiston possessiivisuffiksiesiintymien funktiota ja asemaa lauseessa.

Seuraavassa esittelen lyhyesti possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden taivutussijat taitotasoin. Olen kerännyt seuraaviin taulukoihin taitotasoin aikuisten aineistossa esiintyvien nominin ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden sijamuodot, niiden kappalemäärät (virheelliset ja oikeat), taajuudet ja tarkkuudet. Käsittelen tässä vain possessiivisuffiksikonstruktioita, joiden pääsana on nomini. Näihin lukuihin ei ole laskettu possessiivisuffiksin sisältävien postpositiokonstruktioiden sijamuotoja.

Taulukko 7. Possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodot (taso A1).

	Väärin	Oikein	Yhteensä	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yhteensä	Tarkkuus %
subj. (nom)	5	21	26	4,2	1,0	5,2	80,8
predvit (nom)	5	2	7	0,4	1,0	1,4	28,6
akk.obj.	6	4	10	0,8	1,2	2,0	40,0
part.obj.	7	2	9	0,4	1,4	1,8	22,2
gen.	1	1	2	0,2	0,2	0,4	50,0
iness.	5	10	15	2,0	1,0	3,0	66,7
elat.	3	1	4	0,2	0,6	0,8	25,0
illat.	6	2	8	0,4	1,2	1,6	25,0
adess.	1	2	3	0,4	0,2	0,6	66,7
allat.	5	2	7	0,4	1,0	1,4	28,6

Tasolla A1 possessiivisuffiksikonstruktio, jonka pääsanana on nomini, eniten käytetty sijamuoto on nominatiivi, joka tavallisesti toimii subjektina. Osa nominatiivimuotoisista possessiivisuffiksikonstruktiosta on syntaktiselta tehtävältään predikatiiveja, joiden kohdekielinen tarkkuus on kuitenkin huomattavasti alhaisempi kuin nominatiivisubjektien. Tasolla A1 objekteina olevia nominin ja possessiivisuffiksin muodostamia konstruktioita on suhteellisen paljon, akkusatiivi- ja partitiiviobjektien yhteen laskettu taajuus on tämän taitotason toiseksi suurin, mutta niiden kohdekielinen tarkkuus jää verraten alhaiseksi. Kiintoisaa on, että partitiiviobjektin tarkkuus jää tällä tasolla kaikkein heikoimmaksi. Muita A1-tasolla esiintyviä possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuotoja ovat genetiivi sekä sisä- ja paikallissijamuodot, joista yleisin on inessiivi, jonka tarkkuus on huomattavasti pienempi kuin nominatiivin. Tällä taitotasolla sijamuotojen käyttö oppijoiden teksteissä noudattelee syntyperäisten kohdekielen puhujien kielenkäyttöä.

Taulukko 8. Possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodot (taso A2).

	Väärin	Oikein	Yhteensä	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yhteensä	Tarkkuus%
subj. (nom)	2	29	31	5,1	0,4	5,4	93,5
predvit (nom)	0	3	3	0,5	0	0,5	100,0
akk.obj.	4	6	10	1,1	0,7	1,8	60,0
part.obj.	3	2	5	0,4	0,5	0,9	40,0
gen.	3	4	7	0,7	0,5	1,2	57,1
iness.	1	3	4	0,5	0,2	0,7	75,0
elat.	7	1	8	0,2	1,2	1,4	12,5
illat.	1	1	2	0,2	0,2	0,4	50,0
adess.	2	0	2	0	0,4	0,4	0
allat.	5	2	7	0,4	0,9	1,2	28,6
ablat.	2	0	2	0	0,4	0,4	0

Tasolla A2 (taulukko 8), kuten myös tasolla A1, nominin ja possessiivisuffiksin muodostama konstruktio esiintyy tavallisesti nominatiivissa. Akkusatiivien taajuus on hieman pienentynyt, mutta niiden tarkkuus on parantunut tasoon A1 verrattuna. Genetiivin käyttö on hieman lisääntynyt tasoon A1 verrattuna, sen sijaan paikallissijojen käyttö on hieman vähentynyt. Tällä taitotasolla erityistä on, että ulkopaikallissijoista ablatiivi, jonka taajuus koko aineistossa on melko pieni, esiintyy possessiivisuffiksikonstruktion sijamuotona ensimmäistä kertaa. Possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus on hieman parantunut tai pysynyt samana kaikissa muissa sijamuodoissa paitsi elatiivissa ja adessiivissa. Myös ablatiivissa taivutettujen nominin ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden tarkkuus on pieni. Tasolla A2 nominien ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden käyttö hieman vähenee verrattuna tasoon A1.

Taulukko 9. Possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodot (taso B1).

	Väärin	Oikein	Yhteensä	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yhteensä	Tarkkuus
subj. (nom)	11	42	53	3,9	1,0	4,9	79,2
predvit (nom)	3	8	11	0,7	0,3	1,0	72,7
akk.obj.	13	23	36	2,1	1,2	3,3	63,9
part.obj.	24	5	29	0,5	2,2	2,7	17,2
gen.	4	7	11	0,6	0,4	1,0	63,6
iness.	3	5	8	0,5	0,3	0,7	62,5
elat.	25	13	38	1,2	2,3	3,5	34,2
illat.	8	7	15	0,6	0,7	1,4	46,7
adess.	6	1	7	0,1	0,6	0,6	14,3
allat.	6	13	19	1,2	0,6	1,7	68,4

Kuten taulukosta 9 näkyy, tasolla B1 lauseen pääjäsenenä toimivien possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden sijamuodoista nominatiivisubjektien taajuus on hieman pienentynyt ja tarkkuus vähän alentunut, akkusatiivien ja predikatiivien taajuudet ovat hieman kasvaneet ja niiden kohdekielinen tarkkuus on hiukan parantunut tasoon A2 verrattuna. Muut keskeiset possessiivisuffiksikonstruktioiden taivutussijojen taajuuden muutokset ovat melko pieniä, suurin muutos on elatiivin käytön kasvu: elatiivissa taivutettujen possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden taajuus on yli kaksinkertainen tasoon A2 verrattuna.

Taulukko 10. Possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodot (taso B2).

	Väärin	Oikein	Yhteensä	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yht.	Tarkkuus%
subj. (nom)	10	60	70	6,6	1,1	7,7	85,7
predvit (nom)	1	7	8	0,8	0,1	0,9	87,5
akk.obj.	13	20	33	2,2	1,4	3,6	60,6
part.obj.	9	13	22	1,4	1,0	2,4	59,1
gen.	5	12	17	1,3	0,6	1,9	70,6
iness.	1	9	10	1,0	0,1	1,1	90,0
elat.	8	17	25	1,9	0,9	2,8	68,0
illat.	3	11	14	1,2	0,3	1,5	78,6
adess.	6	6	12	0,7	0,7	1,3	50
ablat.	0	3	3	0,3	0	0,3	100
allat.	6	6	12	0,7	0,7	1,3	50

Tasolta B1 tasolle B2 siirryttäessä nominatiivisubjektina toimivien possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden käyttö lisääntyy selvästi, myös niiden tarkkuus kohenee hieman. Nominin ja possessiivisuffiksien muodostamien konstruktioita käytetään objektina suunnilleen saman verran kuin tasolla B1. Tällä taitotasolla huomiota kiinnittää erityisesti partitiiviobjektina toimivien possessiivisuffiksin ja nominin muodostaman konstruktioiden jyrkästi kasvanut tarkkuus: edeltävään taitotasoon nähden tällaisten rakenteiden tarkkuus on kasvanut lähes 42 prosenttiyksikköä. Muista sijamuodoista käytetyimpiä ovat genetiivi ja elatiivi. Tällä taitotasolla kaikkien possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus on hieman korkeampi kuin edeltävällä taitotasolla.

Taulukko 11. Possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodot (taso C1).

	Väärin	Oikein	Yhteensä	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yhteensä	Tarkkuus%
subj. (nom)	5	54	59	4,7	0,4	5,1	91,5
predvit (nom)	1	4	5	0,3	0,1	0,4	80
akk.obj.	22	44	66	3,8	1,9	5,7	66,7
part.obj.	10	11	21	1,0	0,9	1,8	52,4
gen.	5	30	35	2,6	0,4	3,0	85,7
iness.	0	15	15	1,3	0	1,3	100
elat.	11	16	27	1,4	1,0	2,3	59,3
illat.	7	18	25	1,6	0,6	2,2	72,0
adess.	1	18	19	1,6	0,1	1,6	94,7
ablat.	0	1	1	0,1	0	0,1	100
allat.	9	14	23	1,2	0,8	2,0	60,9
translat.	1	2	3	0,2	0,1	0,3	66,7
komitat.	0	2	2	0,2	0	0,2	100

Tasolla C1 erityistä on se, että nominin ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden taajuus on hieman pienempi kuin akkusatiiviobjektina toimivien possessiivisuffiksikonstruktioiden. Tällä taitotasolla possessiivisuffiksikonstruktion taivutussijamuotoina esiintyvät myös melko harvinaiset sijat translatiivi ja komitatiivi. Genetiivin osuus possessiivisuffiksin sisältävän nominikonstruktion taivutussijana on hieman kasvanut tasolta B2. Sijamuotojen käyttö noudattaa myös tällä taitotasolla suomen kielen yleisiä käytänteitä: kieliopillisten sijojen lisäksi yleisiä taivutusmuotoja ovat paikallissijat, joista tasolla C1 käytetyimmät ovat elatiivi ja illatiivi. Lauseen pääjäsenten tehtävissä toimivien possessiivisuffiksin ja nominin muodostamien konstruktioiden tarkkuudet ovat lähes samoja kuin tasolla B2, genetiivissä taivutettujen tarkkuus on selvästi kasvanut. Yleisimmistä paikallissijamuodoista inessiivi- ja adessiivimuotoisten possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden tarkkuus on korkein, harvemmin possessiivisuffiksikonstruktion sijamuotona käytetyn ablatiivissa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on myös korkea, sillä tasolla C1 tällaisia possessiivisuffiksikonstruktioita esiintyy vain muutama. Tasolla C1 possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden tarkkuus on matalin partitiiviobjektina toimivissa rakenteissa.

Taulukko 12. Possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodot (taso C2).

	Väärin	Oikein	Yhteensä	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yhteensä	Tarkkuus%
subj. (nom)	10	51	61	4,7	0,9	5,6	83,6
predvit (nom)	0	9	9	0,8	0	0,8	100
akk.obj.	7	30	37	2,8	0,6	3,4	81,1
part.obj.	14	21	35	1,9	1,3	3,2	60,0
gen.	21	64	85	5,9	1,9	7,8	75,3
iness.	2	27	29	2,5	0	2,7	93
elat.	11	31	42	2,9	1,0	3,9	73,8
illat.	9	13	22	1,2	0,8	2,0	59,1
adess.	4	8	12	0,7	0,4	1,1	66,7
ablat.	1	6	7	0,6	0	0,6	86
allat.	0	11	11	1,0	0	1,0	100
translat.	0	7	7	0,6	0	0,6	100
komitat.	0	1	1	0,1	0	0,1	100
essiivi	1	2	3	0,2	0,09	0,3	66,7

Tasolla C2 possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden yleisin taivutussija on genetiivi. Toiseksi eniten possessiivisuffiksin sisältäviä nominatiivikonstruktioita käytetään objekteina. Kolmanneksi eniten possessiivisuffiksikonstruktioita esiintyy nominatiivisubjektina. Myös elatiivissa taivutettujen possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden taajuus on tällä tasolla melko suuri. Tällä taitotasolla aineistossa esiintyy ensimmäisen kerran myös melko harvoin possessiivisuffiksikonstruktion taivutusmuotona käytetty essiivi, jonka tarkkuus on melko pieni verrattuna muihin possessiivisuffiksikonstruktion harvinaisiin taivutussijoihin. Paikallissijoista sisäpaikallissijat ovat yleisempiä, niiden tarkkuudet ovat 55–85 prosenttia. Ulkopaikallissijojen tarkkuus on tasolla C2 korkeimmillaan noin 65 prosenttia.

Yhteenveto possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodoista aikuisten aineistossa

Taulukko 13. Possessiivisuffiksikonstruktioiden sijamuodot aikuisten aineistossa (koko YKI-aineisto).

	Väärin	Oikein	Yhteensä	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yhteensä	Tarkkuus
subj. (nom)	43	257	300	4,8	0,8	5,7	85,7
predvit (nom)	10	33	43	0,6	0,2	0,8	76,7
akk.obj.	65	127	192	2,4	1,2	3,6	66,1
part.obj.	67	54	121	1,0	1,3	2,3	44,6
gen.	39	118	157	2,2	0,7	3,0	75,2
iness.	12	69	81	1,3	0,2	1,5	85,2
elat.	65	79	144	1,5	1,2	2,7	54,9
illat.	34	52	86	1,0	0,6	1,6	60,5
adess.	20	35	55	0,7	0,4	1,0	63,6
ablat.	17	27	44	0,5	0,3	0,8	61,4
allat.	17	31	48	0,6	0,3	0,9	64,6
translat.	1	9	10	0,2	0	0,2	90
komitat.	0	3	3	0,1	0	0,06	100
essiivi	1	2	3	0,04	0,02	0,06	66,7
	391	896	1287				

Taulukosta 13 näkyy aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien taivutussijamuotojen lukumäärä, taajuudet ja kohdekielen mukainen tarkkuus. Kuten taulukosta 13 näkyy, aikuisten aineistossa possessiivisuffiksiesiintymien nominikonstruktioiden kaikkein eniten käytetty sijamuoto on nominatiivi, joka tavallisesti toimii subjektina. Osa nominatiivimuotoisista possessiivisuffiksin sisältävistä nominikonstruktiosta toimii predikatiiveina. Nominatiivi osataan myös parhaiten ja sen tarkkuus ylittää jo A1-tasolla DEMfad-mallissa määritellyn 80 prosentin rajan. Sen sijaan nominatiivimuotoisten predikatiivina toimivien possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus koko aineistossa jää hieman alle 80 prosentin.

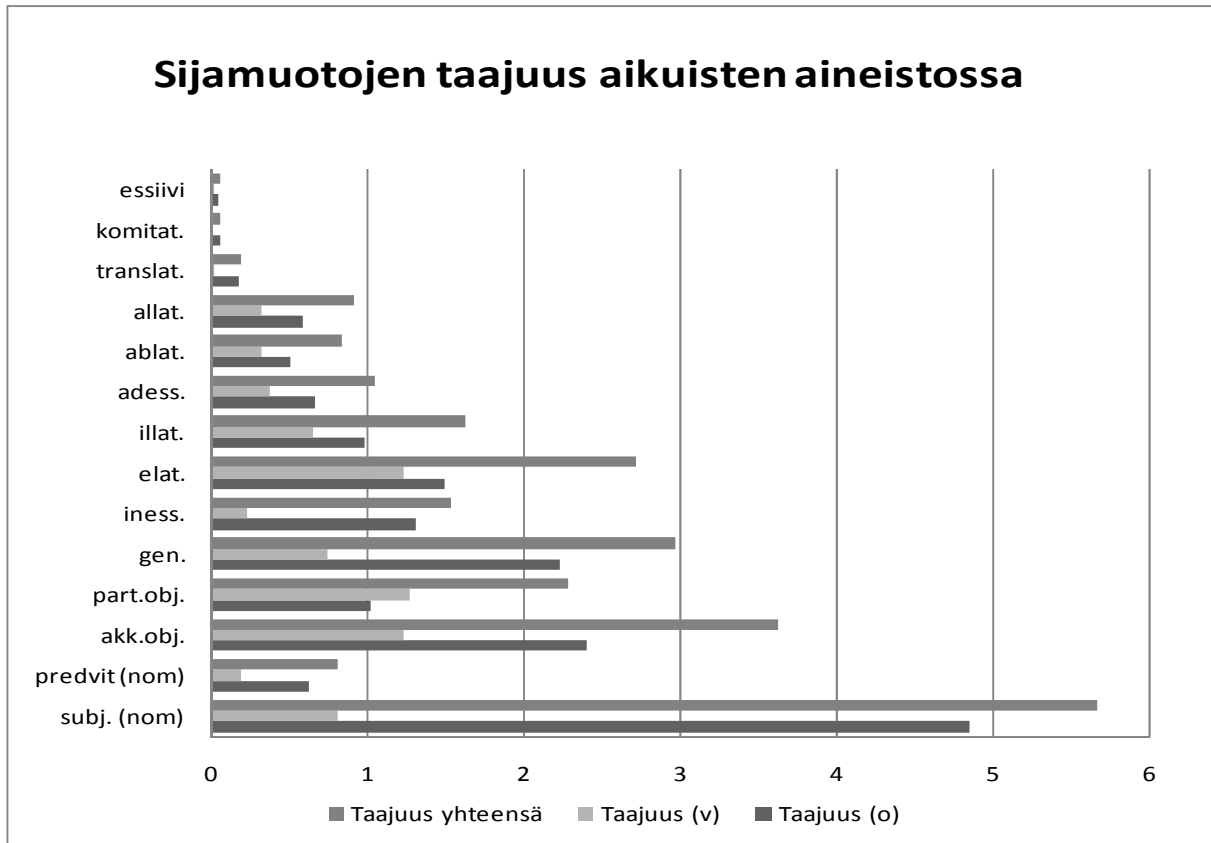
Objektina esiintyvä possessiivisuffiksin sisältävä rakenne on aineistossa myös melko yleinen. Objektin sijamuodoista akkusatiivi on aineistossa yleisempi kuin partitiivi. Suurin osa aineiston partitiivimuotoisista possessiivisuffiksiesiintymistä on objekteja. Huomattavaa on, että partitiiviojekteina olevien possessiivisuffiksiesiintymien taivutuksessa esiintyi kaikkein eniten virheitä, niiden tarkkuus oli kaikkein pienin (hieman alle 45 %).

Kieliopillisista sijoista yksi aikuisten aineistossa tavallisimpia possessiivisuffiksikonstruktion taivutusmuotoja on genetiivi. Genetiivi on yksi aikuisten aineiston käytetyimmistä taivutussijamuodoista, jonka kohdekielinen tarkkuus on suhteellisen korkea, noin 75 prosenttia. Genetiivin yleisyyteen vaikuttaa se, että sillä on monia erilaisia

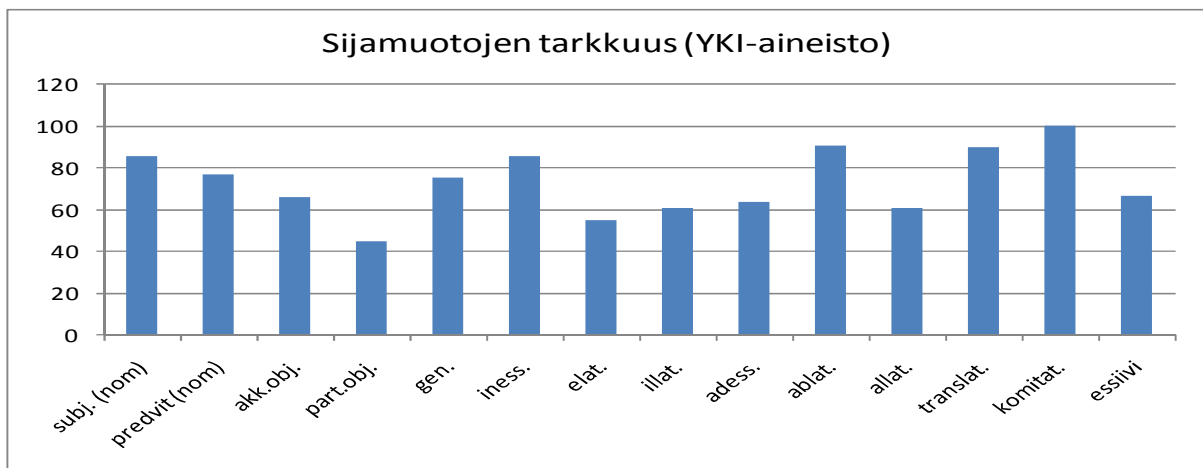
funktioita lauseessa: se voi ilmaista erilaisia kuuluvuussuhteita (esimerkiksi *äidin laukku, ensimmäisen lapsen syntymä*), infiniittisissä rakenteissa genetiivi toimii subjektina (*Äidin lähdeyttä lapset avasivat telkkarin*), postposition muodostamassa konstruktiossa genetiivi toimii yleensä täydennyksenä (*äidin* luona). (VISK § 1232.)

Paikallissijamuodoista aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymiä taivutettiin eniten sisäpaikallissijoissa. Parhaiten osattu ja melko yleinen paikallissijamuoto aikuisten aineistossa on inessiivi (tarkkuus noin 85 %). Muiden paikallissijamuotojen tarkkuus on huomattavasti alhaisempi, korkeimmillaan noin 65 prosenttia (allatiivi). Paikallissijamuotojen tarkkuudessa poikkeuksen muodostaa ablatiivi, joka on harvinaisin ulkopaikallissijamuoto, jossa possessiivisuffiksiesiintymiä on aikuisten aineistossa taivutettu: sen kohdekielinen tarkkuus ylittää 75 prosenttia. Kuten taulukosta 13 näkyy, ablatiivi on yksi vähiten käytetyimmistä sijamuodoista aikuisten aineistossa. Tekstejä, joissa esiintyi ablatiivimuotoisia possessiivisuffiksikonstruktiota, on aikuisten aineistossa suhteellisen vähän ja ne, jotka muotoa olivat käyttäneet, osasivat käyttää muotoa melko hyvin. Kokonaistaajuudeltaan yleisin paikallissijamuoto aikuisten aineistossa on elatiivi, jonka tarkkuus jää kuitenkin melko alhaiseksi, vain hieman yli puolet elatiivimuotoisista possessiivikonstruktiosta on kohdekielen mukaisia. Sisäpaikallissijoista myös illatiivimuotoisten possessiivikonstruktioiden tarkkuus jää alle 65 prosentin.

Isossa suomen kieliopissa abstrakteiksi paikallissijoiksi nimetyt essiivi ja translatiivi, jotka ilmaisevat yleensä tilaa tai sen muutosta, ovat ablatiivin ohella aikuisten aineistossa harvinaisimpia sijamuotoja, joissa possessiivikonstruktiota on taivutettu. Muista harvinaisista sijamuodoista myös komitatiivi esiintyi harvoin aikuisten aineistossa. Näiden sijamuotojen käytöstä aikuisten aineistossa voidaan todeta samoin kuin ablatiivin: nämä sijamuodot esiintyvät harvojen oppijoiden teksteissä ja ne, jotka niitä ovat käyttäneet, osaavat käyttää niitä melko hyvin. Näiden sijamuotojen käyttö tässä aineistossa puolestaan eroaa ablatiivin käytöstä siinä, että nämä sijamuodot ilmaantuvat oppijoiden teksteihin vasta taitotasosteikon ylemmillä tasoilla, kun taas ablatiivissa taivutettuja possessiivisuffiksiesiintymiä on jo taitotasolla A2. Kaikkein harvinaisin, aikuisten aineistossa taajuudeltaan pienin sijamuoto, on essiivi, joka esiintyy vain C-tasolla. Kuviot 8 ja 9 havainnollistavat sijamuotojen taajuutta ja tarkkuutta koko aikuisten aineistossa.

Kuvio 52. Sijamuotojen taajuus aikuisten aineistossa.

Kuvio 53. Sijamuotojen tarkkuus aikuisten aineistossa.

5.5.2 Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne (YKI)

Lähestyn aineistoa tässä luvussa osaksi myös laadullisen tutkimuksen näkökulmasta: pyrin selvittämään, millaisista kielellisistä elementeistä aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymät muodostuvat. Analysoin aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden rakennetta selvittämällä, millaisiin sanoihin possessiivisuffiksit ovat liittyneet. Olen luokitellut aineiston possessiivisuffiksiesiintymät neljään pääluokkaan sen mukaan mihin sanaluokkaan kuuluvan sanaan possessiivisuffiksi on liittynyt. Näin on muodostunut neljä pääluokkaa: *nominin*, *adverbit*, *verbin nominaalimuodot* sekä ryhmä *muut*, johon kuuluvat sellaiset possessiivisuffiksiesiintymät, joihin sisältyy sana *oma*, *itse* tai *toinen*.

Liitteessä 2 oleva kuvio havainnollistaa possessiivisuffiksiesiintymien rakennetta. Edellä mainitut neljä pääluokkaa näkyvät siinä tummennettuna. Nominien possessiivisuffiksi voi liittyä substantiiveihin ja joihinkin adjektiiveihin. Nominien alaryhminä olen erikseen maininnut komitatiivin, joka sisältää aina possessiivisuffiksin sekä superlatiivin, johon possessiivisuffiksi voi toisinaan liittyä. Adverbien luokkaan olen sijoittanut taipumattomat ja vajaaparadigmaiset adverbeiksi luokiteltavat sanat.

Adverbit olen jakanut kolmeen alaluokkaan, joita tässä työssäni nimitän postpositioksi, vaihtelemattomaksi muodoksi ja kiteytyneeksi muodoksi. Ison suomen kieliopin määritelmän mukaan postpositiolla on määräsijainen täydennys ja sen tehtävänä on ilmaista olion tai asian suhdetta johonkin toiseen olioon tai asiaan, esimerkiksi *olen käynyt **sinun** luonasi* (F363AT2) (vrt. *Tulen sinun luoksesi.*), jossa luona-sana saa genetiivimuotoisen täydennyksen. Vaihtelemattomalla muodolla tarkoitan tässä työssä possessiivisuffiksikonstruktiota, jonka taivutusvartalo, johon possessiivisuffiksin persoonapäätte liitetään, pysyy muuttumattomana. Vaihtelematon muoto esiintyy ilman persoonapronominin genetiivimuotoa, esimerkiksi *Olen pahoillani*. Vaihtelemattomien muotojen alaryhmäksi olen sijoittanut adverbistuneet fraasit, joissa possessiivisuffiksi esiintyy (esimerkiksi *pitää **päänsä** kylmänä*). Tällaisissa konstruktioiden possessiivisuffiksi on tavallisesti liittynyt nominiin ja koko konstruktio esiintyy yleisesti tunnistettavana fraasimaisena rakenteena, jota voidaan pitää osana vakiintunutta leksikkoa.

Kiteytynyt muoto tarkoittaa työssäni possessiivisuffiksi-ilmaisua, jossa paikallissijassa olevaan adjektiivi-ilmaukseen on liittynyt 3. persoonan possessiivisuffiksi (esimerkiksi *ainoastaan*, *enimmäkseen*, *oikeastaan*, *toisekseen*, *tosiaan*, *toisinaan*). Nykykielessä tällaisen paikallissijamuotoisen adjektiivin ja possessiivisuffiksin muodostaman rakenteen osien

välinen raja on usein hämärtynyt ja rakenne saatetaan käsittää yhdeksi sanaksi. Tällaisen leksikaalistuneessa possessiivisuffiksirakenteessa possessiivisuffiksin alkuperäinen persoonaan viittaava merkitys on hämärtynyt ja ilmaisu on kiteytynyt osaksi vakiintunutta leksikkoa. (Hakulinen 1979: 532, 533.)

Kolmas pääluokka muodostuu verbien nominaalimuotojen ja possessiivisuffiksin muodostamista konstruktioista, joita työssäni kutsun infiniittisiksi rakenteiksi. Verbien nominaalimuodot jakautuvat syntaktisen ja semanttisen funktionsa mukaan kahteen ryhmän, infiniitiveihin ja partisiippeihin. Infinitiivit ja partisiipit puolestaan voivat muodostaa erilaisia possessiivisuffiksin sisältämiä rakenteita, jotka olen eritellyt liitteessä 2 olevaan kuvioon. Keskeisimmät koko aineistossa esiintyvät possessiivisuffiksin sisältämät infiniittiset rakenteet olen esitellyt lyhyesti luvussa 5.3.2.

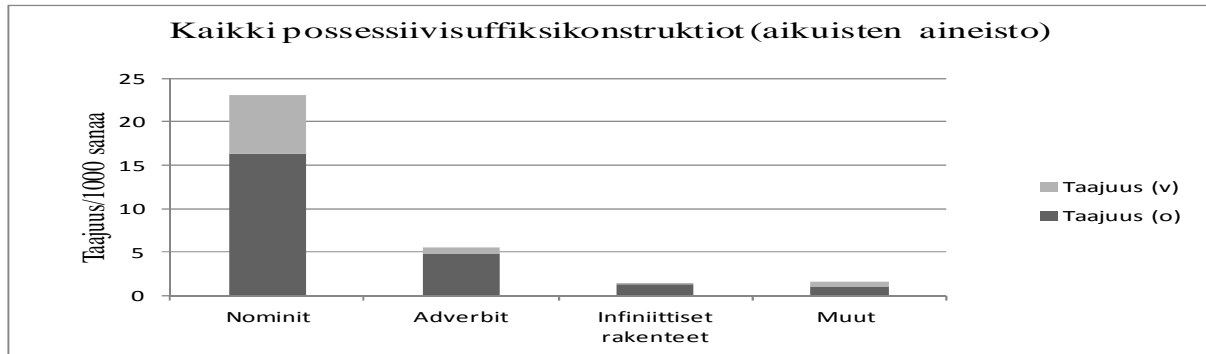
Neljäs pääluokka muodostuu possessiivisuffiksin sisältävistä rakenteista, joissa esiintyy sana *oma*, *itse* tai *toinen*. Tämän ryhmän olen määritellyt tarkemmin luvussa

5.5.2.1 Kaikki possessiivisuffiksikonstruktiot (YKI)

Koko aikuisten aineistossa possessiivisuffiksin sisältäviä konstruktioita on yhteensä 1688. Seuraava taulukko (taulukko 14) ja kuvio 54 havainnollistavat possessiivisuffiksin sisältävien konstruktioiden taajuuksia taitotasoittain. Olen jakanut possessiivisuffiksikonstruktiot edellä mainittuihin neljään pääluokkaan niiden sisältämän edussanan sanaluokan mukaan (nominat, adverbis, infiniittiset rakenteet ja muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot).

Taulukko 14. Kaikki possessiivisuffiksikonstruktiot (YKI).

Luokka	O	V	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yhteensä	Tarkkuus (%)
Nominat	869	353	16,4	6,7	23,0	71,1
Adverbis	257	38	4,8	0,7	5,6	87,1
Infiniittiset rakenteet	71	6	1,3	0,1	1,5	92,2
Muut	51	31	1,0	0,6	1,5	62,2

Kuvio 54. Possessiivisuffiksikonstruktioiden taajuus aikuisten aineistossa.

Valtaosa aikuisten aineiston possessiivikonstruktioista muodostuu nominista, johon on liittynyt possessiivisuffiksi. Toiseksi yleisin possessiivisuffiksikonstruktiorakenne sisältää jonkin adverbiksi luokiteltavan sanan tai rakenteen, jossa possessiivisuffiksi esiintyy. Kolmanneksi eniten aikuiset ovat käyttäneet teksteissään työssään käyttämän luokituksen mukaista ryhmää nimeltä muut possessiivikonstruktion sisältävät rakenteet, joiden pääsanana on jokin sanoista *oma*, *itse* tai *toinen*. Possessiivisuffiksikonstruktioiden neljäs pääluokka aikuisten aineistossa muodostuu infiniittisestä rakenteesta, johon sisältyy possessiivisuffiksi.

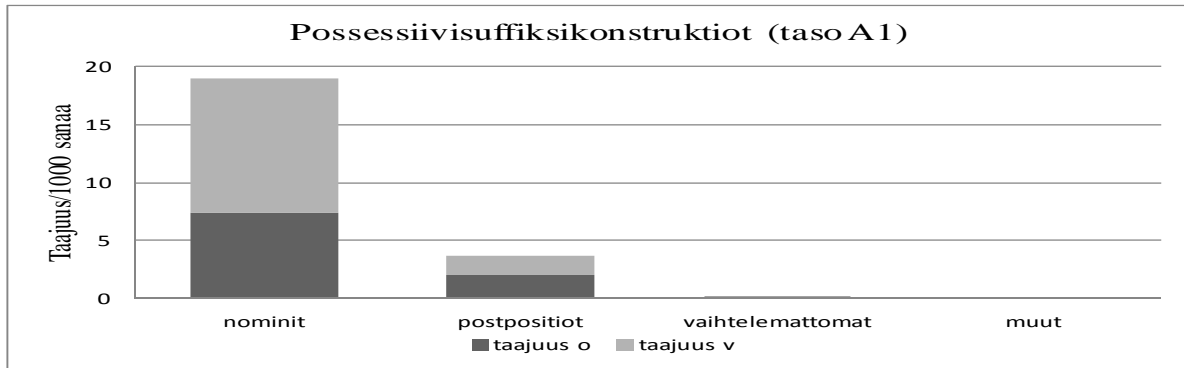
Päälukittain tarkasteltuna aikuisten aineistossa kohdekielinen tarkkuus on suurin possessiivisuffiksikonstruktioilla, jotka koostuvat infiniittisestä rakenteesta ja possessiivisuffiksista. Toiseksi suurin tarkkuus tässä aineistossa saavutetaan päälukassa adverbit ja kolmanneksi suurin päälukassa nominat, jossa konstruktio muodostuu nominista, johon possessiivisuffiksi on liittynyt. Tämän aineiston kaikkein alhaisin tarkkuus on ryhmässä muut possessiivisuffiksin sisältävät rakenteet, joissa tarkkuus jää reilusti alle DEMfad-mallissa määritellyn 80 prosentin. Infiniittisten rakenteiden ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden korkeaan tarkkuuteen tässä aineistossa voi osaltaan vaikuttaa se, että tällaisia rakenteita on suhteellisen vähän, ja ne jotka ovat niitä käyttäneet osaavat käyttää niitä melko hyvin. Tässä aineistossa näyttäisi siltä, että possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuuteen vaikuttaa possessiivisuffiksin sisältävän pääsanon sanaluokka. Esimerkiksi adverbit-ryhmään kuuluvat possessiivisuffiksin sisältävät rakenteet osataan tässä aineistossa parhaiten ilmeisesti sen vuoksi, koska niiden taivutus on suhteellisen yksinkertaista verrattuna nomineihin, joiden taivutusparadigma on huomattavasti laajempi. Tämä voi olla myös yksi syy siihen, miksi kohdekielinen tarkkuus jää suhteellisen alhaiseksi päälukassa muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot. Tähän ryhmään kuuluvista sanoista *oma* esiintyy usein nominin muodostamassa lausekkeessa, jolloin myös rakennetta käytetään kuten nominia. Tästä päälukasta myös sanoilla *toinen* ja *itse* on omat taivutusparadigmansa, mikä monimutkaistaa ilmausten käyttöä.

5.5.2.2 Possessiivisuffiksikonstruktiot taitotasoin (YKI)

Tässä luvussa lähestyn tutkimusaineistoa myös laadullisesta näkökulmasta: possessiivisuffiksiesiintymien neljä pääluokkaa (katso luku 5.5.1) kertovat myös possessiivisuffiksin sisältävän konstruktion syntaktisista ja semanttisista ominaisuuksista. Osana laadullista tutkimusta selvitän, miten possessiivisuffiksit aikuisten aineiston teksteissä rakentavat merkitys- ja viittaussuhteita eri käsitteiden välille. Tätä tutkin selvittämällä possessiivisuffiksiesiintymien rakennetta. Apuvälineenä käytän eri sanaluokkiin pohjautuvaa jaottelua. Olen jakanut possessiivisuffiksiesiintymät neljään pääluokkaan sen mukaan, minkä sanaluokan sanaan possessiivisuffiksi liittyy. Tarkoituksena on selvittää, millaisista kielenaineista possessiivisuffiksiesiintymät rakentuvat ja millaisia semanttisia ja syntaktisia ominaispiirteitä niillä on. Possessiivisuffiksiesiintymien semanttisten piirteiden kautta voidaan tarkastella myös koko konstruktion abstraktisuuden tasoa. Esimerkiksi konstruktio, jossa possessiivisuffiksi on liittynyt nominiin, jonka viittauskohde on konkreettinen esine, ilmaisee konkreettista omistamista. Tällainen on esimerkiksi prototyypinen possessiivisuffiksi-ilmaus *kirjani*, jossa omistamisen kohde on konkreettinen esine. Sen sijaan abstraktisuuden aste on suurempi possessiivisuffiksin sisältävä postpositioilmauksessa *pahoillani*, joka ilmaisee tilaa.

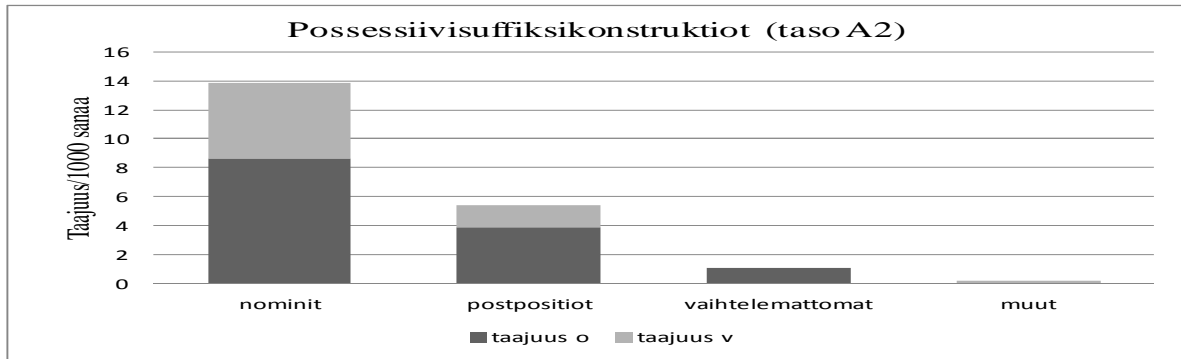
Työssäni käyttämän luokituksen lisäksi olen ryhmitellyt nominit neljään eri ryhmään: perhesanat (p), joilla tarkoitan perheenjäsenten ja sukulaisten nimityksiä, henkilöt (h) (muut ihmisiä tarkoittavat sana), konkreettiset (k-sanat), jotka tarkoittavat tässä konkreettisia substantiiveja sekä abstraktiset (a-sanat). Perhesanoja työssäni ovat esimerkiksi lapsi, isä, perhe. Henkilösanoihin olen luokitellut aineistosta muun muassa sanat asiakas, kaveri, ystävä. Konkreettisten sanojen ryhmään kuuluvat esimerkiksi talo, auto ja käsi ja abstraktisten muun muassa elämä, kurssi ja työ.

Aluksi käsittelen aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymiä taitotasoin. Sen jälkeen tarkastelen possessiivisuffiksiesiintymiä pääluokittain (nominit, adverbit, muut ja infiniittiset rakenteet).

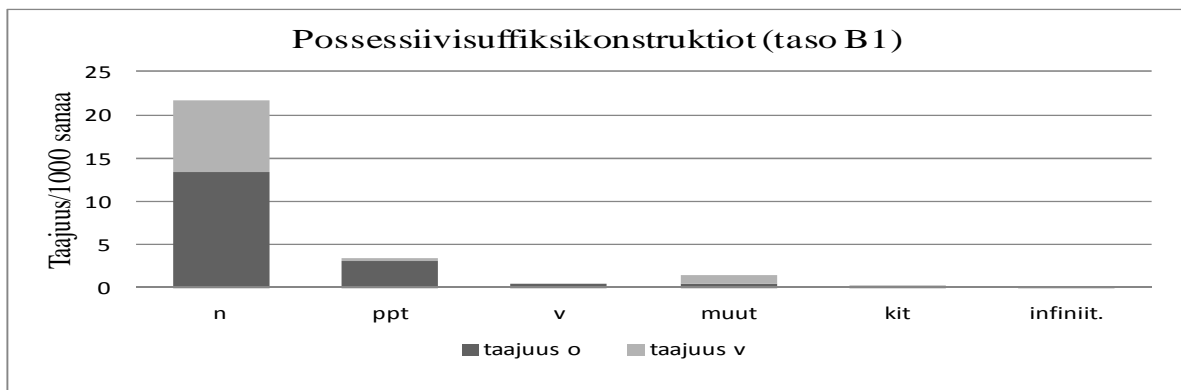
Kuvio 55. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne taitotasoin (taso A1).

Kuten kuviosta 55 näkyy, suurin osa A1-tason possessiivisuffiksiesiintymien peruselementtinä on jokin nomini, johon possessiivisuffiksi on liittynyt. Tämä tyyppi on selvästi yleisin kaikilla taitosoilla. Toiseksi eniten possessiivisuffiksia on tällä tasolla käytetty postpositioilmauksissa. Possessiivisuffiksikonstruktion ytimenä tällä tasolla on myös vartaloltaan vaihtelematon sana sekä yksi oma-sanan sisältävä possessiivisuffiksikonstruktio. Tällä taitotasolla possessiivisuffiksikonstruktioiden variaatio on melko suppea: possessiivisuffiksi esiintyy rakenteeltaan yksinkertaisimmissa konstruktioidissa, joiden syntaktiset tehtävät ovat melko rajatut. Esimerkiksi suurin osa nominin ja possessiivisuffiksin muodostamista konstruktioidista kuvaa tällä tasolla konkreettista omistamista. Nominikonstruktioiden pääsanana on tasolla A1 yleisimmin konkreettinen substantiivi. Korkein kohdekielinen tarkkuus (noin 47 %) saavutetaan konkreettisen substantiivin sisältävissä possessiivisuffiksikonstruktioidissa. Abstraktisten sanojen ja perhesanojen frekvenssit ovat lähes yhtä suuria, pienin frekvenssi ja kaikkein alhaisin tarkkuus on henkilösanoin. Pääluokista tällä taitotasolla ei esiinny lainkaan infiniittisiä rakenteita. Virheellisten muotojen taajuus on tasolla A1 korkea: nominien ja possessiivisuffiksin muodostamista konstruktioidista yli puolet on virheellisiä. Myös possessiivisuffiksin sisältävissä postpositioilmauksissa virheellisten muotojen osuus on suuri. Postpositioista tällä tasolla esiintyvät koko aineistossa yleiset *kanssa, luona ja mielestäni*.

Kuvio 56. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne taitotasoittain (taso A2).

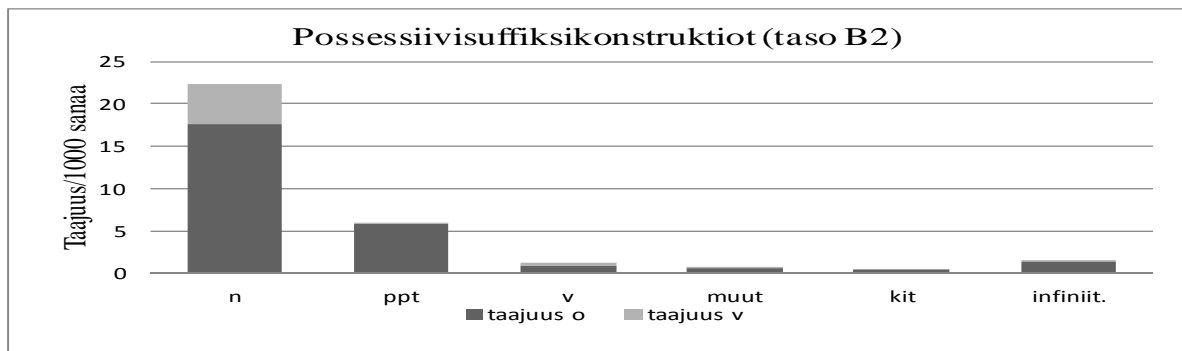
Tasolla A2 possessiivisuffiksiesiintymien taajuus on hieman pienempi kuin tasolla A1. Tasolta A1 siirryttäessä virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien taajuus pienenee. Virheellisten muotojen vähentymisen myötä kaikkien possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus paranee. Tällä tasolla taivutusvartaloltaan muuttumattomat possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot osataan kaikkein parhaiten. Nominiluokassa tarkkuus paranee eniten konkreettiseen tarkoitteeseen viittaavissa sanoissa (tarkkuus nyt noin 87 %). Konkreettisten sanojen taajuus on hieman pienentynyt, abstraktisten sanojen ja perhesanojen sanojen käyttö on lisääntynyt tasoon A1 verrattuna. Possessiivisuffiksikonstruktioiden variaatio on myös tällä tasolla kapeahko.

Kuvio 57. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne taitotasoittain (taso B1).

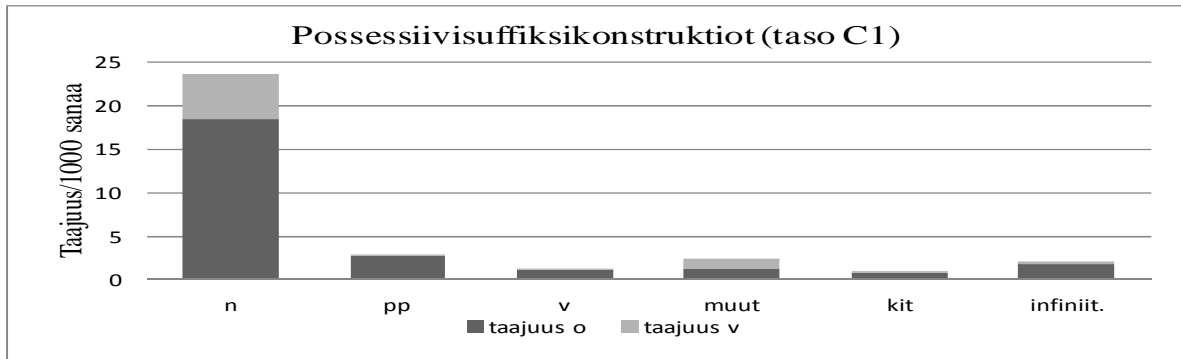
Possessiivisuffiksin käyttö kasvaa ja monipuolistuu tasolla B1. Tällä tasolla possessiivisuffiksia käytetään aikuisten aineistossa ensimmäistä kertaa leksikkoon vakiintuneissa kiteytyneissä adverbeissa ja infiniittisissä rakenteissa. Agenttipartisiippirakenteet *haluamani* ja *saamani* ovat ensimmäiset infiniittiset rakenteet aikuisten aineistossa. Possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden pääsanat olen jakanut neljään alaluokkaan pääsanana toimivan nominin semanttisten piirteiden mukaan:

konkreettinen ja abstrakti sana, perhesana sekä muu henkilöä tarkoittava sana. Konkreettisten sanojen ryhmä muodostuu possessiivisuffiksillista nominikonstruktioista, joiden pääsanana on konkreettiseen tarkoitteeseen viittaava nomini. Muut ihmistä tarkoittavat nominit, kuten esimerkiksi sana *asiakas*, ovat työssäni henkilösanoina. Henkilösanat kuvaavat ihmisten välisiä suhteita. Abstraktisten sanojen ryhmässä possessiivisuffiksillisen nominikonstruktion pääsana on abstraktiin käsitteeseen viittaava nomini. Possessiivisuffiksin ja nominin muodostamista konstruktioista suuritaajuisin ryhmä on a-sanat, joiden taajuus on tällä tasolla kolminkertainen toiseksi eniten käytettyihin perhesanoihin verrattuna. Perhesanat olen erottanut omaksi ryhmäkseen niiden aihepiirin mukaan: perhesana työssäni tarkoittaa perheenjäsenen tai sukulaisuussuhteen nimitystä. Perhesanojen merkitys kuvaa ihmisten välisiä suhteita perheen tai suvun muodostamassa yhteisössä. Possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus nominikonstruktioissa on parhain k-sanoilla (yli 80 %), toiseksi suurin tarkkuus on p-sanoilla. Abstraktisten sanojen tarkkuus on vain 60 %. Oma-sanan lisäksi ryhmässä muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot esiintyy nyt myös sana *itse*.

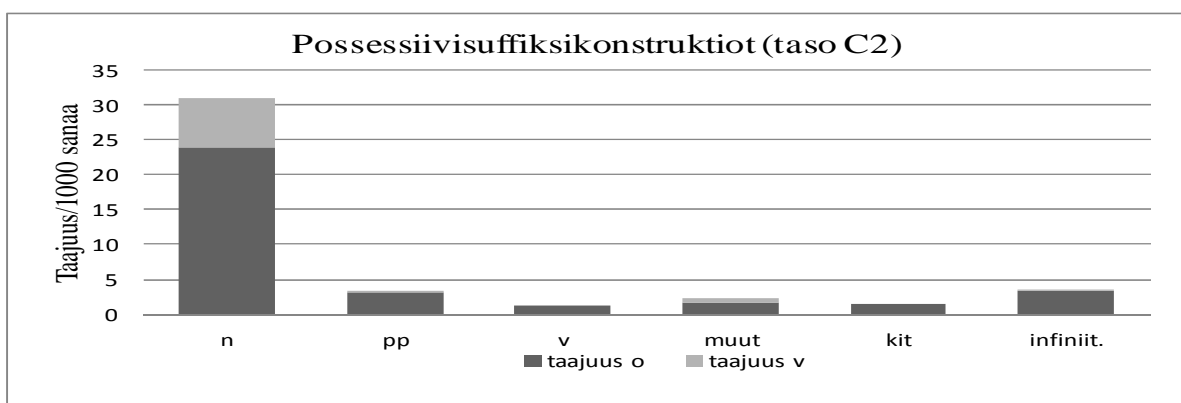
Kuvio 58. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne taitotasoin (taso B2).

Tasolla B2 virheellisten possessiivisuffiksikonstruktioiden taajuus pienenee edelleen ja ilmausten kohdekielinen tarkkuus kasvaa entisestään. Possessiivisuffiksia käytetään yhä monipuolisemmin, myös infiniittisten rakenteiden käyttöala laajenee temporaaliseen rakenteeseen (*syötämme, saadessani*). Nominin ja possessiivisuffiksin muodostamista konstruktioista eri ryhmien taajuudet ovat suunnilleen samansuuruisia kuin tasolla B1. Sen sijaan henkilösanoinen tarkkuus kohenee huomattavasti (noin 46 prosenttiyksikköä). Ryhmän abstraktiset sanat tarkkuus paranee noin 20 prosenttiyksikköä. Tällä tasolla huomionarvoista on se, että virheellisten muotojen taajuus sekä postpositioiden että infiniittisten rakenteiden muodostamissa possessiivisuffiksikonstruktioissa on hyvin pieni.

Kuvio 59. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne taitotasoittain (taso C1).

Tasolle C1 siirryttäessä possessiivisuffiksin käyttö lisääntyy edelliseltä tasolta. Virheellisten muotojen taajuus jatkaa alenemistaan. Possessiivisuffiksillisista nominikonstruktioista selvästi eniten käytetään abstraktisia sanoja, muiden nominien alaryhmään kuuluvien taajuus on hyvin pieni verrattuna tähän ryhmään. Konkreettisten sanojen tarkkuus on tämän tason korkein (noin 91 %), abstraktisten sanojen tarkkuus on tällä tasolla toiseksi korkein (lähes 80 prosenttia). Perhesanojen käyttö on vähentynyt selvästi edelliseen tasoon verrattuna. Kiinnostavaa on, että ryhmässä muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot virheellisten muotojen osuus on suhteellisen suuri. Yhtenä syynä tähän saattaa vaikuttaa oma-sanan käyttö: oma-sanaa käytetään usein nominin yhteydessä, jolloin konstruktiota taivutetaan pääsanana toimivan nominin mukaan. Tasolla C1 infiniittisten rakenteiden frekvenssi kasvaa ja niiden käyttö on monipuolisempaa tasoon B1 verrattuna. Tasolla C1 possessiivisuffiksia käytetään nyt myös partisiipin aktiivimuodon kanssa (*olevani*) sekä kvantum- ja finaalarakenteessa.

Kuvio 60. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne taitotasoittain (taso C2).

Tasolla C2 possessiivisuffiksin käyttö on laaja-alaisin. Possessiivisuffiksien kokonaistaajuus on aikuisten aineiston suurin. Kuten koko aikuisten aineistossa, myös tasolla C2

possessiivisuffikseja esiintyy eniten nominikonstruktioissa. Muiden pääluokkien osuus possessiivisuffiksikonstruktioista on huomattavasti pienempi. Kiinnostavaa on, että tasolla C2 possessiivisuffiksia on käytetty infiniittisten rakenteiden muodostamisessa konstruktioissa suunnilleen yhtä paljon kuin postpositio-ilmauksissa. Tällä tasolla virheellisten muotojen taajuus pienenee edelleen. Tasolla C2 virheellisiä muotoja esiintyy enää vain kahdessa pääluokassa: possessiivisuffiksillisissa nominikonstruktioissa ja ryhmässä muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktio. Tähän saattaa osaltaan vaikuttaa näiden kahden ryhmän taivutusparadigman laajuus: näissä ryhmissä konstruktioita taivutetaan pääsanaman mukaan, joka on usein nomini. Myös possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus on koko aineiston korkein tasolla C2. Tarkkuus jää alle DEMfad-mallissa määritellyn 80 prosentin rajan alle vain pääluokissa nominikonstruktio sekä muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktio.

Myös kiteytyneiden possessiivisuffiksin sisältävien konstruktioiden käyttö on lisääntynyt sekä määrällisesti että laadullisesti: niiden kokonaistaajuus on nyt suurempi kuin millään muulla aikuisten aineiston taitotasolla ja merkitykseltään erilaisten yksittäisten ilmaisujen taajuus aineistossa on kasvanut. Tällaisten possessiivisuffiksin sisältävien leksikaalistuneiden muotojen taajuuden ja käytön monipuolistuminen osoittaa myös oppijoiden kohdekielen sanaston laajenemista. Leksikaalisesti kiteytyneet possessiivisuffiksilliset ilmaisut voidaan konstruktiokieliopin näkemyksen mukaisesti käsittää yhdeksi konstruktioiksi, jonka kielelliset elementit ovat kielenkäyttäjän mielessä sulautuneet yhteen. Näiden kiteytyneiden possessiivisuffiksin sisältävien konstruktioiden omaksuminen tapahtuu käytännössä kuten yksittäisten sanojen: ilmaisu hahmotetaan yhdeksi kokonaisuudeksi, joka omaksutaan ympäröivästä kontekstista sellaisenaan. Jokainen sanahahmoltaan erilainen possessiivisuffiksin sisältävä yksittäinen kiteytynyt ilmaisu muodostaa yhden sanan.

Tällä tasolla possessiivisuffiksillisista nominikonstruktioista eniten käytetään abstraktiseen kohteeseen viittaavia nomineja. Muiden nominikonstruktioiden muodostamien alaryhmien taajuudet jäävät melko pieniksi. Tasolla C2 seuraavaksi eniten possessiivisuffikseja esiintyy konkreettisten ja henkilösanojen ryhmissä, joita tällä tasolla esiintyy yhtä paljon. Possessiivisuffiksillisista nominikonstruktioista vähiten esiintyy perhesanoja. Nominin ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden tarkkuus on suurin konkreettisten sanojen ryhmässä. Nominikonstruktioiden alaryhmistä abstraktisten sanojen ja possessiivisuffiksin sisältävien konstruktioiden kohdekielinen tarkkuus on noin

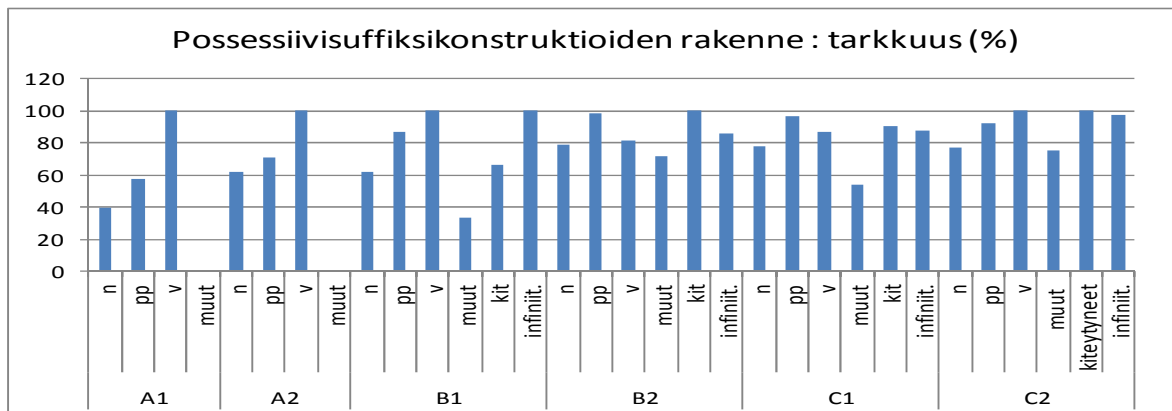

78 %, perhesanojen noin 87 % ja kaikkein alhaisin henkilösanojen ja possessiivisuffiksin muodostamissa konstruktioissa, joiden tarkkuus jää 59 prosenttiin.

Yhteenveto: possessiivisuffiksikonstruktiot taitotasoin

Aikuisten aineistossa possessiivisuffiksi esiintyy useimmiten nominikonstruktiossa. Possessiivisuffiksin sisältävät nominikonstruktiot muodostavat valtaosan koko aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymistä kaikilla taitotasoin. Aineiston possessiivisuffiksiesiintymien konstruktiosta toiseksi suurimman ryhmän muodostavat pääluokka adverbit, jonka alaluokista suuritaajuisin on possessiivisuffiksien sisältämien postpositioilmausten ryhmä. Myös postposition ja possessiivisuffiksin muodostamia konstruktiota esiintyy kaikilla taitotasoin, ja niiden osuus on toiseksi suurin lähes kaikilla taitotasoin, vain tasolla C2 nominikonstruktioiden lisäksi infiniittisten rakenteiden ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden taajuudet ovat suurempia kuin postpositioryhmän. Myös possessiivisuffiksillisia konstruktiota, joiden pääsanana on jokin sanoista oma, itse tai toinen, esiintyy aikuisten aineiston kaikilla tasoin.

A-tasolla aikuisten aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden variaatio on aineiston kapein. B-tasolla possessiivisuffiksiesiintymien taajuus kasvaa ja niiden käyttöala laajenee: tasolle B1 siirryttäessä possessiivisuffiksia käytetään myös leksikaalisesti kiteytyneissä konstruktioiden sekä infiniittisten rakenteiden kanssa. Tasolla B possessiivisuffiksien käyttö lisääntyy ja virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien taajuus alkaa selvästi pienentyä. Tasolle C siirryttäessä possessiivisuffiksin käyttö kasvaa ja monipuolistuu entisestään. Korkeimmalla taitotasoin myös possessiivisuffiksien käyttö osataan parhaiten: virheellisten possessiivisuffiksin sisältävien konstruktioiden taajuus on aineiston pienin.

Kuvio 61. Possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus konstruktion pääsanan mukaan (YKI).

Kuviossa 61 näkyy aikuisten aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus taitotasoittain. Tasolla A1 suurin tarkkuus saavutetaan taivutusvartaloltaan muuttumattomissa possessiivisuffiksin sisältämissä konstruktioissa. Tällä tasolla muiden possessiivisuffiksikonstruktioiden rakennetyyppien tarkkuus jää alle 60 prosentin. Tasolla A1 parhaiten osataan prototyypinen konkreettista omistamista ilmaiseva possessiivisuffiksikonstruktio.

Tasolle A2 siirryttäessä virheellisten possessiivisuffiksikonstruktioiden taajuus pienenee ja tarkkuus paranee hieman sekä possessiivisuffiksillisten nominikonstruktioiden että possessiivisuffiksin sisältävien postpositioilmausten luokassa. Nominien alaryhmästä tarkkuus on suurin konkreettisen substantiivin sisältämissä possessiivisuffiksiesiintymissä.

Tasojen A2 ja B1 välillä possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus paranee hieman sekä postpositioiden luokassa että pääluokassa muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot. Tasolla B1 aikuisten aineiston possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenteellinen variaatio laajenee: possessiivisuffiksi esiintyy nyt myös kiteytyneissä ilmauksissa sekä infiniittisissä rakenteissa. Nominikonstruktioiden alaryhmästä tarkkuus on korkein konkreettisten sanojen ryhmässä, abstraktisiin käsitteisiin viittaavien possessiivisuffiksillisten konstruktioiden tarkkuus on noin 60 %.

Possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielinen tarkkuus paranee lisää tasolla B2. Tällä tasolla kaikkien pääluokkien possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus on vähintään 60 %. Nominikonstruktioiden alaryhmistä tarkkuus on nyt parhain henkilösanoissa (noin 93 %), myös abstraktisiin käsitteisiin viittaavien substantiivien tarkkuus (noin 81 %) on tasolla B2 hieman suurempi kuin konkreettisten sanojen (noin 78 %).

C- tasolla possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus paranee entisestään, ja tasolla C2 konstruktioiden tarkkuus on vähintään 75 %. Tällä tasolla nominin ja possessiivisuffiksin sisältävistä konstruktioista korkein tarkkuus on konstruktioissa, joiden pääsanana on konkreettiseen kohteeseen viittaava substantiivi (noin 95 %). Possessiivisuffiksin ja nominin muodostamista konstruktioista abstraktiseen käsitteeseen viittaavien possessiivisuffiksillisten konstruktioiden tarkkuus sen sijaan jää hieman alle 80 prosentin (noin 78 %).

Tulosten perusteella aikuisten aineistossa possessiivisuffiksia käytetään enemmän ja monipuolisemmin taitotasoasteikon ylemmillä tasoilla. A-tasolla possessiivisuffiksiesiintymien taajuudet ovat huomattavasti pienempiä kuin B- ja C-tasoilla. Possessiivisuffiksin käyttöala alkaa laajentua tasolla B1. Uutena possessiivisuffiksikonstruktion rakennetyyppinä aikuisten aineistoon ilmaantuu tasolla B1

infiniittisten rakenteiden sekä adverbiksi kiteytyneiden muotojen ryhmä. Possessiivisuffiksin käytön kehittyminen ja monipuolistumien jatkuu myös C-tasolla.

Näyttäisi siltä, että possessiivisuffiksikonstruktion pääsanan syntaktiset ja semanttiset piirteet vaikuttavat osaltaan possessiivisuffiksiesiintymän kohdekieliseen tarkkuuteen. A-tasolla parhaiten osataan possessiivisuffiksikonstruktiot, joiden taivutusvartalo on muuttumaton. Tasolla A possessiivisuffiksin ja nominin muodostamista konstruktiosta suurin tarkkuus on prototyypisellä, konkreettista omistamista ilmaisevilla possessiivisuffiksikonstruktiolla. Tulosten perusteella vaikuttaisi siltä, että aikuisten aineistossa rakenteeltaan ja syntaktiselta funktioltaan yksinkertaisimmat possessiivisuffiksikonstruktiot omaksutaan ensin.

5.5.2.3 Possessiivisuffiksikonstruktiot pääluokittain (YKI)

Tarkastelen tässä luvussa aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien rakennetyyppejä. Olen jakanut aineiston possessiivisuffiksiesiintymät neljään pääluokkaan (nominin, adverbit, infiniittiset rakenteet ja muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot) niiden pääsanan mukaan. Osa pääluokista sisältää myös alaluokkia, joita myös käsittelen lyhyesti. Seuraavassa käsittelen possessiivisuffiksiesiintymien rakennetyyppien taajuuksia ja tarkkuutta. Kuten luvussa 5.5.1.2, tarkoituksena on selvittää myös possessiivisuffiksiesiintymien rakentumista sekä niiden semanttisia ja syntaktisia piirteitä.

Possessiivisuffiksi on kielellinen elementti, joka muodostaa monimuotoisen viittaussuhdejärjestelmän. Possessiivisuffiksi rakentaa merkitys- ja viittaussuhteita lauseen osien välillä tai se voi viitata myös lauseen ulkopuolelle. Possessiivisuffiksin laaja-alainen viittaussuhdejärjestelmä lisää possessiivisuffiksi-ilmaisujen abstraktisuuden tasoa. Abstraktiseen käsitteeseen viittaava possessiivisuffiksikonstruktiot on merkitykseltään abstraktimpi kuin konkreettista omistamista merkitsevä prototyypinen possessiivisuffiksikonstruktiot, jossa omistamisen kohteena on konkreettinen substantiivi. Pyrin selvittämään possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden semanttisia piirteitä jakamalla nominikonstruktiot alaryhmiin. Konstruktion pääsanan syntaktis-semanttiset ominaisuudet vaikuttavat siihen, millaisten merkitys- ja viittaussuhteiden osana konstruktiot pystyy toimimaan. Pyrin selvittämään, millaisia viittaussuhteita possessiivisuffiksilla rakennetaan kahden entiteetin välille. Nominikonstruktion pääsanan syntaktisten ja semanttisten piirteiden lisäksi pyrin selvittämään myös koko konstruktion abstraktisuuden tasoa. Possessiivisuffiksin sisältävän konstruktion abstraktisuuden aste kertoo myös kielitaidon tasosta: mitä paremmin puhuja on

omaksunut kohdekieltä sitä monipuolisemmin hän osaa käyttää possessiivisuffiksia. Tarkoituksena on tutkia, mitä possessiivisuffiksin ominaispiirteitä eri taitotasolla esiintyy aikuisten aineistossa.

Pääloukka nominit

Tässä luvussa käsittelen possessiivisuffiksin ja nominin muodostamia konstruktioita. Aluksi tarkastelen lyhyesti nominien semanttisia ominaispiirteitä. Substantiivien lisäksi possessiivisuffiksi voi liittyä komitatiiviin ja tietyissä tapauksissa myös superlatiiviin. Tarkastelen näitä tässä nominien yhtenä alaryhmänä.

Komitatiivi on melko harvoin käytetty sijamuoto suomen kielessä. Aikuisten aineistossa komitatiivissa taivutettuja possessiivisuffiksikonstruktioita esiintyy C-tasolla yhteensä kolme kappaletta, joista kahden pääsanana on perhesana (*perheineen, lapsineen*) ja yhden pääsanana on merkitykseltään abstrakti (*taksikuluineen*).

Possessiivisuffiksin ja superlatiivin muodostamia konstruktioita on kaksi (*lyhyimmillään, kiihkeimmillään*) aikuisten aineiston C1-tason tehtävyytyypissä mielipidekirjoitus. Tämän rakennetyypin merkitys on abstrakti: konstruktio ilmaisee tilaa. Tässä possessiivisuffiksikonstruktion rakennetyypissä possessiivisuffiksi on kolmannessa persoonassa. Kuten aikuisten aineiston tuloksista näkyy, sekä komitatiivi että superlatiivi ovat melko harvinaisia possessiivisuffiksikonstruktioissa. Kiinnostavaa on se, että ne molemmat esiintyvät aikuisten aineistossa tasolla C. Näiden muotojen vähäistä määrää aineistossa selittää osaltaan se, että niitä käytetään myös yleisesti melko harvoin.

Possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden pääsanat olen jakanut neljään alaluokkaan pääsanana toimivan nominin semanttisten piirteiden mukaan: konkreettinen ja abstrakti sana, perhesana sekä muu henkilöä tarkoittava sana. Konkreettisten sanojen ryhmä muodostuu possessiivisuffiksillista nominikonstruktioista, joiden pääsanana on konkreettiseen tarkoitteeseen viittaava nomini. Aikuisten aineiston yleisin konkreettiseen tarkoitteeseen viittaava nominikonstruktion pääsanana on auto (14 kpl). Eniten käytetty perhesana possessiivisuffiksikonstruktiossa on lapsi (38 kpl). Muut ihmistä tarkoittavat nominit ovat työssäni henkilösanoja, joista aikuisten aineiston suuritaajuisin on asiakas (28 kpl). Henkilösanat kuvaavat ihmisten välisiä suhteita. Abstraktisten sanojen ryhmässä possessiivisuffiksillisen nominikonstruktion pääsanana on abstraktiin käsitteeseen viittaava nomini. Aikuisten aineistossa possessiivisuffiksin sisältävissä nominikonstruktioissa yleisin abstraktiseen käsitteeseen viittaava sana on yhdistys (40 kpl).

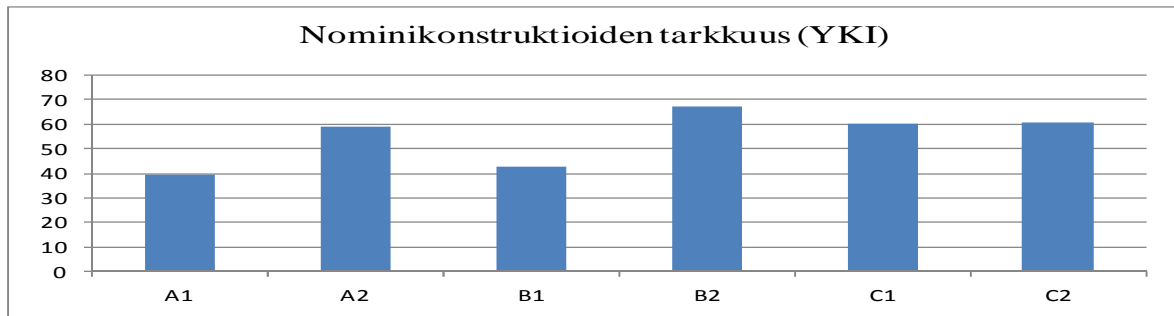
Kuvio 62. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana nomini.

Aikuisten aineistossa possessiivisuffiksia käytetään eniten nominikonstruktioissa kaikilla taitotasoilla. Tasolla A1 possessiivisuffiksin sisältävän nominikonstruktion pääsanana on useimmiten konkreettiseen tarkoitteeseen viittaava nomini. Toiseksi eniten aikuisten aineistossa esiintyy possessiivisuffiksillisia nominikonstruktiota, joiden pääsanana on jokin perhesana ja kolmanneksi eniten konstruktiota, joiden pääsanana on abstraktiseen tarkoitteeseen viittaava nomini. Tasolla A2 nominikonstruktioiden suurimman ryhmän muodostavat konstruktiot, joiden pääsanana viittaa abstraktiin käsitteeseen. Tällä tasolla perhesanat ovat toiseksi yleisimpiä nominikonstruktioiden pääsanoina. Tasolle A2 siirryttäessä konkreettisten substantiivien käyttö possessiivisuffiksikonstruktioissa vähentyy selvästi.

Tasolla B1 nominikonstruktioiden alaryhmistä suurin taajuus on abstraktiseen käsitteeseen viittaavilla sanoilla, joiden taajuus on kasvanut yli kaksinkertaiseksi edeltävään tasoon verrattuna. Tällä tasolla toiseksi eniten käytettyjä nominikonstruktion pääsanoja ovat perhesanat, joiden taajuus on huomattavasti pienempi kuin abstraktisanojen. Seuraavaksi eniten käytettyjä nominikonstruktion pääsanoja ovat konkreettiseen tarkoitteeseen viittaavat sanat, joiden taajuus on pienentynyt edeltävältä tasolta. Tasolle B2 siirryttäessä nominikonstruktioiden alaryhmien taajuudet pysyvät suunnilleen samoina: abstraktiseen kohteeseen viittaavien sanojen taajuus on edelleen suurin, toiseksi suurin taajuus on perhesanoilla ja kolmanneksi nomineilla, joiden viittauskohde on konkreettinen tarkoite.

Tasojen B2 ja C1 välillä abstraktiseen käsitteeseen viittaavien nominikonstruktioiden pääsanojen käyttö lisääntyy entisestään. Tason C1 toiseksi suurimman nominikonstruktioiden ryhmän muodostavat perhesanat, joiden taajuus puolestaan alenee edeltävään tasoon nähden. Tämän tason kolmanneksi eniten käytetty possessiivisuffiksikonstruktion pääsanana on konkreettiseen tarkoitteeseen viittaava nomini. Tasolla C2 valtaosa nominikonstruktioiden pääsanoista on abstraktiseen käsitteeseen viittaavia nomineita. Tämän tason toiseksi eniten käytetty nominikonstruktion pääsanana on henkilöön viittaava nomini. Seuraavaksi suurin

taajuus on nominikonstruktioilla, joiden pääsana viittaa konkreettiseen tarkoitteeseen. Tämän tason pienitaajuisin nominikonstruktioiden ryhmän muodostavat perhesanat, joiden käyttö on selvästi pienempi kuin tasolla C1.

Kuvio 63. Possessiivisuffiksillisten nominikonstruktioiden tarkkuus. (YKI).

Kuviosta 63 näkyy possessiivisuffiksin ja nominin muodostamien konstruktioiden tarkkuus aikuisten aineistossa. Possessiivisuffiksiesiintymien rakennetyypeistä nominikonstruktioiden kokonaistaajuus on kaikkein pienin tasolla A2. Possessiivisuffiksillisten nominikonstruktioiden käyttö kasvaa eniten tasojen A2 ja B1 välillä. Tällöin myös virheellisten muotojen taajuus kasvaa jyrkästi. Tasojen B1 ja B2 välillä possessiivisuffiksin sisältävien nominikonstruktioiden taajuus laskee hieman. Tasolle C1 siirryttäessä nominikonstruktioiden taajuus alkaa jälleen nousta ja nousu jatkuu myös tasolla C2. Virheellisiä muotoja possessiivisuffiksin sisältävissä nominikonstruktioissa esiintyy kaikilla taitotasoilla, eniten niitä on tasolla B1.

Possessiivisuffiksin sisältävistä nominikonstruktioista tasolla A1 parhaiten osataan konstruktioita, joiden pääsanana on substantiivi, jonka viittauskohteena on konkreettinen tarkoite (tarkkuus lähes 47 %). Abstraktisten ja perhesanojen tarkkuudet ovat seuraavaksi korkeimmat (41 % ja 38 %). Tasolla A2 kaikkien nominin ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden tarkkuus paranee, suurin tarkkuuden kasvu on konkreettisten sanojen ryhmässä (tarkkuus nyt noin 87 %, muiden nominikonstruktioiden tarkkuus 54–57 %). Tasolla B1 possessiivisuffiksillisista nominikonstruktioista suurin tarkkuus saavutetaan konstruktioissa, joiden pääsana viittaa konkreettiseen kohteeseen. Nominikonstruktioiden, joiden pääsana on perhesana tai abstraktiseen käsitteeseen viittaava sana, tarkkuus paranee hieman, henkilösanojen ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden tarkkuus puolestaan laskee alle 50 prosentin. Tasolle B2 siirryttäessä nominikonstruktioiden suurin tarkkuus on ryhmässä henkilösanat (noin 93 %), toiseksi suurin abstraktisten sanojen ryhmässä ja kolmanneksi suurin tarkkuus on konkreettisten sanojen ryhmässä. Tasolla C1 taajuus on korkein possessiivisuffiksillisissa nominikonstruktioissa, joiden pääsanalla on

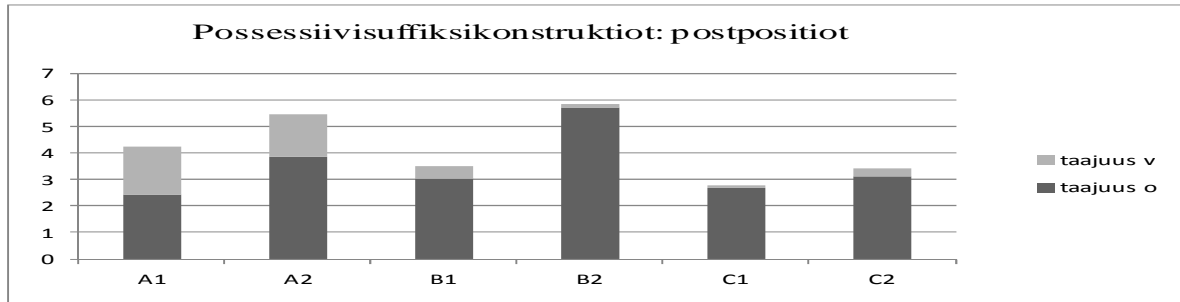
konkreettinen viittauskohde. Toiseksi parhain tarkkuus saavutetaan possessiivisuffiksikonstruktioissa, joiden pääsanana viittaa abstraktiseen käsitteeseen. Tasolla C2 possessiivisuffiksillisten nominikonstruktioiden korkein taajuus koko aikuisten aineistossa on konkreettiseen kohteeseen viittaavilla nomineilla (95 %). Nominikonstruktioiden alaryhmistä myös perhesanojen tarkkuus on yli 80 prosenttia. Sen sijaan kohdekielinen tarkkuus jää alle 80 prosentin possessiivisuffiksikonstruktioissa, joiden pääsanana on abstraktiseen käsitteeseen viittaava nomini tai sana, joka viittaa henkilöön.

Possessiivisuffiksia on aikuisten aineistossa käytetty selvästi eniten nominikonstruktioissa. Harvinaisimmat possessiivisuffiksikonstruktiot esiintyvät ylemmillä taitotasolla. Possessiivisuffiksillisista nominikonstruktioista ensin omaksutaan konstruktiot, joiden pääsanana viittaa konkreettiseen tarkoitteeseen. Possessiivisuffiksin sisältävät nominikonstruktiot, joiden pääsanana on konkreettiseen tarkoitteeseen viittaava substantiivi, käyttö vähenee ylemmillä taitotasolla. Aikuisten aineistossa tämä viittaisi siihen, että kielitaidon kehittyessä myös possessiivisuffiksin käyttö monipuolistuu: ylemmillä taitotasolla oppija pystyy ilmaisemaan kohdekielellä itseään useammilla tavoilla. Tulosten perusteella kielitaidon kehityksen suunta aikuisten aineistossa näyttää possessiivisuffiksin kohdalta etenevän konkreettisesta abstraktiseen: possessiivisuffiksikonstruktiot, joiden pääsanana on konkreettiseen tarkoitteeseen viittaava sana, esiintyy jo taitotasolla A1 ja niiden taajuus sekä kohdekielinen tarkkuus ovat tason suurimmat. Possessiivisuffiksi-ilmausten abstraktisuuden aste alkaa lisääntyä jo tasolla A2.

Pääloukka adverbis

Possessiivisuffiksin sisältävien konstruktioiden rakennetyypeistä toiseksi suurin ryhmä aikuisten aineistossa muodostuu adverbeista. Adverbin ja possessiivisuffiksin muodostamat konstruktiot olen työssäni jakanut neljään alaluokkaan: postpositiot, vaihtelemattomat, kiteytyneet muodot sekä adverbistuneet fraasit. Postpositiot ovat vajaaparadigmaisia sanoja, joiden määräsjainen täydennys on usein genetiivissä. Ison suomen kieliopin määritelmän mukaan postpositio ilmaisee olion tai asian suhdetta johonkin toiseen olioon tai asiaan. Vaihtelematon muoto työssäni tarkoittaa possessiivisuffiksikonstruktioita, jonka taivutusvartalo, johon possessiivisuffiksin persoonapäätte liitetään, pysyy muuttumattomana. Vaihtelematon muoto esiintyy ilman persoonapronominin genetiivimuotoa. Vaihtelemattomien muotojen alaryhmäksi olen aikuisten aineistosta erikseen erottanut adverbistuneet fraasit, joissa possessiivisuffiksi esiintyy (esimerkiksi *pitää päänsä kylmänä*). Käsitän työssäni tällaiset konstruktiot suhteellisen muuttumattomina, yleisesti tunnettuina

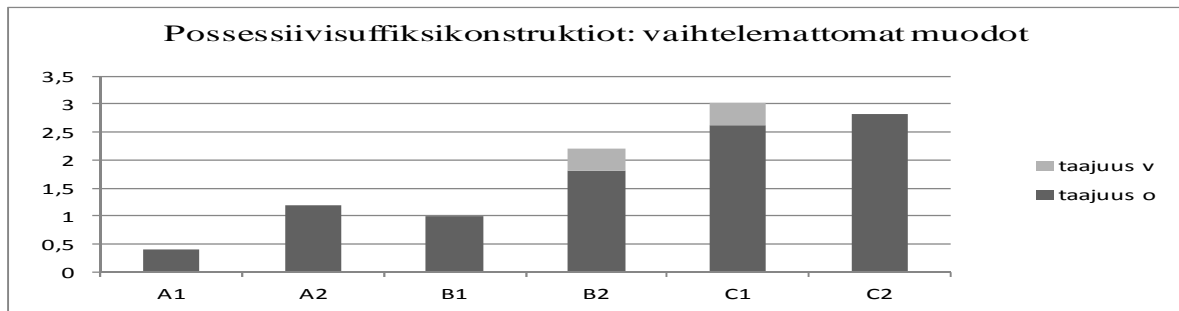
fraasimaisina rakenteina. Kiteytyneellä muodolla tarkoitan työssäni possessiivisuffiksi-ilmaisua, jossa paikallissijassa olevaan nomini-ilmaukseen on liittynyt 3. persoonan possessiivisuffiksi (esimerkiksi *ainoastaan*, *uudestaan*). Nykykielessä tällaiseen konstruktion on vakiintunut kolmannen persoonan possessiivisuffiksi, sillä konstruktio käsitetään yhdeksi kokonaisuudeksi, jossa rakenteen eri osien välistä rajaa ei enää hahmoteta ja ilmaisu on kiteytynyt sellaisenaan osaksi vakiintunutta leksikkoo. (Hakulinen 1979: 532, 533.)

Kuvio 64. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana postpositio.

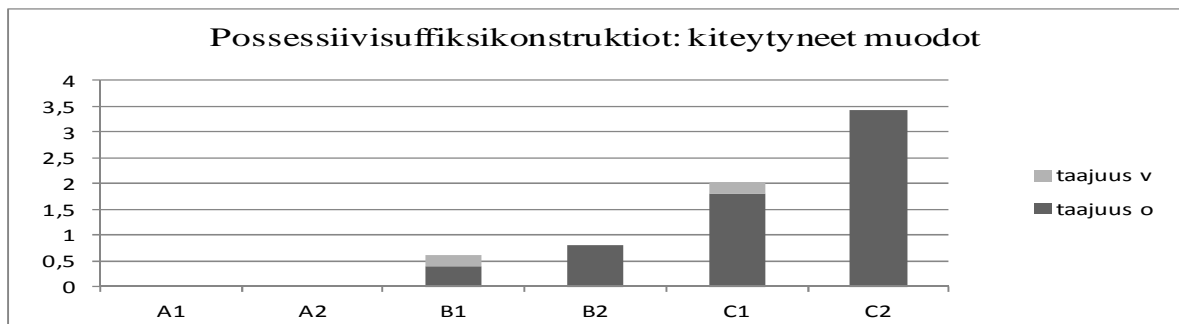
Aikuisten aineiston yleisimmät possessiivisuffiksin ja postposition muodostamien konstruktioiden pääsanat ovat *kanssa* ja *luona*, jotka esiintyvät aikuisten aineistossa kaikilla taitotasoasteikon tasoilla. Kuten kuviosta 64 näkyy, postpositiorakenteen ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden taajuus kasvaa tasojen A1 ja A2 välillä. Tasolle B1 siirryttäessä possessiivisuffiksillisten postpositiokonstruktioiden taajuus pienenee selvästi. Virheellisten muotojen taajuus on suurin tasolla A. Possessiivisuffiksin käyttö postpositiorakenteessa lisääntyy tasojen B1 ja B2 välillä. Possessiivisuffiksin käytön lisääntyessä virheellisten muotojen taajuus vähenee eniten possessiivisuffiksin ja postpositiorakenteiden muodostamissa konstruktioissa tasojen B1 ja B2 välillä. Postpositiorakenteiden ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden käyttö vähenee jyrkästi tasojen B2 ja C1 välillä. Osaltaan tähän saattaa vaikuttaa kielitaidon monipuolistuminen: ylemmillä taitotasoilla oppija on omaksunut kohdekielen rakenteita ja sanastoa niin, että hän pystyy ilmaisemaan eri entiteettien välisiä suhteita muilla rakenteilla. Possessiivisuffiksin sisältävien postpositiokonstruktioiden taajuus kasvaa hieman tasolla C2.

Kuvio 65. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana postpositio.

Adverbien alaluokista aikuisten aineiston kaikilla taitotasoilla esiintyy myös taivutusvartaloltaan muuttumattomia muotoja, joita käytetään possessiivisuffiksikonstruktioiden muodostamiseen. Käytetyin taivutusvartaloltaan vaihtelematon muoto possessiivisuffiksikonstruktioissa on *pahoillani* (24 kpl). Vähiten tällaisia konstruktioita esiintyy tasolla A1. Tasolle A2 siirryttäessä vaihtelemattomien muotojen ja possessiivisuffiksien muodostamien konstruktioiden taajuus kasvaa. Kuten kuviosta näkyy, taivutusvartaloltaan vaihtelemattomien muotojen ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden kohdekielinen tarkkuus on korkea jo tasolla A1. Vaihtelemattomien muotojen käyttö kasvaa eniten tasojen B2 ja C1 välillä. Mielenkiintoista on, että virheellisiä muotoja esiintyy näissä konstruktioissa vain silloin kun konstruktion käyttö kasvaa merkittävästi, kuten tasojen B1 ja B2 sekä tasojen B2 ja C1 välillä.

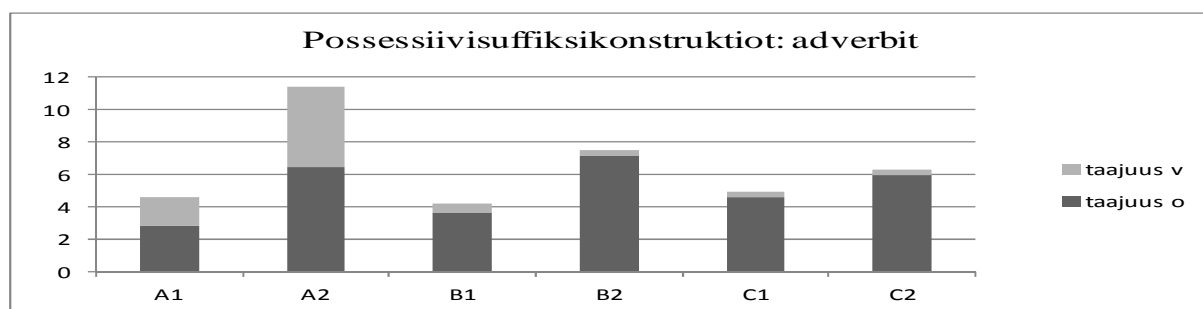

Kuvio 66. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana kiteytyneet muodot.

Kiteytynyt muoto työssäni tarkoittaa possessiivisuffiksi-ilmaisua, jossa nomini ja kolmannessa persoonamuodossa taivutettu possessiivisuffiksi muodostavat adverbiksi leksikaalistuneen konstruktion. Tämän aineiston käytetyin kiteytynyt possessiivisuffiksin sisältävä kiteytynyt muoto on *uudestaan* (5 kpl). Kuten kuviosta näkyy, tällaiset kiteytyneet possessiivisuffiksikonstruktiot esiintyvät ensimmäistä kertaa aikuisten aineistossa tasolla B1. Näiden muotojen osuus aikuisten aineistossa on pienempi kuin vaihtelemattomien muotojen. Kiteytyneiden muotojen käyttö kasvaa taitotasolta seuraavalle edettäessä. Virheellisten

muotojen taajuus on melko pieni, ja ilmausten tarkkuus ylittää 80 prosenttia tasolla B2. Eniten näitä muotoja esiintyy tasolla C2.

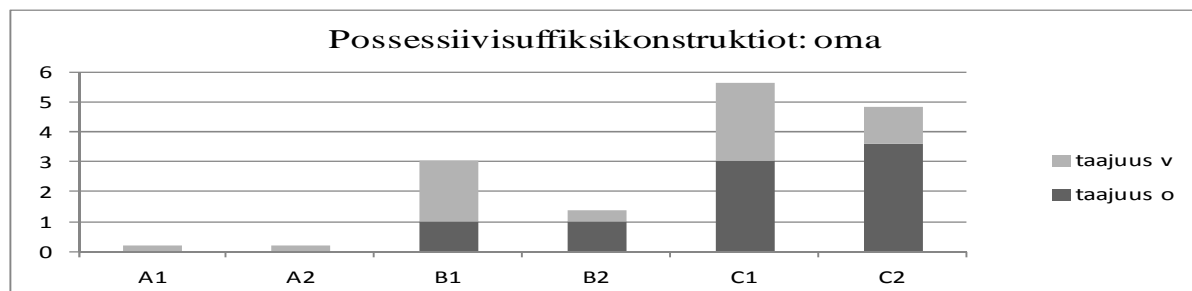
Taajuudeltaan adverbien pääluokan pienimmän alaryhmän muodostavat adverbistuneet fraasit, joita aikuisten aineistossa esiintyy tason C1 tehtävätyypeissä muodollinen viesti ja mielipidekirjoitus: *kiinnitätte huomionne, pitää pääsi kylmänä, käyttää meitä hyväkseen ja päänsä päälle*. Nämä kaikki edustavat possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppiä B, jossa taivutusvartaloon on lisätty possessiivisuffiksi. Ilmausten kohdekielinen tarkkuus on melko alhainen, ilmauksista vain yksi on kohdekielen mukainen. Adverbistuneiden fraasien alhaiseen tarkkuuteen saattaa osaltaan vaikuttaa ilmausten abstraktisuus: niillä on kuvainnollinen merkitys, mikä lisää ilmauksen abstraktiotasoa. Myös rakenteen vaatima possessiivisuffiksin muoto saattaa vaikuttaa virheiden määrään. Useampiosaisessa ilmauksessa possessiivisuffiksi saattaa helpommin unohtua tai possessiivisuffiksi taivutetaan väärässä muodossa.

Kuvio 67. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana adverbis.

Kuviossa 67 on havainnollistettu kaikkien aikuisten aineistossa esiintyvien adverbien ja possessiivisuffiksin muodostamien konstruktioiden taajuudet taitotasoin. Kuten kuviosta 67 näkyy, adverbis käytetään kaikilla taitotasoin, eniten tasolla A2, jossa myös virheellisten muotojen taajuus on suurin. Adverbien pääluokka ylittää 80 prosentin rajan tasolla B1. Aikuisten aineistossa adverbis käytetään melko tasaisesti kaikilla tasooin, eniten adverbien käyttö kasvaa tasojen A1 ja A2 välillä.

Pääloukka muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot: oma

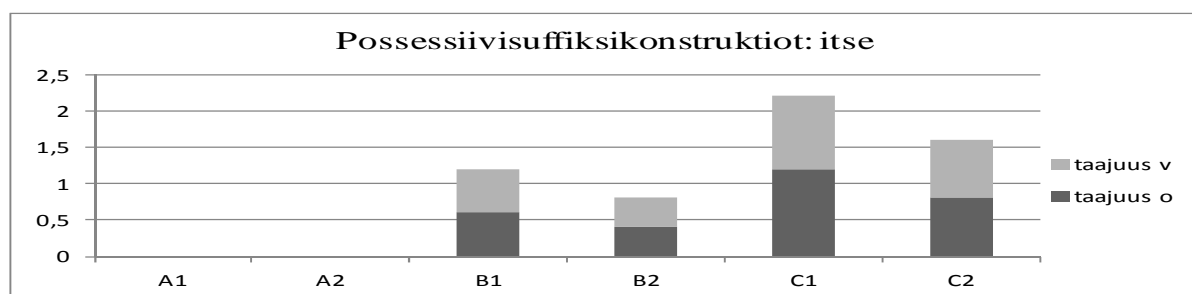

Kuvio 68. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana oma.

Possessiivisuffiksikonstruktiossa oma-adjektiivi vahvistaa omistusmuotoa (Kangasmaa-Minn 1986:10; Ikola 1991: 76.) Possessiivisuffiksikonstruktiossa *oma* voi esiintyä konstruktion pääsanana määrätteenä, kuten esimerkiksi (F809CT3) *Haluaisin ilmaista **oman** mielipiteeni asiasta* tai toimia possessiivisuffiksikonstruktion taivutusvartalona, esimerkiksi (F1106CT3) *Ota vain muutama lapsi omiesi lisäksi*. Aikuisten aineistossa oma-sanaa käytetään myös persoonapronominin genetiivimuodon kanssa: (F399BT3) *Kyllä, hän aina halua voitta ja saada rahaa hänen voittamisesta mutta se rahaa on sitten **hänen oma** palkkio*.

Oma-sana esiintyy aikuisten aineistossa possessiivisuffiksikonstruktion osana jo tasolla A1. Oma-sanan käyttö kasvaa tasolla B1, mutta laskee tasojen B1 ja B2 välillä. Oma-sanan käyttö kasvaa eniten tasojen B2 ja C1 välillä. Kuten kuviosta näkyy, virheellisiä muotoja esiintyy kaikilla tasoilla. Tämän konstruktiotyypin paras tarkkuus (75 %) saavutetaan tasolla C2. Virheellisten muotojen suhteellisen suuren määrään voi osaltaan vaikuttaa konstruktion taivutusparadigman laajuus. Oma-sanan sisältävä konstruktio taipuu nominin tavoin.

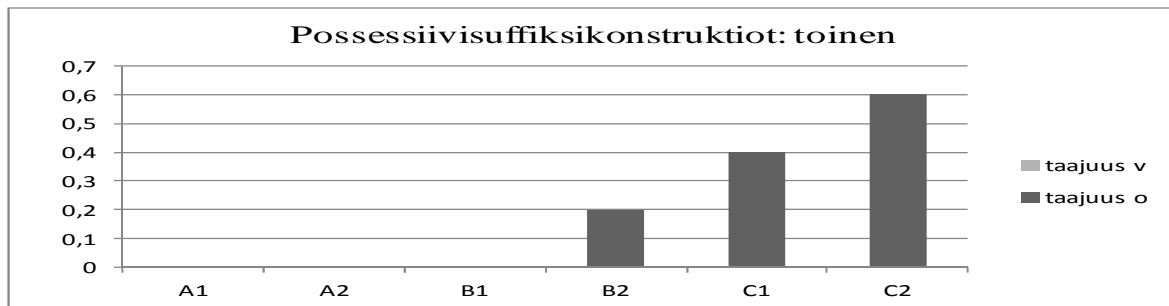
Pääloukka muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot: itse

Kuvio 69. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana itse.

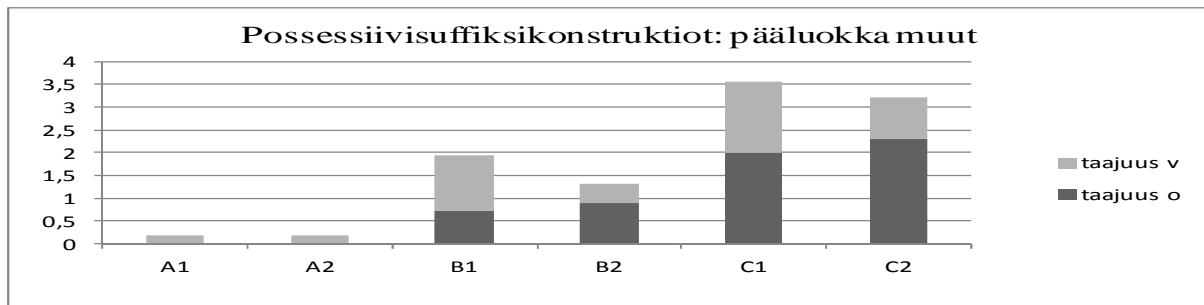
Aikuisten aineistossa itse esiintyy ensimmäisen kerran tasolla B1. Tasolle B2 siirryttäessä *itse*-sanankäyttö vähenee, mutta kasvaa jälleen tasojen B2 ja C välillä. *Itse*-sanankäytävien possessiivisuffiksikonstruktioiden tarkkuus jää melko matalaksi, parhaimmillaan tarkkuus on tasolla C1 (noin 55 %). Pronominia *itse* käytetään aikuisten aineistossa sekä refleksiivisesti (F1000CT3) *Jos haluamme elää laadukasta ja onnellista elämää on itsestämme kiinni kuinka hyvin me onnistumme siinä* että kontrastoivasti, kuten (F403BT3) *Minun mielestäni tämä ehkä johtuisi itsestään politiikoista*.

Pääloukka muut possessiivisuffiksien sisältävät konstruktiot: itse

Kuvio 70. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana toinen.

Kolmantena pääloukkaan muut possessiivisuffiksien sisältävät konstruktiot kuuluu resiprookkipronomini *toinen*, johon possessiivisuffiksi liitetään. Tämä koko ryhmän pienitaajuisin pääsana esiintyy aikuisten aineistossa vain monikossa ja sen korrelaattina tässä aineistossa on jokin ihmistä tarkoittava ilmaus: (F1000CT3) *Siksi toivoisin, että ainakin työpaikoilla ihmiset välittäisivät toisistaan*. Aikuisten aineistossa *toinen* esiintyy possessiivisuffiksikonstruktiossa ensimmäisen kerran tasolla B2. Pronominin *toinen* sisältävien possessiivisuffiksikonstruktioiden taajuus kasvaa tasaisesti taitotasolta toiselle edettäessä. Rakenteen kaikkien esiintymien kohdekielinen tarkkuus on korkea.

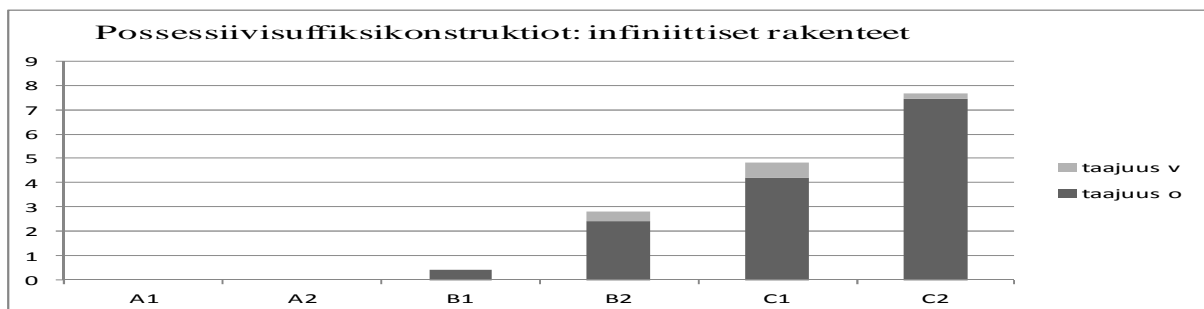

Kuvio 71. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana *oma*, *toinen* tai *itse*.

Kuvio 71 esittää pääluokan muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot yhteen lasketut taajuudet aikuisten aineistossa. Kuten kuviosta näkyy, näitä konstruktioita esiintyy pääasiassa tasoilla B ja C. Oma-sanaa käytetään possessiivisuffiksikonstruktioissa jo tasolla A1, pronomini *itse* ilmaantuu aikuisten aineistoon tasolla B1 ja *toinen* tasolla B2. Näiden sanojen ja possessiivisuffiksin muodostamissa konstruktioissa virheellisten muotojen osuus on suhteellisen suuri kaikilla taitotasolla. Näiden ilmausten korkein kohdekielinen tarkkuus (noin 72 %) saavutetaan tasolla C2.

Infiniittiset rakenteet

Possessiivisuffiksi voi muodostaa verbin nominaalimuodon kanssa konstruktion, jossa tekijään viittaava possessiivisuffiksi toimii rakenteen subjektina. Tällaisen infiniittisen lausekkeen edussana on verbin infinitiivi tai partisiippimuoto. Aikuisten aineistossa on yhteensä 78 infiniittistä possessiivisuffiksin sisältävää rakennetta, joista suurimman ryhmän muodostaa agenttipartisiippirakenne (29 kpl). Agenttipartisiippirakenteissa käytetyimmät verbit ovat saada- ja tilata-verbit, joita kumpaakin on 7 kappaletta. Toiseksi eniten tässä aineistossa on temporaalirakenteita (20 kpl) ja kolmanneksi eniten referatiivirakenteita (17 kpl). Finaalirakenteita on kymmenen ja kvantum-rakenteita kaksi kappaletta.

Kuvio 72. Possessiivisuffiksikonstruktioiden rakenne: pääsanana infiniittinen rakenne.

Aikuisten aineistossa ensimmäiset infiniittiset rakenteet, agenttipartisiipit esiintyvät tasolla B1 (F637BT2) *Eikä puhelin ollut **haluamani** punainen väristä.* Tasolla B2 oppijoiden teksteihin ilmaantuu myös temporaalirakenteen aktiivi- ja passiivimuoto, kuten (F327PTT2) *Olin iloinen **saadessani** hauskoja uutisia sinun elämän muutoksista!* ja (F676BT1) ***Syötyämme** voidaan mennä elokuviin sekä referatiivirakenne, esimerkiksi (F702BT2) *Palautan ostamani levyn ja toivoisin **saavani** kunnollisen tilalle, koska opintojen tueksi aion käyttää sitä paljon ja finaalirakenne (F709BT2) *Sen jälkeen halusin heti kokeilla sitä, **nahdääksen** (pitäisi olla **nähdäkseni**) kaikki tämän television ”huipputasoiset” toiminnot.* Tasolla C1 possessiivisuffiksin käyttö infiniittisten rakenteiden muodostamassa konstruktiossa lisääntyy. Tällä tasolla infiniittisistä rakenteista ensimmäistä kertaa aikuisten aineistossa esiintyy kvantum-rakenne (F493CT2) ***Nähdäkseni** tämä ei ole pelkästään japanin kielen opetuksen ongelma, vaan myös muiden kielten opetuksen ongelma.* Ylimmällä taitotasolla possessiivisuffiksin käyttö infiniittisissä rakenteissa on kaikkein monipuolisinta. Myös possessiivisuffiksin sisältävien infiniittisten rakenteiden taajuus on suurin tasolla C2.**

Virheellisten muotojen osuus possessiivisuffiksin sisältävien infiniittisten rakenteiden ryhmässä on pieni. Eniten virheitä esiintyy finaalirakenteessa (yhteensä 4 kpl). Agenttipartisiippirakenteissa virheellisiä muotoja on kaksi ja kvantum-rakenteessa yksi kappale. Possessiivisuffiksin sisältävien infiniittisten rakenteiden tarkkuus kaikilla aikuisten aineiston taitotasolla on heikoin finaalirakenteissa. Aikuisten aineiston muiden possessiivisuffiksin sisältävien infiniittisten rakenteiden tarkkuus kaikilla taitotasolla on yli 80 prosenttia. Finaalirakennetta käytetään aikuisten aineistossa ensimmäisen kerran tasolla B2, jossa molemmat esiintymät ovat virheellisiä. Finaalirakenteen tarkkuus kohenee C-tasolla: tasolla C1 rakenteen tarkkuus on noin 67 % ja tasolla C2 jo 80 prosenttia.

Aikuisten aineistossa infiniittiset rakenteet ilmaantuvat oppijoiden teksteihin tasolla B1. Ilmausten kohdekielinen tarkkuus on korkea jo tällä tasolla. Tulosten perusteella näyttää siltä, että infiniittisiä rakenteita käyttävät edistyneemmät oppijat, sillä virheellisten muotojen taajuus on pieni jo tasolla B1. Tehtävätyypin tekstilaji saattaa osaltaan vaikuttaa possessiivisuffiksin käyttöön infiniittisissä rakenteissa. Kiinnostavaa on, että possessiivisuffiksin sisältäviä infiniittisiä rakenteita on aikuisten aineistossa käytetty enimmäkseen kahdessa tehtävätyypissä, muodollisessa viestissä ja mielipidekirjoituksessa, epämuodollisessa viestissä niitä esiintyy harvoin. Tähän voi osaltaan vaikuttaa se, että infiniittiset rakenteet ovat osa muodollisempaa kielenkäyttöä.

5.5.3 Yhteenveto aikuisten aineiston tuloksista

Tässä luvussa kokoan yhteen analyysini keskeiset tulokset aikuisten aineiston possessiivisuffiksin käytöstä. Ensiksi esittelen lyhyesti possessiivisuffiksiesiintymien taajuuden ja tarkkuuden kehittymistä aikuisten aineistossa. Possessiivisuffiksiesiintymien taajuutta käsitellään luvussa 5.1 ja tarkkuutta luvussa 5.4.

Possessiivisuffiksi on kielen ilmiö, joka esiintyy aikuisten aineistossa jo tasolla A1. Possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus alenee hieman seuraavalle taitotasolle siirryttäessä tasolle A2, jossa possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus on aineiston pienin. Possessiivisuffiksiesiintymien taajuus alkaa kasvaa tasojen A2 ja B1 välillä. Possessiivisuffiksin käytön lisääntyessä aluksi myös virheellisten muotojen osuus kasvaa hieman. Virheellisten muotojen taajuus alkaa merkittävästi pienentyä tasojen B1 ja B2 välillä. Tasolle B2 edettäessä possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuuden kasvu jatkuu tasaisena. Tasojen B2 ja C1 välillä possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuuden kasvu hidastuu selvästi, mutta tasojen C1 ja C2 välillä possessiivisuffiksin käyttö alkaa kasvaa jyrkästi. Aikuisten aineistossa possessiivisuffiksia käytetään eniten tasolla C2.

Aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielen mukainen tarkkuus on kaikkein alhaisin (43,2 %) tasolla A1. Tasojen A1 ja A2 välillä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus hieman kohenee. Aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuuden kehityksessä erityistä on se, että tarkkuus heikkenee hieman taitotasosteikon päätasojen välillä. Esimerkiksi tasolta A2 tasolle B1 siirryttäessä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus laskee hieman. Sen sijaan päätasojen sisällä alemmalta tasolta seuraavalle edettäessä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus hieman paranee: tasojen B1 ja B2 välillä tarkkuus lisääntyy lähes 20 prosenttiyksikköä. Tasolla B2 possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus ylittää aikuisten aineistossa ensimmäisen kerran DEMfad-mallissa määritellyn 80 prosentin rajan. Eniten possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus alenee tasojen B2 ja C1 väillä (4,7 prosenttiyksikköä). Tasolta C1 tasolle C2 edettäessä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus jälleen kasvaa, ja ylittää toisen kerran 80 prosentin rajan. Cefling-hankkessa saatujen tutkimustulosten mukaan taajuus kehittyy aiemmin kuin tarkkuus. Tämä sama ilmiö on nähtävissä myös possessiivisuffiksin käytön omaksumisessa. Possessiivisuffiksin käyttö alkaa kasvaa jo tasojen A2 ja B1 välillä, mutta virheellisten muotojen osuus vähenee merkittävästi vasta tasojen B1 ja B2 välillä.

Seuraavassa tarkastellaan possessiivisuffiksin taivutusta aikuisten aineistossa. Possessiivisuffiksin taivutusmuodoista käytetyin on yksikön ensimmäinen muoto. Toiseksi

eniten possessiivisuffiksia on taivutettu yksikön toisessa persoonassa ja kolmanneksi eniten monikon toisessa persoonassa. Huomattavaa on, että yksikön toisessa persoonassa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien taajuus alkaa pienentyä tasojen B1 ja B2 välillä. Vähiten aineistossa on monikon kolmannessa persoonassa taivutettuja possessiivisuffiksiesiintymiä. Erona suomen kielen yleiseen possessiivisuffiksin käyttöön oppijoiden teksteissä possessiivisuffiksiesiintymiä on taivutettu vähiten kolmansien persoonien muodoissa. Osaltaan tähän vaikuttavat eri tekstilajeihin perustuvien tehtävätyyppien viestinnälliset vaatimukset. Tekstilajina viesti on kahden eri osapuolen välinen viestintätilanne, jossa viestintätilanteen ulkopuolisiin entiteetteihin viitataan harvemmin.

Possessiivisuffiksin taivutusmuodoista parhaiten aikuisten aineistossa osataan yksikön ensimmäinen persoona. Sen tarkkuus on korkein (50 %) jo tasolla A1. Yksikön ensimmäisessä persoonassa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus paranee taitotasolta seuraavalle edettäessä. Tasolla A2 yksikön ensimmäisessä persoonassa taivutettujen possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on yli 60 %, tasolla B1 yli 70 % ja tasolla B2 tarkkuus on yli 80 prosenttia. Yksikön ensimmäisen persoonan yleisyyteen vaikuttaa osaltaan aikuisten aineiston tehtävätyyppien tekstilajit: viesti on tekstilaji, jonka lähtökohtana on kirjoittajan oma näkökulma.

Seuraavassa tarkastelen aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien variaatiota. Aikuisten aineiston selvästi käytetyin possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppi on tyyppi B (*kirjani*). Toiseksi eniten aineistossa esiintyy muototyyppiä C (*minun kirja*) ja kolmanneksi eniten tyyppiä A (*minun kirjani*). Sen sijaan muototyypit D (*mun kirja*) ja E (*mun kirjani*) ovat aikuisten aineistossa melko harvinaisia. Aikuisten aineistossa possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppien tarkastelussa selvisi se, että muototyyppi B on yleinen jo tasolla A1. Mielestäni tämä on hieman yllättävää, sillä muototyyppi B ei sisällä yleisenä possessiivisuuden tunnusmerkinä miellettyä genetiivimuotoa. Tämä on mielenkiintoinen seikka, sillä possessiivisuffiksin opettamista tutkinut Kirsti Siitonen on havainnut, että possessiivisuffiksin käyttöä opetetaan ensiksi genetiivimuodon sisältävän prototyyppisen possessiivisuffiksi-ilmaisun avulla. Siitosen mukaan monille suomenoppijoille oppimisen varhaisvaiheessa tyypillistä on genetiivin käyttö possessiivisuffiksin yhteydessä. Tämä näkyy aikuisten aineistossa siinä, että tason A1 korkein tarkkuus on possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppissä D.

Aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien analyysissä osoittautui, että possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien variaatio on runsaampi

alemmilla taitotasolla. Taitotasolla A ja B esiintyy kaikkia viittä eri muototyyppiä. C-tasolla aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien variaatio on kaventunut kolmeen: muototyyppi B:n lisäksi tällä tasolla käytetään tyyppejä A ja C. Tällainen possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien käytön kehittyminen voidaan nähdä myös osana kielitaidon kehittymistä. Kielitaidon kehittymisen myötä oppija osaa käyttää kohdekielen eri rekistereihin kuuluvia rakenteita ja ilmauksia entistä tarkoituksenmukaisemmin.

Osana laadullista tutkimusta tarkastelen työssäni aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien syntaktisia ja semanttisia piirteitä. Esittelen tässä lyhyesti aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien sijamuotojen käyttöä, jota käsittelen tarkemmin luvussa 7.5. Aikuisten aineistossa possessiivisuffiksin sisältävän nominikonstruktion yleisin sijamuoto on nominatiivi, joka tavallisesti toimii subjektina. Nominatiivi on myös aikuisten aineiston parhaiten osattu sijamuoto, jonka tarkkuus on korkea kaikilla taitotasolla. Pieni osa nominatiivimuotoisista possessiivisuffiksiesiintymistä toimii predikatiivina. Aikuisten aineistossa myös possessiivisuffiksiesiintymän käyttö objektina on melko yleistä. Objektin sijoista aineistossa yleisempi akkusatiivi osataan paremmin kuin partitiivi, jonka tarkkuus on aineiston heikoin. Muita tavallisia possessiivisuffiksiesiintymien sijamuotoja aikuisten aineistossa ovat genetiivi sekä paikallissijat, joista käytetyimpiä ovat sisäpaikallissijat. Näistä parhaiten osattuja ovat genetiivi ja inessiivi. Aikuisten aineistossa harvinaisimpia possessiivisuffiksiesiintymien sijamuotoja ovat ablatiivi, komitatiivi, translatiivi sekä essiivi.

Luvussa 5.5.1 käsittelen aikuisten aineiston possessiivisuffiksiesiintymien rakennetta ja funktioita. Olen jakanut aineiston possessiivisuffiksiesiintymät konstruktion pääsanan mukaan neljään pääluokkaan (nominat, adverbit, infiniittiset rakenteet ja muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot). Valtaosa possessiivisuffiksin sisältävien konstruktioiden pääsanoista on nomineja. Toiseksi eniten possessiivisuffiksia käytetään erilaisissa adverbirakenteissa. Adverbien alaryhmistä possessiivisuffiksia käytetään eniten postpositioiden kanssa. Pääluokista infiniittisiä rakenteita käytetään aikuisten teksteissä ensimmäisen kerran tasolla B1. Possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus on suurin infiniittisissä rakenteissa. Toiseksi suurin tarkkuus saavutetaan possessiivisuffiksin ja adverbien muodostamissa konstruktioissa. Sen sijaan tarkkuus jää alle 80 prosentin possessiivisuffiksillisissa nominikonstruktioissa sekä pääluokassa muut possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot. Analyysin mukaan possessiivisuffiksin käyttö on kapea-alaista tasolla A. Possessiivisuffiksin käyttö kasvaa ja monipuolistuu ylemmillä taitotasolla.

Possessiivisuffiksiesiintymien rakenteen analyysi osoitti, että possessiivisuffiksikonstruktion pääsanan syntaktiset ja semanttiset piirteet näyttäisivät vaikuttavan osaltaan possessiivisuffiksiesiintymän kohdekieliseen tarkkuuteen. Tulosten perusteella aikuisten aineistossa alimmalla taitotasolla tarkkuus on korkein rakenteeltaan ja syntaktisilta funktioltaan yksinkertaisimmissa possessiivisuffiksikonstruktioidissa.

Possessiivisuffiksin käyttö taitotasoinen aikuisten aineistossa

Taitotasolla A1 possessiivisuffiksin käyttö on kapea-alaista: possessiivisuffiksin käyttökonteksti rajoittuu oppijan tuntemaan possessiivisuffiksin peruserkitykseen. Tällä tasolla possessiivisuffiksia käytetään enimmäkseen yksinkertaisten merkitys- ja viittaussuhteiden luomiseen. Kielitaidon alkeistasolla ilmausten kohdekielinen tarkkuus on suhteellisen matala. Taitotasolla A1 nominikonstruktiosta parhaiten osataan käyttää prototyyppistä, konkreettista omistamista ilmaisevaa possessiivisuffiksikonstruktiota. Possessiivisuffiksikonstruktion muototyypeistä parhaiten osataan muototyyppi D.

Tasojen A1 ja A2 välillä possessiivisuffiksiesiintymien taajuus hieman pienenee. Tasolla A2 virheellisten muotojen taajuus alenee ja possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus lisääntyy hieman. Possessiivisuffiksikonstruktioiden merkitysten abstraktisuus alkaa kasvaa: konkreettiseen tarkoitteeseen viittaavien possessiivisuffiksin sisältävien konstruktioiden pääsanojen taajuus pienenee ja possessiivisuffiksin muodostamat viittaussuhteet alkavat monipuolistua. Tasolla A2 possessiivisuffiksiesiintymien korkein tarkkuus on possessiivisuffiksikonstruktioidissa, joiden pääsana on taipuvuusvartaloltaan muuttumaton. Possessiivisuffiksikonstruktion muototyypeistä tyyppi D:n tarkkuus on korkein.

Tasolta A2 tasolle B1 edettäessä possessiivisuffiksin käyttö alkaa lisääntyä. B1-tasolla possessiivisuffiksin merkitys- ja käyttöala laajenevat, minkä seurauksena myös possessiivisuffiksin sisältävien ilmausten abstraktiotaso kasvaa. Myös possessiivisuffiksikonstruktioiden rakennetyyppien variaatio kasvaa. Tällä tasolla oppijoiden teksteihin ilmaantuvat aikuisten aineiston ensimmäiset infiniittiset rakenteet sekä possessiivisuffiksin sisältävät leksikaalistuneet muodot. Tasojen A2 ja B1 välillä possessiivisuffiksiesiintymien tarkkuus laskee hieman. Possessiivisuffiksikonstruktion muototyypeistä tarkkuus on nyt parhain tyyppissä E.

Tasojen B1 ja B2 välillä possessiivisuffiksin käyttö lisääntyy ja virheellisten muotojen taajuus alkaa merkittävästi pienentyä. Virheellisten muotojen vähentymisen myötä possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuus paranee. Tasolla B2 possessiivisuffiksia käytetään

entistä monipuolisemmin, esimerkiksi infiniittisten rakenteiden kirjo laajenee: oppijoiden teksteissä esiintyy nyt myös temporaali-, finaali- ja referatiivirakenteita.

Tasojen B2 ja C1 välillä possessiivisuffiksin käyttö lisääntyy edelleen. Possessiivisuffiksia käyttöala infiniittisissä rakenteissa laajenee: tasolla C1 oppijoiden teksteissä esiintyy myös possessiivisuffiksin sisältävä kvantum-rakenne. Virheellisten muotojen taajuus pienenee ja possessiivisuffiksin sisältävien konstruktioiden kohdekielinen tarkkuus paranee lisää.

Ylimmälle taitotasolle siirryttäessä possessiivisuffiksin käyttö lisääntyy hieman ja virheellisten muotojen määrä vähenee. Tasolla C2 possessiivisuffiksin käyttö on aikuisten aineiston monipuolisin. Possessiivisuffiksin käyttöalan laajentuessa myös possessiivisuffiksi-ilmaisujen abstraktisuuden taso kasvaa.

6 PÄÄTÄNTÖ

Cefling-hankkeessa tutkitaan, miten toisen tai vieraan kielen taito kehittyy ja miten kielitaidon kehitystä voidaan kuvata taitotasoina. Tämän Cefling-hankkeeseen pohjautuvan työni tarkoituksena on selvittää, miten ja millaisia possessiivisuffiksikonstruktioita aikuiset suomi toisena kielenä – oppijat ovat käyttäneet kirjoitussuorituksissaan. Tässä luvussa luodaan lyhyt katsaus aineistoanalyysin keskeisiin tuloksiin ja pohditaan niiden merkitystä työn alussa esitettyjen tutkimuskysymysten näkökulmasta. Tutkimuskysymykset ovat: 1) kuinka paljon ja millaisia possessiivisuffikseja oppijoiden teksteissä esiintyy 2) miten possessiivisuffiksin käyttö kehittyy taitotasolta toiselle edetessä ja 3) miten tekstilaji vaikuttaa possessiivisuffiksien käyttöön. Tutkimusaineisto koostuu Cefling-hankkeessa kerätystä aikuisten suomi toisena kielenä – oppijoiden kirjoittamista teksteistä. Tutkimusmenetelmänä on käytetty Cefling-hankkeessa kehitettyä DEMfad-malli, jonka avulla voidaan tutkia oppijan kielitaidon sujuvuutta, kompleksisuutta sekä kohdekielen mukaista tarkkuutta (Cefling-hankkeen verkkosivut).

Aineistoanalyysin tulokset osoittavat, että suomen kielen possessiivisuffiksi soveltuu rakenteeltaan ja syntaktisilta ominaisuuksiltaan kuvaamaan toisen tai vieraan kielen taidon kehittymistä. Tässä aineistossa taitotasolta seuraavalle edettäessä possessiivisuffiksirakenteiden käyttö näyttäisi kehittyvän sekä määrällisesti että laadullisesti. Possessiivisuffiksin määrällisestä kehityksestä voidaan todeta muun muassa se, että possessiivisuffiksiesiintymien lukumäärä pääasiassa kasvaa taitotasolta toiselle edetessä. Possessiivisuffiksi kuuluu niihin kielen piirteisiin, jotka suomi toisena kielenä – oppijat kohtaavat jo kielen oppimisen alkuvaiheessa. Kielenoppimisen alkuvaiheessa omaksutaan ensin prototyyppiset ja kohdekielessä frekventit possessiivisuffiksi-ilmaisut. Toisaalta aikuisten aineistossa possessiivisuffiksin käytön määrälliseen kehitykseen liittyy myös kieliopillisesti virheellisten possessiivisuffiksiesiintymien osuuden pieneneminen. Virheellisten muotojen taajuus alkaa merkittävästi pienentyä tasojen B1 ja B2 välillä. Tältä osin tulokset vastaavat Cefling-hankkeen keskeisimpien tutkimusten tuloksia (katso luku 2.3).

Possessiivisuffiksien laadullisesta kehityksestä voidaan havaita, että possessiivisuffiksin käyttö on monipuolisempaa niissä oppijoiden kirjoittamissa teksteissä, jotka on arvioitu taitotasoasteikon korkeammille tasoille. Koska possessiivisuffiksi on persoonaa ilmaiseva sidonnainen morfeemi, joka voidaan liittää nominiin tai verbin nominaalimuotoon, sillä on myös syntaktinen merkityseroa tuottava tehtävänsä. Tämä possessiivisuffiksin erityistehtävä tekee possessiivisuffiksin käytön oppimisen vieraskielisille

oppijoille haastavaksi. Tuloksista on nähtävissä, että monimutkaisempien possessiivisuffiksirakenteiden, kuten erilaisten possessiivisuffiksin sisältävien nominaalisten rakenteiden, esiintymien määrä kasvaa korkeammilla taitotasoilla. Possessiivisuffiksirakenteiden kompleksisuus kasvaa taitotasolta seuraavalle siirryttäessä. Kielitaidon kehittyessä possessiivisuffiksin käyttö monipuolistuu ja possessiivisuffiksin sisältävien ilmausten abstraktisuus lisääntyy.

Taitotasoinen tarkasteltuna possessiivisuffiksi-ilmausten kohdekielinen tarkkuus ylittää DEMfad-mallissa määritellyn 80 prosentin rajan aikuisten aineistossa ensimmäisen kerran tasolla B2. Aineistoanalyysi tukee Cefling-hankkeen aikaisempia tutkimustuloksia: jonkin kielen ominaispiirteen taajuus kehittyy aiemmin kuin ilmauksen kohdekielinen tarkkuus. Cefling-hankkeen tulosten perusteella voidaan sanoa, että ilmauksen kohdekielisen tarkkuuden kasvu edellyttää siis sitä, että oppija käyttää mahdollisimman paljon kohdekieltä tarkoituksen mukaisesti todellisissa kielenkäyttötilanteissa. Aineistoanalyysi osoittaa, että possessiivisuffiksiesiintymien kokonaistaajuus alkaa kasvaa tasojen A1 ja B1 välillä, mutta possessiivisuffiksi-ilmauksen kohdekielinen tarkkuus alkaa merkittävästi parantua vasta tasojen B1 ja B2 välillä. Possessiivisuffiksin ominaispiirteiden kehitys aikuisten aineistossa näyttäisi noudattavan tätä tendenssiä. Suurin poikkeus tästä on possessiivisuffiksiesiintymien kohdekielisen tarkkuuden jyrkkä lasku tasojen A1 ja B1 välillä. Tutkimuksessa käytetyt menetelmät eivät paljastaneet, miksi possessiivisuffiksi-ilmausten tarkkuuden kehityksessä tapahtui näin suuri muutos.

Tuloksista ilmenee myös sellainen mielenkiintoinen seikka, että possessiivisuffiksikonstruktion pääsanan syntaktiset ja semanttiset piirteet näyttäisivät vaikuttavan osaltaan possessiivisuffiksiesiintymien kohdekieliseen tarkkuuteen. Vaikuttaisi siltä, että rakenteeltaan ja syntaktiselta funktioltaan yksinkertaisimpien possessiivisuffiksikonstruktioiden kohdekielinen tarkkuus on korkein alemmilla taitotasoilla. Koko aineistossa eniten hankaluuksia oppijoille näyttäisi tuottavan possessiivisuffiksilliset nominikonstruktiot sekä sellaiset possessiivisuffiksin sisältävät konstruktiot, joiden pääsanana esiintyy *oma*. Yhtenä syynä tähän voidaan pitää sitä, että tällaisten konstruktioiden taivutusparadigma on laajempi kuin muiden possessiivisuffiksikonstruktioiden, jolloin myös virheiden mahdollisuus on suurempi.

Eri tekstilajeihin perustuvat tehtävänannot osaltaan suuntaavat oppijoiden possessiivisuffiksin käyttöä jo perustasolta alkaen. Analyysin tulosten perusteella eri tekstilajeihin pohjautuvien tehtävätyyppien viestinnälliset tavoitteet vaikuttavat possessiivisuffiksin käyttöön oppijoiden teksteissä. Suurimmat erot possessiivisuffiksin

käytössä esiintyvät muodolliseen ja epämuodolliseen tehtävätyyppiin pohjautuvien kirjoitelmien välillä. Taitotasoasteikon alemmilla tasoilla epämuodollisessa viestissä possessiivisuffiksia käytetään enemmän kuin muissa tehtävätyypeissä. Siirryttäessä C-tasolle possessiivisuffiksin käyttö epämuodollisessa viestissä vähenee, ja possessiivisuffiksin käyttöä suositaan enemmän muodollisessa viestissä. Tähän voi osaltaan vaikuttaa se, että possessiivisuffiksia pidetään enemmän muodolliseen tekstilajiin kuuluvana kielen piirteenä.

Tulokset osoittavat, että oppijat ovat tietoisia eri tekstilajien funktioista jo kielen oppimisen alkuvaiheessa. Puhekielen vaikutus possessiivisuffiksin käyttöön ilmenee aineistossa esimerkiksi possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien variaationa. Possessiivisuffiksimuototyyppien variaatio on laajempi alemmilla taitotasoilla, joissa esiintyy kaikki viisi muototyyppiä, C-tasolla muototyyppejä on enää kolme (B, A ja C). Tämä possessiivisuffiksin käytön eriytyminen kertoo myös genretietouden lisääntymisestä. Erityisesti kielen oppimisen alussa kohdekieltä opitaan puhekielen kautta. Funktionaalisen kielentutkimuksen suuntauksen mukaan oppija muodostaa kohdekielisiä ilmauksia kielenkäyttöympäristöstään saadun kohdekielisen mallin mukaan. Ylemmillä taitotasoilla possessiivisuffiksin käytön kohdekielinen tarkkuus lisääntyy, ja possessiivisuffiksiesiintymien muototyyppien variaatio kaventuu.

Tuloksista nousee esiin myös kysymys sähköpostiviestin asemasta tekstityyppien joukossa. Näyttäisi siltä, että sähköpostiviesti tekstityyppinä on mahdollisesti vaikuttanut kirjoittajan tekemiin kielellisiin valintoihin. Mielenkiintoista on, miten sähköpostiviesti tekstityyppinä on mahdollisesti vaikuttanut esimerkiksi possessiivisuffiksin käyttöön: käytetäänkö possessiivisuffiksin muototyyppiä B tässä tehtävätyypissä eniten siksi, että oppijat sijoittavat sähköpostiviestin tekstityyppinä muodollisen ja epämuodollisen tekstilajin rajoille.

Kuten edellä olevasta voi huomata, tehtävätyypin tekstilaji vaikuttaa monin tavoin myös possessiivisuffiksin käyttöön aikuisten suomi toisena kielenä – oppijoiden aineistossa. Tulosten perusteella tehtävätyypin tekstilaji vaikuttaa muun muassa possessiivisuffiksin persoonataivutukseen, possessiivisuffiksiesiintymän muototyyppiin sekä possessiivisuffiksikonstruktion rakenteeseen.

Tutkimuksessa saatiin vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Tutkimustulokset ovat vain suuntaa antavia, ne koskevat vain kyseistä aineistoa eikä niistä siten voi tehdä laajasti yleistettäviä johtopäätöksiä toisen kielen oppimisesta. Tutkimuksen luotettavuutta heikentää possessiivisuffiksiesiintymän määrittelyn epätarkkuus. Vaikka possessiivisuffiksiesiintymän määrittämisessä olen soveltanut Eeva Kangasmaa-Minnin

possessiivisuffiksin määritelmää, on kysymyksessä kuitenkin oma subjektiivinen tulkintani. Tämä on vaikuttanut possessiivisuffiksien lukumäärään laskemiseen, ja vaikuttaa siten myös saatuihin tuloksiin. On kuitenkin huomattava myös se, että possessiivisuffiksiesiintymien taajuuden erot erityisesti taitotasoasteikon päätasojen välillä ovat suhteellisen selkeät ja osoittavat näin possessiivisuffiksin käytön kehityksen suunnan.

Tutkimukseni tulokset kuvaavat possessiivisuffiksin oppimisen kulkua suomi toisena kielenä – oppijan kielessä. Tuloksista selvisi, mitä eri vaiheita possessiivisuffiksin oppimisessa voidaan erottaa. Tulokset kertovat myös siitä, millaiset yksittäiset tekijät, kuten esimerkiksi kohdekielisten puhujien malli tai kielenkäyttötilanteen funktiot, vaikuttavat possessiivisuffiksin oppimiseen ja sen käyttöön. Saatua tietoa voidaan mahdollisesti hyödyntää suomi toisena kielenä –opetuksen kehittämisessä. Koska Cefling-hankkeen tutkimustyö on yhä käynnissä, tulevaisuus näyttää, mikä on possessiivisuffiksin oppimisesta saatujen tulosten osuus toisen kielen oppimista kuvaavassa palapelissä. Tutkijapositioni on ollut puhtaasti lingvistinen: työni lähtökohtana on ollut henkilökohtainen kiinnostukseni kielen oppimista kohtaan.

Cefling-hankkeen laaja ja monipuolinen aineisto tarjoaa lukuisia näkökulmia toisen kielen oppimisen tutkimiseen. Possessiivisuffiksin käytön ja rakenteiden tutkimusta olisi mahdollista syventää esimerkiksi tutkimusaineiston kokoa laajentamalla: aikuisten suomi toisena kielenä – oppijoiden possessiivisuffiksin käyttöä voitaisiin verrata Cefling-hankkeen yhteydessä kerättyyn koululaisaineistoon. Näin saataisiin tietoa siitä, onko aikuisten ja nuorten suomi toisena kielenä – oppijoiden possessiivisuffiksin käytössä mahdollisesti jotain eroa. Aikuisten ja nuorten possessiivisuffiksin käytön vertailun lähtökohtana voisi käyttää suomea äidinkielenään puhuvien otosta.

LÄHTEET

Ahlman, Erik 1933. Adverbeista. Virittäjä 37.137–159.

EVK 2003 = Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys. Suomeksi kääntäneet Huttunen, Irma ja Jaakkola, Hanna. Porvoo: WSOY.

Hakulinen, Lauri 1979. Suomen kielen rakenne ja kehitys. 5. muuttamaton painos. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Helsinki.

Häkkinen, Kaisa 1994. Agricolasta nykykieleen: suomen kielen historia. Helsinki – Porvoo – Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Ikola, Osmo 1992. Omistusliitteiden harvinaistuminen. Teoksessa Valma Yli-Vakkuri, – Maija Länsimäki – Aarre Nyman (toim.) Yhteiskunta muuttuu – kieli muuttuu: Nykysuomen Seuran 10-vuotisjuhlakirja. 176–196. Helsinki – Porvoo – Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Iso suomen kielioppi 2004. SKST 950.

Kangasmaa-Minn, Eva 1986. Possessiivisuffiksin apologia. Sananjalka 28. 7–16.

Karlsson, Fred 1975. Suomen kielen tulevaisuus. Sananjalka 17. 51–66.

Kieli ja sen kieliopit 1994.: Kieli ja sen kieliopit: opetuksen suuntaviivoja. Opetusministeriö–Painatuskeskus. Helsinki.

Laaksonen, Kaino – Lieko, Anneli 1988. Suomen kielen äänne- ja muoto-oppi. Toinen, korjattu painos. Helsinki: Fin Lectura.

Leino, Pentti 1999. Suomen kielen kognitiivista kielioppia I.2. painos. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Helsinki.

Lindén, Eeva 1959. Possessiivisuffiksien viittaussuhteista. Teoksessa Verba docent: juhlakirja Lauri Hakulisen 60-vuotispäiväksi 6.10.1959. 249–308. SKST 263.

Lindén, Eeva 1962. Kolmannen persoonan possessiivisuffiksin tehtävistä suomen kirjakielessä. Virittäjä 66. 216–227.

Pajunen, Anneli – Palomäki, Ulla 1985. Tilastotietoja suomen kielen rakenteesta 2. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Paunonen, Heikki 1995. Puhesuomen muuttuva omistusliitejärjestelmä. Virittäjä 99. 501–531.

Siitonen, Kirsti & Manami, Mizuno 2010. Suomen monitahoinen possessiivisuffiksi ja suomenoppija. Many-sided possessive suffix of Finnish and a Finnish learner. Teoksessa A. Kaivapalu, E. Mikone, K. Siitonen & M.-M. Sepper (toim.), Lähivõrdlusi 19 – Lähivertailuja 19. Tallinn: Eesti rakenduslingvistika ühing. 136–159.

Verkkolähteet:

Cefling-hankkeen verkkosivut: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/kielet/cefiling/suom> (Luettu 7.5.2012.)

Martin, Maisa – Mustonen, Sanna – Reiman, Nina and Seilonen, Marja 2010: On Becoming an Independent User. In Inge Bartning, Maisa Martin and Ineke Vedder,(eds.) (2010). *Communicative Proficiency and Linguistic Development. Intersections between SLA and language testing research.* Eurosla Monographs Series, 1, 57–79. <http://eurosla.org/monographs/EMO1/EMO1tot.pdf> (Luettu 7.5.2012.)

Opetushallituksen Yleisten kielitutkintojen verkkosivut:

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/kielitutkinnot/yleiset_kielitutkinnot (Luettu 7.5.2012.)

VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>

LIITTEET

Liite 1. Aikuisten aineisto: taajuus ja tarkkuus tehtävittäin ja taitotasoin.

Taso	Tehtävä	Oikein	Väärin	Yhteensä	Taajuus (o)	Taajuus (v)	Taajuus yhteensä	Tarkkuus (%)
A1	EM	26	31,0	57	14,8	17,7	32,5	45,6
	M	5	13	18	5,7	14,9	20,6	27,8
	MP	20	23	43	8,5	9,8	18,4	46,5
A2	EM	46	31	77	26,9	18,1	45,0	59,7
	M	15	2	17	8,9	1,2	10,1	88,2
	MP	16	7	23	6,9	3,0	10,0	69,6
B1	EM	100	40	140	37,7	15,1	52,8	71,4
	M	45	31	76	15,8	10,9	26,7	59,2
	MP	48	35	83	8,9	6,5	15,5	57,8
B2	EM	86	26	112	36,0	10,9	46,9	76,8
	M	89	12	101	36,3	4,9	41,2	88,1
	MP	70	11	81	16,5	2,6	19,1	86,4
C1	EM	43	11	54	25,6	6,5	32,1	79,6
	M	117	41	158	30,2	10,6	40,8	74,1
	MP	145	31	176	24,2	5,2	29,3	82,4
C2	EM	22	4	26	20,5	3,7	24,3	84,6
	M	253	63	316	43,6	10,9	54,5	80,1
	MP	110	20	130	27,6	5,0	32,6	84,6

Liite 2. Possessiivikonstruktioiden rakenne (YKI-aineisto)

POSSESSIIVISUFFIKSIKONSTRUKTIOIDEN RAKENNE (Aikuisten aineisto)

1. Nomininit

-substantiivit
(*mun kaveri, autoni*)

2. Adverbit

-postpositiot (*sinun kanssa*)

3. Verbin nominaalimuodot

1) infinitiivit: a) temporaalinen rakenne
(*saadessani*)

4. Muut

- oma
(*oman mielipiteeni*)

-komitatiivi
(*taksikuluineen*)

-kiteytyneet
(*aikoinaan*)

b) finaalin rakenne
(*nauttiaksemme*)

- toinen
(*toisistaan*)

- vaihtelemattomat
(*mielelläni*)

c) kvantumrakenne
(*muistaakseni*)

- itse
(*itsellesi*)

-adjektiivit
-superlatiivi
(*lyhyimmillään*)

-adverbistuneet fraasit
(*pidä pääsi kylmänä*)

2) partisiipit: a) agenttipartisiippirakenne
(*tilaamani*)

b) referatiivirakenne
(*saatuani*)

(Esimerkit ovat aikuisten YKI-aineistosta.)